

การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
THE EDUCATIONAL ADMINISTRATION IS TEACHING AND LEARNING
AT GENERAL EDUCATION DIVISION IN PHRAPARIYATTIDHAMMA
SCHOOLS BANGKOK

พระครูสังฆรักษ์ชินนุพงศ์ สหฺติมคฺโค (กฤดากร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

พระครูสังฆรักษ์ชินนุพงศ์ สุนฺติมคฺโค (กฤดากร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

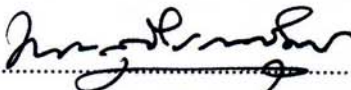
**THE EDUCATIONAL ADMINISTRATION IS TEACHING AND LEARNING
AT GENERAL EDUCATION DIVISION IN PHRAPARIYATTIDHAMMA
SCHOOLS BANGKOK**

Phrakrusangharak Chitsanuphong Santimakko (kritdakorn)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

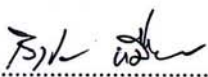
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

.....
(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....
(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

.....
(ผศ.ดร. เรืองชัย หมั่นชนะ)

กรรมการ

.....
(ผศ.ดร. ธีรยุทธ พึ่งเทียร)

กรรมการ

.....
(พระครูปลัดมารุต วรมงคลโล, ผศ.)

กรรมการ

.....
(ผศ.ดร. สีน งามประโคน)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร. ธีรยุทธ พึ่งเทียร
พระครูปลัดมารุต วรมงคลโล, ผศ.
ผศ.ดร. สีน งามประโคน

ประธานกรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
- ผู้วิจัย** : พระครูสังฆรักษ์ชัชฌิพงษ์ สุนติมคฺโค (กฤดากร)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : ผศ.ดร.ธีรยุทธ พึ่งเกียรติ พธ.บ.,M.A., Ph.D.
 - : พระครูปลัดมารุต วรมงคลโธ พธ.บ.,M.A., M.Ed.
 - : ผศ.ดร.สิน งามประโคน พธ.บ.,M.A., Ph.D.
- วันที่สำเร็จการศึกษา** : ๓ เมษายน ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ ๑. เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ๒. เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน ๓. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน จำนวน ๒๑๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน F-test และ One-way ANOVA โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผลการวิจัยพบว่า

๑. นักเรียนส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ ๑๒-๑๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘ และระดับ ชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๒ คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔

๒. ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการใช้สื่อ ด้านการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรม ด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผล และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ๐.๐๕ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านโดยภาพรวม ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ขาดการวางแผนในการเรียนการสอนตามหลักสูตรของโรงเรียน ขาดงบประมาณในการวางแผนด้านหลักสูตร ขาดงบประมาณในการสรรหาครูมาสอนในโรงเรียนขาดครูภาษาต่างประเทศ ขาดงบประมาณจัดซื้อคอมพิวเตอร์ นักเรียนไม่ให้ความสนใจ

การจัดกิจกรรม ในโรงเรียน นักเรียนขาดความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันในการเรียนการสอน
นักเรียนขาดความรับผิดชอบกับการวัดผลประเมินผล

แนวทางการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา พบว่า ครูควรจัดแผนการเรียนการสอนด้านต่างๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียน
โดยการจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรมาดำเนินการวางแผน ควรจัดหางบประมาณมาใช้
ในโรงเรียน ควรจัดหาครูชาวต่างชาติมาสอนในโรงเรียน ควรจัดหาคอมพิวเตอร์ ควรใช้สื่อที่
ทันสมัยเหมาะสมกับนักเรียน ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคีกัน ควรให้นักเรียน
ช่วยเหลือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรให้นักเรียนสนใจเกี่ยวกับ การสอบวัดผล
ประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

Thesis Title : The Educational Administration is Teaching and Learning at General Education Division in Phrapariyattidhamma Schools Bangkok

Researcher : Phrakhrusangharak Chitsanuphong Santimakko (kritdakorn)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Asst.Prof. Dr.Theerayut Piengtien B.A., M.A., Ph.D.

: Phrakhru Paladmarus Varamankalo, Asst.Prof. B.A.,M.A., M.Ed.

: Asst.Prof. Dr.Sin Ngamprakhon B.A., M.A., Ph.D.

Date of Graduation : 3 April 2012

ABSTRACT

This research has 3 objectives : 1. To study the educational administration is teaching at general education division in Phrapariyattidhamma Schools. 2. To compare the educational administration is teaching at general education division in Phrapariyattidhamma Schools by fundamental factors. 3. To study the ways of the educational administration is teaching at general education division in Phrapariyattidhamma Schools by the method of research with the sample props who are 215 students the instruments used in this research are the percentage, the standard deviation , the F-test and the One-way ANOVA, with the important point of 0.05.

From the research, it is found that ;

1. Most of the students are 12-15 years old at the percentage of 35.8 The students at the 2nd year in the secondary school are at the percentage 28.4

2. The students views about the educational administration, at Phrapariyattidhamma School General Education Division in Bangkok are generally at the high average. That is to say in using the teaching media in learning and teaching, the activities, the circular, the measurement, the evaluation, and the result of the comparison of the students opinions to the educational administration in the way of learning and teaching. The doctrines in Bangkok. The students are of the different views with the important points of 0.05. That is about the circular, the learning and teaching which are in compare with the set hypothesis.

The problems are the lacks of planning in learning and teaching according the curricular of the school, and the lacks of the budget in planning the circular and searching for the teacher and the lack foreign teacher and the lack of budget in buying the computer.

Moreover, the students are not interested the school activities. The students are also in lack of helping one another and responsibilities.

From the way to administer the education in the type of learning teaching, it is found the teachers should make a plan in learning and teaching suitable for the students by searching for expert in the circular, and to search for the budget is administer the schools. The administrator should find out the foreign teacher to teach in the school. Moreover, the administrator must find out the computer for using in teaching and learning in school. Besides, the teachers should urge the students to be in harmony and to arrange the activities in learning and teaching. The teachers should urge the students to be interested in examination. To bring the examination to approve the continually learning and teaching.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ตามความมุ่งหวังสูงสุดความปรารถนายิ่งด้วยความอนุเคราะห์จากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรยุทธ พึ่งเทียร พระครูปลัดมารุต วรมงคลโล ผศ. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สีน งามประโคน และคณะอาจารย์ทุกท่านที่เสียสละเวลาช่วยเหลือเป็นธุระให้ในทุกเรื่องคอยดูแลเอาใจใส่รวบรวมเรียงปรับปรุงแก้ไขและให้กำลังใจในการวิจัยตลอดมา

ขออนุโมทนา และขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญปุ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินตา ศิริวรรณ พระมหาสมบุรณ์ สุขุมโม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เริงชัย หมื่นชนะ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชัย ไชยสงคราม ที่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเครื่องมือการวิจัยให้ และขอขอบพระคุณพระสุธีธรรมานุวัตร ผศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณาจารย์ เจ้าหน้าที่คณะครุศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรือง ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดกาญจนสิงหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมพุทธศาสตร์วิทยา ที่ให้ความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับช่วยเหลือในเรื่องของเอกสารข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้ความรู้ทางด้านวิชาการและประสบการณ์ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ จึงทำให้สำเร็จลงด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบคุณพระครูสุนทรวิรังศ์ เจ้าอาวาสวัดศรีบุญเรือง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ที่ช่วยสนับสนุนทุนการศึกษา พระสมุห์ไกรยะ วิโรจนธมโม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีบุญเรืองและผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรือง ที่ช่วยสนับสนุนด้านข้อมูลนักเรียน นักวิชาการทุกท่านที่เป็นเจ้าของหนังสือและงานวิจัยที่มีคุณค่า ซึ่งท่านได้เขียนไว้ให้ได้ศึกษาค้นคว้า เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และเป็นส่วนหนึ่ง ที่ช่วยให้การศึกษาวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ลงได้ตามวัตถุประสงค์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจตามสมควร พร้อมทั้งขออุทิศความดีของวิทยานิพนธ์นี้ให้บิดามารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน และแด่พระพุทธศาสนาเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงของพระสัทธรรมสืบไป

พระครูสังฆรักษ์ชัชฌนพงศ์ สุนติมคฺโค (กฤตดากร)

๓ เมษายน ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๒
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๓
๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๔
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๑ แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารศึกษา	๖
๒.๒ แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอน	๒๖
๒.๓ ประวัติความเป็นมาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	๓๔
๒.๔ หลักการบริหารงานโรงเรียน	๓๙
๒.๕ แนวทางการบริหารศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	๔๔
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๒
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๕๗
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๗
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๘
๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๙
๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๐
๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๖๐
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	๖๕
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๔
๔.๒ ผลการวิเคราะห์การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร	๖๕
๔.๓ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร	๗๑
๔.๔ ผลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร	๗๖
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ	๗๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๘
๕.๒ อภิปรายผล	๘๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๘๕
บรรณานุกรม	๘๖
ภาคผนวก	๙๑
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๙๒
ภาคผนวก ข หนังสือขอเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	๙๙
ภาคผนวก ค หนังสือออกในการดำเนินการวิจัย	๑๐๖
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๐

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	จำนวนกลุ่มประชากร	๕๗
๔.๑	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุของนักเรียน	๖๔
๔.๒	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับชั้นเรียน	๖๔
๔.๓	แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	๖๕
๔.๔	แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครหลักสูตร โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	๖๖
๔.๕	แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการเรียนการสอน โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	๖๗
๔.๖	แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการใช้สื่อ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	๖๘
๔.๗	แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดกิจกรรม โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	๖๙
๔.๘	แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการวัดผลประเมินผล โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	๗๐
๔.๙	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครจำแนกตามอายุของนักเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA)	๗๑

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๐	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม ระดับชั้น โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA)	๗๒
๔.๑๑	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหาร การศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาใน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามจำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านหลักสูตร ตามวิธี LSD (Least significance difference)	๗๓
๔.๑๒	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหาร การศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาใน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามจำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านการเรียนการสอน ตามวิธี LSD (Least significance difference)	๗๔
๔.๑๓	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหาร การศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาใน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประเภทการทำงาน จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยภาพรวม ตามวิธี LSD (Least significance difference)	๗๕
๔.๑๔	แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร	๗๖
๔.๑๕	แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการเรียน การสอน	๗๖
๔.๑๖	แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการใช้สื่อ	๗๗
๔.๑๗	แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการจัด กิจกรรม	๗๗
๔.๑๘	แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการวัดผล ประเมินผล	๗๗

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๕๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อภาษาไทย

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม ข้อ หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่าง เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๘/๑๕๕. หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๒๐๘ หน้า ๑๕๕

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปัณฑาสก์	(ภาษาไทย)
อญ.ทุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
อญ.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาของคณะสงฆ์ประกอบด้วยการศึกษาสามขั้นตอน คือ ชั้นปริยัติ ชั้นปฏิบัติ และชั้นปฏิเวธ การศึกษาชั้นปริยัติเป็นการศึกษาทางทฤษฎี เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย ให้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระพุทธวจนะ และพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอดีต การศึกษาพระปริยัติธรรมมิได้จัดเป็นรูปแบบของโรงเรียน แต่จัดการเรียนการสอนภายในวัด ดังนั้น วัดจึงเป็นศูนย์กลางของการศึกษาพระปริยัติธรรม และถือเป็นศาสนกิจอย่างหนึ่งที่พระภิกษุสามเณรจะต้องศึกษา และนำความรู้ที่ถ่ายทอดให้กับประชาชน^๑

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดฯ ให้มีการปรับปรุงการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์เข้าสู่ระบบโรงเรียนเป็นครั้งแรก และในระยะต่อมาได้มีการตรา กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของสงฆ์อีกหลายฉบับ ยังผลให้การศึกษามองของสงฆ์ มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ชัดเจนเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ การศึกษาพระปริยัติธรรมจำแนกเป็นสี่ประเภท คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี (ระดับมัธยมศึกษา-อุดมศึกษา) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม (ระดับประถมศึกษา) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (ระดับมัธยมศึกษา) และการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ (ระดับอุดมศึกษา)^๒

จุดมุ่งหมายของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คือ เพื่อปลูกฝังให้พระภิกษุสามเณร เป็นศาสนทายาทที่มีความรอบรู้ในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและสามารถนำความรู้ที่ไปอบรมสั่งสอนประชาชนให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะยังผลให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในสังคม เกิดความมั่นคงแห่งพระศาสนาและประเทศชาติในส่วนรวมต่อไป

^๑พระราชวรคิลิก, “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขต การปกครองคณะสงฆ์ภาค๔”, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๓), หน้า ๑.

^๒กรมการศาสนา, คู่มือการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๔.

สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประสบปัญหาหลายประการ คือ ผู้บริหารยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารการศึกษาไม่มีการวางแผนไม่มีการวินิจฉัย สั่งการ และการติดตามประเมินผล ครูสอนพระปริยัติธรรมขาดทักษะในการสอนการผลิตและการใช้สื่อในด้านการบริหารงานธุรการและการเงินไม่มีระบบทำให้เกิดความล่าช้าไม่มีการจัดเก็บข้อมูลเท่าที่ควร ทั้งยังบุคลากรขาดขวัญและกำลังใจ โรงเรียนมีงบประมาณน้อยงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน หลักสูตรไม่มีการพัฒนาไม่มีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน การวัดประเมินผลมีน้อยมาก รวมทั้งด้านคุณภาพและสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาอันเป็นผลไม่เอาใจใส่อย่างจริงจังจากรัฐและคณะสงฆ์ และที่สำคัญที่สุดที่เห็นว่าเป็นที่มาของปัญหาทั้งหลายคือ การขาดแคลนบุคลากรเพื่อดำเนินการจัดการศึกษา

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนไทยที่สนใจวชเป็นพระภิกษุสามเณร ได้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อน้อมนำหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาไปทำประโยชน์แก่ประเทศชาติและส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงสืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค พัฒนา และแนวทางการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามตัวแปร คือ ๑. ด้านหลักสูตร ๒. ด้านการเรียนการสอน ๓. ด้านการใช้สื่อ ๔. ด้านกิจกรรมการเรียน ๕. ด้านการวัดผลการเรียนรู้

๑.๓.๒ **ขอบเขตด้านประชากร** ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๓ โรงเรียน จำนวน ๓๘๓ รูป

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่ สถานที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องทราบ

๑.๔.๑ การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครเป็นอย่างไรบ้าง

๑.๔.๒ การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกปัจจัยพื้นฐานเป็นอย่างไรบ้าง

๑.๔.๓ แนวทางการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีอะไรบ้าง

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๕.๒ นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การบริหารการจัดการศึกษา หมายถึงการดำเนินการร่วมกันของนักเรียน โดยใช้ทักษะกระบวนการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุ

ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนี้

๑.๖.๑ ด้านหลักสูตร หมายถึง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากมหาเถรสมาคม

๑.๖.๒ ด้านการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการหลักสูตร เพื่อจัดการเรียนการสอนและปัจจัยเกื้อหนุนที่มีผลต่อการจัดการศึกษา

๑.๖.๓ ด้านการใช้สื่อ หมายถึง สื่อการเรียนต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูใช้ประกอบการเรียนการสอนให้สร้างความสนใจใฝ่เรียนประกอบเนื้อหา ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วยิ่งขึ้น

๑.๖.๔ ด้านกิจกรรมการเรียน หมายถึง การบริหารภารกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ซึ่งมีใช้การสอนมีวิชาการในห้องเรียนโดยตรง มีวัตถุประสงค์และช่วยให้นักเรียนมี

ความรู้ ความสามารถจากประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้ ตลอดทั้งส่งเสริมให้นักเรียนจัดขึ้นเองด้วย

๑.๖.๕ ด้านการวัดผลการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน

๑.๖.๖ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในวัดหรือที่ธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา เพื่อจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรพระปริยัติธรรม ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕ และระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๖

๑.๖.๗ ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑.๖.๘ ครูสอน หมายถึง พระภิกษุ (บรรพชิต) หรือฆราวาส (คฤหัสถ์) ที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑.๖.๙ นักเรียน หมายถึง พระภิกษุหรือสามเณรที่กำลังศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๗.๑ การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

๑.๗.๒ การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน

๑.๗.๓ แนวทางการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ในหัวข้อต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารศึกษา
 - ๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร
 - ๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
 - ๒.๑.๓ แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพ
 - ๒.๑.๔ แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารตามแนวพุทธ
 - ๒.๑.๕ กระบวนการบริหารการศึกษา
- ๒.๒ แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอน
 - ๒.๒.๑ ความหมายของการเรียนการสอน
 - ๒.๒.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอน
- ๒.๓ ประวัติความเป็นมาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- ๒.๔ หลักการบริหารงานโรงเรียน
 - ๒.๔.๑ งานวิชาการ
 - ๒.๔.๒ งานธุรการ การเงิน และพัสดุ
 - ๒.๔.๓ งานบุคลากร
 - ๒.๔.๔ งานกิจการนักเรียน
 - ๒.๔.๕ งานอาคารสถานที่
 - ๒.๔.๖ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- ๒.๕ แนวทางการบริหารศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
 - ๒.๕.๑ ด้านหลักสูตร
 - ๒.๕.๒ ด้านการเรียนการสอน
 - ๒.๕.๓ ด้านการใช้สื่อ
 - ๒.๕.๔ ด้านกิจกรรมการเรียน
 - ๒.๕.๕ ด้านการวัดผลการเรียนรู้
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารศึกษา

การบริหารมีความหมายได้ทั้งในลักษณะที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิชาการบริหารและการบริหารงาน ในกรณีนี้พิจารณาว่าการบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบให้เป็นระบบของการศึกษา คือ การศึกษาค้นคว้าหาหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้มาใช้เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานโดยลักษณะเช่นนี้ย่อมจะเห็นได้ว่าการบริหารมีลักษณะเป็นศาสตร์แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลแล้ว การบริหารในกรณีนี้ก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ เมื่อการบริหาร มีลักษณะที่อาจพิจารณาได้เป็น ๒ อย่าง การให้นิยามหรือความหมายการบริหารนั้น พอที่จะเป็นแนวคิดของนักวิชาการที่ให้ความหมายของ การบริหารไว้ การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคล ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ฉะนั้น คำว่าการบริหารนี้จึงใช้กำกับแสดงให้เห็นลักษณะ การบริหารงานแต่ละประเภทได้เสมอแล้วแต่กรณีไป แต่ถ้าเป็นการทำงานโดยบุคคลเดียว เราเรียกว่าเป็นการทำงานเฉย ๆ เท่านั้น การบริหารคือ การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอาไว้โดยการอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานนั้น อีกทั้งยัง กล่าวว่าการบริหารคือ ศิลป์ ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น ยังมีความหมายอีกมากมายที่นักคิดทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวไว้

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

การบริหาร^๑ มีควมคู่มากับมนุษย์เป็นเวลาช้านาน มนุษย์นอกจากจะอยู่ในสิ่งแวดล้อมและได้รับประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมแล้วมนุษย์ก็จะประมวลประสบการณ์เหล่านั้นนำมาถ่ายทอดให้กับชนรุ่นหลัง การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการจึงได้เกิดขึ้นจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น สิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ก็เริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้นเช่นเดียวกัน มนุษย์จึงเริ่มรวมเข้าเป็นชุมชนเล็ก ๆ และต่อมาเป็นชุมชนใหญ่ขึ้น เพื่อสนองความต้องการของตนเองทั้งทางกายภาพและทางสังคม

การบริหาร เป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) ซึ่งผู้บริหารจะต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในสังกัด การศึกษาเรื่องการบริหารจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง มนุษย์มีการสร้างกฎเกณฑ์ระเบียบต่างๆให้เกิดขึ้นมุ่งหวังเพื่อความสงบสุขในสังคมที่ตนสังกัดอยู่ การบริหารจึงเติบโตควบคู่มากับการดำรงชีพของมนุษย์และเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์ดำรงชีพอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก^๒

^๑ชาญชัย อาจินสมาจาร, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เสริมสื่อกรุงเทพ,, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗.

^๒สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหารบุคคลแผนใหม่, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙), หน้า ๔.

การบริหาร (Administration) มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้
สมพงษ์ เกษมสิน ได้ให้ความหมายของไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์
 และศิลป์เพื่อนำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบตามกระบวนการบริหารให้บรรลุ
 วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๓

สมคิด บางโม ได้สรุปสาระสำคัญของการบริหารไว้ดังนี้^๔

๑. การบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
๒. มีการร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง
๓. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

มุสดี สัตยมานะ ได้รวบรวมคำนิยามของการบริหารไว้ดังนี้^๕

“การบริหารงาน” หมายถึง การทำงานของคณะบุคคล (Group) ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
 เข้าร่วมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

“การบริหาร คือ การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัย
 ทั้งหลายได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานนั้น”

“การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น

พระธรรมโกศาจารย์ กล่าวถึงพุทธวิธีการบริหารไว้ว่าการบริหาร หมายถึงการ
 ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำ
 นิยามนี้การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้า
 ตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชาเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่
 พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นใน
 พระพุทธศาสนาอย่างนี้ดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี เป็นข้อมูลให้เรา
 ได้ศึกษาเรื่องพุทธวิธีบริหารนอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ใน
 พระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีการบริหารการศึกษาพุทธ
 วิธีบริหารในครั้งนี้ขอให้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณา หน้าที่ (Function) ของ
 นักบริหารมีอยู่ ๕ ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC^๖

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

^๔ สมคิด บางโม, **หลักและทฤษฎีบริหารการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร :
 สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๔), หน้า ๒.

^๕ มุสดี สัตยมานะ, “การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร
 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง กลุ่มที่ ๑”, รายงานวิจัย ภาควิชาการบริหาร
 การศึกษา คณะครุศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑.

^๖ พระธรรมโกศาจารย์, (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒-๕.

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบันเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

๒. O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะกับงาน

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

สรุปได้ว่า การบริหาร เป็นการบริหารที่ทำให้ผู้รับบริการเกิดความพอใจโดยเน้นการบริหารจัดการในทุกเรื่องเพื่อให้ได้ตามนโยบายและเป้าหมายที่เกี่ยวกับคุณภาพ ซึ่งในการบริหารการศึกษานั้นต้องเน้นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการให้มากที่สุด ให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเกิดคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้ตามมาตรฐาน

๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์^๗ ได้กล่าวว่าการบริหารการศึกษามีเป้าหมายสำคัญอยู่คุณภาพของนักเรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของการจัดการศึกษาในการทำงานให้ได้มา ซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพ^๗

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่าการบริหารการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ซึ่งเป็นรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาให้

^๗ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์, “ความพึงพอใจของผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองสองห้องจังหวัดขอนแก่น”, **ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓),** หน้า ๓.

สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้ตามมาตรฐานและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง^๕

ธงชัย สันติวงษ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคนและวัตถุ สามารถประสานเข้าด้วยกันเพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันก็ต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุดด้วย^๕

วิรัตน์ สายสุด ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การควบคุมและการบริหารขึ้นไปเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชนในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรมในการเป็นสมาชิกที่ดีภายใต้สภาพการทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การปกครองที่เป็นอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ^๖

สุรชัย โสภภาพรม ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษา เป็นการดำเนินการ เพื่อให้เด็ก และเยาวชนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยใช้กระบวนการที่มีแบบแผนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน^๖

ชายชัย อาจิสมาจาร ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษานั้น มีขอบข่ายครอบคลุม ๕ ประการด้วยกันก็คือ การผลิต การประกัน ถึงการใช้ผลผลิตจากประชาชน การเงินและการบัญชีบุคลากร และการประสานงาน เมื่อประยุกต์ทั้ง ๕ ขอบข่ายนี้ในด้านการศึกษา เราก็จะได้ขอบข่ายของการบริหารการศึกษาดังนี้^๖

๑. การผลิต หมายถึง การตระหนักถึงเป้าหมายของการศึกษา ซึ่งได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยสังคม ดังนั้น การบริหารการศึกษาต้องคำนึงถึงลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม

^๕กระทรวงศึกษาธิการ, การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

^๖ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒๓.

^๖วิรัตน์ สายสุด, “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของข้าราชการครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ”, วิทยานิพนธ์ ค.ม., (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐.

^๖สุรชัย โสภภาพรม, “ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดอุบลราชธานีที่มีต่อการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕”, วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔.

^๖ชาญชัย อาจิสมาจาร, ศัพท์การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ดันอ้อแกรมี่, ๒๕๔๐), หน้า ๓๘-๓๙.

๒. การประกันการใช้ผลผลิตจากประชาชน ผลผลิตจะต้องเป็นที่ยอมรับจากประชาชนในการใช้และประโยชน์ที่ได้รับ

๓. การเงินและการบัญชี หมายถึง การบริหารการศึกษายังเกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินงาน ในการดำเนินงานกิจกรรมของเครื่องมือทางการศึกษา

๔. บุคลากร คือ การกำหนดกรอบและการทำงานในการสรรหาบุคคลและการดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรด้วยกัน เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ ขวัญที่ดีและความซื่อสัตย์ต่อองค์กร

๕. การประสานงาน เป็นกิจกรรมที่สำคัญของการบริหารการศึกษา เพราะเป็นการประกันถึงความสัมพันธ์ภายในที่ใกล้ชิด และการผสมผสานของกิจกรรมทั้งหมดขององค์กร

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา คือ การใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งเป็นการดำเนินการของกลุ่มบุคคล ตามวิธีทางที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมากที่สุดและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ให้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านความรู้ความสามารถ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี

๒.๑.๓ แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพ

การบริหารคุณภาพเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคุณภาพของการบริหารที่ทำให้เกิดความพอใจแก่ผู้รับบริการ ซึ่งการบริหารจะต้องตระหนักเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพให้มากที่สุด ซึ่งกิติชัย รัตนะได้ให้ความหมายของการบริหารคุณภาพ (Quality Management) ไว้ว่าเป็นการบริหารประเภทหนึ่ง ที่จัดการในทุกเรื่องเพื่อให้ได้ตามนโยบายและเป้าหมายที่เกี่ยวกับคุณภาพ ขณะที่ดำรง ทวีแสงสกุลไทยได้กล่าวเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพ (Quality Management :QM) ว่าเป็น การเน้น การบริหารหรือควบคุมคุณภาพด้วยตนเอง (Self Control) เป็นยุทธวิธีที่พัฒนาหลังจากที่มีการควบคุมตรวจสอบจากภายนอกหรือจากผู้อื่น โดยหันมาสนใจและใส่ใจตัวเอง เป็นสำคัญ ตัวอย่างด้านการเรียนการสอน เช่น การที่อาจารย์สามารถควบคุมคุณภาพการสอนในรายวิชาที่รับผิดชอบได้ดีนั้น ทำได้โดยวิเคราะห์จุดเด่น – จุดด้อยของวิธีสอนพร้อมทั้งหาแนวทางเพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงกระบวนการสอนของตนเองให้ดีขึ้น

ยันทงศ์ สูงงาม ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารคุณภาพเป็นกระบวนการทำงานเพื่อให้ผลงานสร้างความพึงพอใจ ความประทับใจและมั่นใจแก่ผู้ให้บริการทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานดังนี้ ๑. จัดระบบดำเนินงานและปฏิบัติงานโดยปรับระบบการทำงานและจัดโครงสร้างองค์กร กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ การจัดบุคลากรเข้าทำงานของสถานศึกษา ๒. กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานโดยกำหนดมาตรฐานในการทำงานของบุคคลทุกฝ่าย ซึ่งได้วางการดำเนินให้สอดคล้องกับกระบวนการและต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพ

การจัดการ ๓. การดำเนินการต้องมีการประเมินผลปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ๔. พัฒนาบุคลากรสร้างคุณภาพขององค์กร โดยบุคลากรต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง^{๑๓}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงกระบวนการการบริหาร เพื่อพัฒนาคุณภาพที่ใช้หลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) โดยให้สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผน (P) และดำเนินการตามแผน (D) เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา การตรวจสอบสถานศึกษา (C) จะต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุง (A) ให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา^{๑๔}

นอกจากกระบวนการบริหารดังกล่าวแล้วการบริหารคุณภาพในสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล โดยกระทรวงศึกษาธิการ^{๑๕} ได้กล่าวว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ซึ่งเป็นรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้ตามมาตรฐานและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

รังสรรค์ มณีเล็ก ได้กล่าวเกี่ยวกับหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) โดยที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติในพื้นที่เดียวกัน ดังนี้^{๑๖}

๑. การกระจายอำนาจ
๒. การบริหารตนเอง
๓. การบริหารแบบมีส่วนร่วม
๔. ภาวะผู้นำแบบเกื้อกูล
๕. การพัฒนาทั้งระบบ
๖. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

การบริหารแบบนี้ได้เน้นการกระจายอำนาจโดยสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบมีอิสระในการบริหารทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ภายใต้คณะกรรมการบริหารโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้องค์กร

^{๑๓} ยันยงค์ สูงงาม, “การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอกของสถานศึกษา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง”, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^{๑๔} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, “แบบประเมินคุณลักษณะของบุคคลเพื่อพิจารณาความเหมาะสมสำหรับตำแหน่งเพื่อคัดเลือกข้าราชการครูเพื่อแต่งตั้งหรือเลื่อนและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา”, วารสารครูเชียงใหม่, ๒๕๔๓, หน้า ๑๐.

^{๑๕} กระทรวงศึกษาธิการ, การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

^{๑๖} รังสรรค์ มณีเล็ก, หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School Based Management, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๓๑๒.

ชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนนักเรียนและผู้แทนโรงเรียน เพื่อการจัดการศึกษาเกิดขึ้นการมีส่วนร่วม ให้มากที่สุด

สรุปได้ว่า การบริหารคุณภาพเป็นการบริหารที่ทำให้ผู้รับบริการเกิดความพอใจโดยเน้นการบริหารจัดการในทุกเรื่องเพื่อให้ได้ตามนโยบายและเป้าหมายที่เกี่ยวกับคุณภาพ ซึ่งในการบริหารคุณภาพการศึกษานั้นต้องเน้นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการให้มากที่สุด ให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารสถานศึกษา เพื่อทำให้สถานศึกษาเกิดคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้ตามมาตรฐานและต้องบูรณาการการบริหารกับหลักธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารคุณภาพ การศึกษามีศักยภาพเพิ่มขึ้น โดยที่การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลนั้นได้มีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางทั้งในและนอกประเทศ การบริหารแบบธรรมาภิบาลนั้นสามารถที่จะประยุกต์ใช้ได้กับทุกองค์การซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการบริหารคุณภาพอีกรูปแบบหนึ่งซึ่ง สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์^{๑๗} ได้กล่าวว่า ธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยในการบริหารองค์การที่จะทำให้การควบคุมภายในซึ่งก็คือ การบริหารจัดการของผู้ปฏิบัติวิธีการและระบบงานบุคลากรในองค์การบรรลุประสิทธิผล

๒.๑.๔ แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารตามแนวพุทธ

กรอบความคิดการบริหารตามแนวพุทธ ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ประมวลและเสนอแนวความคิด ในการบริหารที่นำไปสู่การปกครองที่ดี เป็น ๓ หลักคือ หลักบริหารตน หลักบริหารคน และหลักบริหารงาน ดังนี้

๑. หลักบริหารตน

หลักบริหารตน คือ กิจกรรมอย่างหนึ่งหรือกระบวนการที่ส่วนใหญ่มุ่งจะตัดเตือนตนเอง ดังพุทธพจน์ที่ว่า “จงเตือนตนด้วยตนเอง”^{๑๘} พิจารณาตนหรือการตรวจตราตนเองนั่นก็คือการใช้สติมองด้านใน หรือการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Insight เมื่อรู้จักตนทั้งในข้อดีและข้อด้อยแล้วก็ให้บริหารตนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อที่จะเป็นผู้บริหาร ผู้ปกครอง หรือนักการเมืองที่มีความสมบูรณ์ ในทางพุทธศาสนาได้วางหลักในการบริหารตนไว้มากมาย แต่ในที่นี้จะขอนำมาเพียงบางประเด็นดังนี้ คือ

ก. มีสุจริตทั้ง ๓ คือ มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ๓ ประการ คือ

๑. กายสุจริต ความประพฤติชอบด้วยกาย

^{๑๗} สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์, “หลักปกครองที่ดีกับสภาวะแวดล้อมของระบบควบคุมภายใน”, วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๓, ๒๑: ๕๑ – ๕๒.

^{๑๘} ชุ. ธ.(ไทย) ๒๕ / ๑๖๐ / ๘๒.

๒. วจีสุจริต ความประพฤติชอบด้วยวาจา
 ๓. มโนสุจริต ความประพฤติชอบด้วยใจ^{๑๙}
 ข. ปฏิบัติตามธรรมจริยา คือประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามทางแห่งกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ^{๒๐} คือ

๑. บุคคลผู้ประพฤติสม่าเสมอ คือ ผู้ประพฤติธรรมทางกาย ๓ ประการ ได้แก่
 ๑) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ คือ วางทณทาวุช และศัสตราวุช มีความละเอียด มีความเอ็นดู มุ่งประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์อยู่
 ๒) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ คือ ไม่ถือเอาทรัพย์สินอันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่น ซึ่งอยู่ในบ้านหรือในป่าที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยจิตเป็นเหตุขโมย
 ๓) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม คือ ไม่เป็นผู้ประพฤติล่วงในสตรีที่อยู่ในปกครองของมารดา

๒. บุคคลผู้ประพฤติสม่าเสมอ คือ ผู้ประพฤติธรรมทางวาจา ๔ ประการ ได้แก่
 ๑) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเท็จ คือ อยู่ในสภานะ ฯลฯ ไม่กล่าวเท็จทั้งที่รู้อยู่ ฯลฯ
 ๒) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดส่อเสียด ฯลฯ พูดแต่ถ้อยคำที่สร้างสรรค์ความสามัคคี
 ๓) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดคำหยาบ ฯลฯ พูดแต่คำไม่มีโทษ
 ๔) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเพ้อเจ้อ ฯลฯ มิที่อ้างอิง มิที่กำหนดประกอบด้วยประโยชน์ เหมาะแก่เวลา

๓. บุคคลผู้ประพฤติสม่าเสมอ คือ ผู้ประพฤติธรรมทางใจ ๓ ประการ ได้แก่
 ๑) เป็นผู้ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของเขา คือ ไม่เพ่งเล็งอยากได้ทรัพย์สินอันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นว่า “ทำอย่างไร ทรัพย์สินอันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นจะพึงเป็นของเรา”

๒) เป็นผู้มิจิตไม่พยาบาท คือ ไม่มีจิตคิดร้ายว่า “ขอสัตว์เหล่านี้ จงเป็นผู้ไม่มีเวร ไม่มีจิตพยาบาท ไม่มีทุกข์ มีสุข รักษาตนเถิด”

๓) เป็นสัมมาทิฏฐิ คือ มีความเห็นไม่วิปริตว่า “ท่านที่ให้แล้วมีผลบุญที่บูชาแล้วมีผล ฯลฯ ผู้ทำให้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้งมีอยู่ในโลก”

^{๑๙} อ.ต.ก. (ไทย) ๒๐ / ๒ / ๑๔๐-๑๔๑.

^{๒๐} ม. ม. (ไทย) ๑๒ / ๔๔๖ / ๔๘๓-๔๘๕.

ค. มีหลักธรรมะของคนดี หลักธรรมหมวดนี้เป็นหลักธรรมสำหรับคนดีไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองหรือบริหาร ตลอดถึงผู้ที่อยู่ใต้ปกครองหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ต้องมีหลักธรรมที่เรียกว่าโลกบาลธรรมคือ ธรรมที่คุ้มครองโลก ๒^{๒๑} ประการ คือ

๑. หิริ ความละอายใจต่อการทำชั่ว
๒. โอตตัปปะความเกรงกลัวต่อความชั่วไม่กล้าทำความชั่วในที่ลับและที่แจ้ง

ธรรมที่เรียกว่า โลกบาลธรรม ๒ ข้อ เป็นหลักธรรมะที่ยิ่งใหญ่มากทีเดียว ความทุจริตฉ้อฉล ไม่ว่าจะเกิดขึ้นระหว่างบุคคล ๒ คน หรือแม้บุคคลคนเดียวแล้วขยายวงกว้างออกไปเรื่อยๆ จนกลายเป็นสงคราม ก็เริ่มมาจากจิตใจของคนที่ขาดหิริโอตตัปปะทั้งนั้น ถ้าหิริโอตตัปปะมีกำลังมากพอก็จะสามารถคุมจิตใจไว้ จะช่วยให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สามารถปกครองและบริหารตนได้

ง. ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง (อริยมรรค)^{๒๒} คือ มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องชอบธรรมตามหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นทางที่นำไปสู่ความดีตั้งแต่ระดับต่ำจนถึงระดับสูงสุดประกอบไปด้วยหลักธรรม ๘ ประการ คือ

๑. สัมมาทิฐิ มีปัญญา ความเห็นชอบ
๒. สัมมาสังกัปปะ มีความดำริชอบ
๓. สัมมาวาจา พูดจาชอบ
๔. สัมมากัมมันตะ ทำการงานชอบ
๕. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ
๖. สัมมาวายามะ มีความพากเพียรชอบ
๗. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ
๘. สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ

๒. หลักการบริหารคน

หลักในการบริหารคน หรือในการปกครองผู้อื่นนั้น ผู้ปกครอง นักบริหาร และนักการเมืองจะต้องรู้จักหรือมีความรอบรู้เกี่ยวกับคนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาก่อนว่าใครมีความสามารถในด้านใดเพื่อจะใช้คนให้เหมาะกับงาน นอกจากนั้นนักบริหารต้องรู้จักจิตของคนว่า มีความแตกต่างกัน เพื่อที่จะใช้งานให้เหมาะสมกับจิตของเขา จิต คือคนที่มีประพฤติกรรมบางอย่างจนเคยชินจนเป็นนิสัย ประเภทนิสัยของคนนั่นเอง มีด้วยกันทั้งหมด ๖ จิต^{๒๓} คือ

^{๒๑} อัง. ทุก.(ไทย) ๒๐ / ๙ / ๖๓.

^{๒๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑ / ๓๓๐ / ๓๓๒.

^{๒๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๕๗.

๑. รากจริต คือ พวกรักสวयรักงาม มักทำอะไรประณีตเรียบร้อยและใจเย็น คนพวกนี้ชอบทำงานที่ต้องใช้ความประณีตละเอียด

๒. โทสจริต คือ พวกใจร้อน ชอบความเร็วและมักหงุดหงิดง่าย ถ้าถูกขัดใจ คนพวกนี้ต้องใช้ความรวดเร็ว

๓. โมหจริต คือ พวกเขลาซึ่ม ขาดความกระตือรือร้น ทำงานอืดอาด เฉื่อยซาชอบหลับในที่ทำงานเป็นประจำ

๔. สัทธาจริต คือ พวกเชื่อง่าย เวลาามีข่าวต่าง ๆ ที่แปลก หรือผิดไป จากปกติ พวกนี้จะเชื่อง่าย และถ้าเชื่อแล้วก็จะทุ่มเทให้ทุกอย่าง

๕. พุทธิจริต คือ พวกใฝ่รู้ เป็นคนช่างสงสัย รักการศึกษาหาความรู้มักต้องการรายละเอียดมากกว่าคนอื่น ๆ คนพวกนี้ถนัดในการทำงานด้านวิชาการ

๖. วิตกจริต คือ พวกช่างกังวล เป็นคนไม่กล้าตัดสินใจ มักปล่อยเรื่องค้างไว้เป็นเวลานานโดยไม่ยอมลงนามหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

เมื่อรู้จริตของคนว่ามีความแตกต่างกันอย่างนี้แล้ว ก็จะสามารถใช้คนให้ถูกกับงาน และสามารถที่จะครองใจคนไว้ได้ด้วย นอกจากนี้ในการบริหารคนจะต้องมีคุณธรรม มีความยุติธรรม มีเหตุผลเป็นหลักยึดเหนี่ยว คุณธรรมประเภทนี้แม้นักปราชญ์ นักคิด นักปรัชญา ตะวันตกก็เน้นย้ำ ว่าเป็นหลักสำคัญเช่นเดียวกัน ในทางพระพุทธศาสนาก็มีหลักสำหรับบริหารคนไว้มากมาย แต่ในที่นี้จะได้นำมาเพียงบางประเด็นเพียงเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารคนตาม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น คือ

ก. หลักความยุติธรรม ความถูกต้อง การปกครองคนหรือปกครองคนอื่นหากผู้ปกครอง ผู้บริหาร หรือนักการเมืองขาดความยุติธรรม ขาดความเที่ยงตรงเสียแล้วชุมชน สังคม หรือรัฐนั้น ๆ ก็เกิดความระส่ำระสาย เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยประชาชนหรือผู้ใต้ปกครองเกิดความกระตือรือร้นเพราะมีความไม่เสมอภาคกัน เมื่อมีความไม่เสมอภาคในหมู่มนุษย์ที่อยู่รวมกันเกิดขึ้น ก็จะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูง เกิดความอยุติธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดความ ขัดแย้ง ขัดขืน ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ขอบังคับ ระเบียบวินัยก่อให้เกิดการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งจะเป็นอุปสรรคเป็นปัญหาแก่การบริหารและการปกครองอย่างใหญ่หลวง ฉะนั้นผู้บริหารผู้ปกครอง หรือนักการเมืองที่ปกครองคนอื่น จะต้องใช้ความเที่ยงตรง ใช้หลักยุติธรรม งดเว้นไม่ประพฤติสิ่งที่จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม โดยต้องละเว้นอคติ ๔ ประการ^{๒๔} คือ

๑. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ
๒. โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง
๓. โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง

^{๒๔}ที่. ปา.(ไทย) ๑๑ / ๓๑๑ / ๒๘๘.

๔. ภยากติ ลำเอียงเพราะกลัว

เมื่อนักบริหาร นักการเมือง หรือนักปกครองมีความเที่ยงตรง มีความยุติธรรม โดยดเว้นจากความลำเอียงทั้งสี่นั้น ความเที่ยงตรง ความยุติธรรม ก็เกิดขึ้นในชุมชน ในสังคมหรือในประเทศนั้นๆ ความสงบสุขก็จะเกิดตามมา หลักปกครองโดยยุติธรรมนี้เป็นหลักสำคัญเป็นอย่างยิ่ง พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย พ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัยและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ก็ทรงมีหลักธรรมทั้งสี่ข้อนี้ประจำพระองค์

ข. หลักเมตตาธรรม นอกจากหลักยุติธรรมแล้ว นักบริหาร นักปกครอง และนักการเมือง ยังมีหลักอื่น ๆ อีกสำหรับเป็นกลไกที่จะนำมาปฏิบัติเพื่อที่จะยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ใต้ปกครองไว้ได้ นั่นคือ หลักพรหมวิหาร ๔ ประกอบไปด้วย

๑. เมตตา มีความรักความปรารถนาดีต่อประชาชนหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดถึงคนทุก ๆ คน อยากให้เขามีความสุขและประสบประโยชน์ถ้วนหน้ากัน

๒. กรุณา ความสงสาร คืออยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

๓. มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นประชาชนหรือผู้ใต้ปกครองตลอดถึงคนทุก ๆ คน ประสบความสำเร็จ งามงามยิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีอนุโมทนาด้วย

๔. อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ไม่พลอยทับถมซ้ำเติมเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ มีโทษที่ประกอบขึ้นเอง เพราะการกระทำ (กรรม) ของตนเอง และได้ช่วยแก้ไขโดยธรรมแล้วไม่สามารถที่จะช่วยได้เพราะสุตวิสัยที่จะแก้ไข ก็ต้องวางใจเป็นกลาง สม่่าเสมอมั่นคงดุจตราขึงพร้อมที่จะวินิจฉัยและวางตน ปฏิบัติตนไปตามความเที่ยงธรรม^{๒๕}

ค. หลักบำเพ็ญการสงเคราะห์ คือ การปฏิบัติตามหลักสงเคราะห์หรือ “ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนหรือผู้ใต้ปกครองไว้ในสามัคคีเรียกว่า หลักสังคหวัตถุ ๔”^{๒๖} เมื่อผู้บริหาร นักการเมือง หรือผู้ปกครอง มีคุณธรรมภายในเป็นพื้นฐานจิตใจเช่นนี้แล้ว ฟังแสดงออกภายนอกตามหลักความประพฤติของสังคหวัตถุ ๔ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว^{๒๗} ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ทาน การให้ปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุนทรัพย์ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ ศิลปวิทยา ด้วยเห็นว่สิ่งของที่ตนเสียสละหรือให้ไปนั้น

^{๒๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๑.

^{๒๖} ที. ปา (ไทย). ๑๑ / ๑๔๐ / ๑๖๗.

^{๒๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๖.

จะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ เป็นการแสดงความมีน้ำใจ และเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนหรือบริวารไว้ได้ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญการให้ไว้มากมาย เช่น “ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก” “ผู้ให้ย่อม ผูกมิตรไว้ได้” เป็นต้น ผู้ที่มีความตระหนี่นั้นไม่สามารถที่จะผูกมิตรหรือยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรและบริวารไว้ได้

๒. ปิยวาจาหรือเปยวัชชะ การมีวาจาเป็นที่รัก เป็นที่ดูดีมีจิตใจของผู้ฟัง มีวาจาสุภาพอ่อนหวานชวนฟัง เป็นวาจาที่ไม่หยาบคายและก่อให้เกิดประโยชน์ การมีปิยวาจานี้มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนหรือผู้ใต้ปกครอง บุคคลที่ได้รับการมอบหมายให้เป็นทูตหรือเป็นตัวแทนของประเทศในการเจรจาเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ จะต้องมีความสามารถในการใช้คำพูดอย่างดีเยี่ยม เพราะถ้าหากใช้คำพูดที่ไม่ดีก็จะส่งผลให้ประชาชนและประเทศชาติสูญเสียผลประโยชน์ได้

๓. อุตถจริยา การประพฤติตนเป็นประโยชน์ คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่างๆ เช่น บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรมไม่เป็นคนนิ่งดูตายในเมื่อตนเองมีกำลังความสามารถที่พอจะช่วยเหลือได้ จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักให้การช่วยเหลือในเวลาที่เหมาะสมช่วยเหลือ

๔. สมานัตตา เอาตัวเข้าสมาน มีความมีตนเสมอต้นเสมอปลาย ทำตนให้เข้ากับประชาชนหรือผู้ใต้ปกครองได้ ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอในคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับร่วมแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุข

ง. หลักการอยู่ร่วมในหมู่ด้วยดี ถึงแม้ประชาชนภายในรัฐหรือว่าผู้ใต้ปกครองจะมีความแตกต่างกันในทางชนชาติ ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี ก็สามารถที่จะอยู่ร่วมกันในประเทศเดียวกันได้ แต่ต้องมีการผ่อนปรนหรือปรับตัวเข้าหากัน ไม่ดูถูกดูหมิ่นเหยียดหยามกันโดยเฉพาะผู้บริหารหรือผู้ปกครองประเทศต้องมีความฉลาดสามารถในการปกครอง จะต้องไม่ก้าวท้าว ไม่ลำเอียง หรือดูถูกเหยียดหยามประเพณี ความเชื่อหรือประเพณีของกลุ่มต่างๆ ภายในรัฐที่มีความแตกต่างกัน ต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมถ้าความเชื่อหรือประเพณีของกลุ่มชนนั้นๆ ดีงาม ไม่เป็นภัยอันตรายแก่สังคม และฝ่ายประชาชนเองก็ต้องรู้จักผ่อนปรน ไม่ยึดถือในความคิดเห็นหรือความเชื่อของตนฝ่ายเดียวหลักธรรมที่จะช่วยให้ประชาชนภายในชาติอยู่กันด้วยความสามัคคี ทำให้ประเทศชาติเป็นเอกภาพ เรียกว่าหลักสารณียธรรม หลักธรรมข้อนี้ใช้ได้ทุกสถานะไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ประกอบไปด้วยหลักสารณียธรรม ๖ ประการ^{๒๘} คือ

๑. ตั้งมั่นเมตตาทายกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งและในที่ลับ นี้เป็นสารณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

^{๒๘}ที่. ปา.(ไทย) ๑๑/ ๓๕๖/ ๓๘๗.

๒. ตั้งมั่นเมตตาธรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งและในที่ลับ แม้นี้ก็ เป็นสาร์ณียธรรม ที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อ ความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๓. ตั้งมั่นเมตตาตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งและในที่ลับ แม้ ก็เป็นสาร์ณียธรรม ฯลฯ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคี กันเพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๔. สาธารณโภคี คือ ลากทั้งหลายที่ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม โดยที่สุด แม้เพียงบิณฑบาต บริโภครวมกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีล แม้นี้ก็ เป็นสาร์ณียธรรม ฯลฯ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกันเพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอัน เดียวกัน

๕. สีสสามัญญตา คือ มีศีลไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อม เป็นไท ท่านผู้รู้ สรรเสริญไม่ถูกค้นหาและทิวฐิทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งและในที่ลับ แม้นี้ก็ เป็นสาร์ณียธรรมที่ทำให้ เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความ สามัคคีกันเพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๖. ทิวฐิสามัญญตา คือ อันเป็นธรรมเครื่องนำออก เพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบแก่ ผู้ทำตาม เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งในที่แจ้งและในที่ลับ แม้นี้ก็ เป็นสาร์ณียธรรมที่ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อ ความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๓. หลักการบริหารงาน

หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้ในการบริหารงานนั้นมีมากมายหลาย หมวด ในพระไตรปิฎกมีกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ทั้งที่เป็นชาดกและเป็นพระสูตร และได้กล่าว มาบ้างแล้วในส่วนที่เป็นหลักของผู้ปกครอง ในที่นี้จะได้นำมาเพียงบางประการ คือ

ก. มีคุณสมบัติของนักบริหาร คุณสมบัติของความเป็นผู้นำได้กล่าวไว้แล้วในส่วน ของหลักในการปกครองและหลักการบริหารตนแต่ในการบริหารงานก็จำเป็นที่จะต้องพูดถึงผู้นำ ด้วยเพราะผู้นำเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ ลักษณะ ของผู้นำมีหลายแบบ เช่น ผู้นำแบบใช้พระเดช ผู้นำแบบใช้พระคุณ ผู้นำแบบพ่อพระ การใช้ อำนาจ ตัวเองเป็นใหญ่ ไม่ยอมให้ลูกน้องหรือผู้น้อยได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ผู้นำมักจะ ตั้งตัวเป็นผู้สั่งการให้มีการเชื่อฟังโดยเด็ดขาด กำหนดนโยบาย จุดมุ่งหมาย และ สั่งการด้วยตนเอง ผู้นำแบบเสรีนิยม เป็นผู้ที่นำปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีเสรีภาพในการ แสดงความคิดเห็นมีการใช้อำนาจในการวินิจฉัยสั่งการได้อย่างเต็มที่ ในทางพุทธศาสตร์ได้ กล่าวถึงคุณธรรมของผู้บริหารที่ดีนั้นจะต้องมีคุณธรรม ๖ ประการ^{๒๙} คือ

^{๒๙} จันทิก, คันทิก, วารสารปัญญาจักขุ ๓, (มิถุนายน - กรกฎาคม ๒๕๔๒), หน้า ๘.

๑. มีความอดทน ต่อการปฏิบัติงาน มีใจหนักแน่นไม่ยอมตกอยู่ใต้อานาจโลก
ธรรม คือ ธรรมประจำโลก

๒. มีความตื่นตัว อยู่ตลอดเวลา มีปฏิภาณ ไหวพริบ ว่องไว มีความระมัดระวัง
รักษาความไม่ประมาททุกฝีก้าว

๓. มีความขยันหมั่นเพียร ต่อการปฏิบัติงานเห็นงานเป็นของสนุก

๔. มีอริยาศัย เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เป็นมิตรที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชาสงเคราะห์บุคคล
ที่ควรสงเคราะห์ เท่าที่จะสงเคราะห์ได้

๕. มีจิตใจเอ็นดู มีความรักและห่วงใยผู้ใต้บังคับบัญชา ตำหนิผู้ใต้บังคับบัญชาที่
ควรตำหนิ ยกย่องสรรเสริญผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อมีโอกาศที่จะสรรเสริญ หรือเมื่อมีโอกาศที่ผู้ใต้
บังคับปฏิบัติงานเป็นสำเร็จ

๖. เอาใจใส่ตรวจตรา การงานและบุคคลตลอดจนภารกิจที่ตนรับผิดชอบอยู่ ปิด
ช่องว่างที่จะทำให้การงานเกิดการบกพร่องเสียหาย

ทินพันธ์ นาคะตะ ได้เปรียบเทียบถึงลักษณะของผู้นำหรือผู้บริหารในทางวิชาการ
กับหลักธรรมในทางพุทธศาสนาไว้อย่างนี้ คือ^{๓๐}

๑. ความไม่เห็นแก่ตัว คือ การไม่ฉวยโอกาศเอาเปรียบเพื่อความ
ผลประโยชน์ หรือความปลอดภัยเฉพาะส่วนตน ซึ่งตรงกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ
ทาน การให้ บริจาค การบริจาค หรือการเสียสละเพื่อส่วนรวม

๒. ลักษณะท่าทาง คือการวางตัวเหมาะสม ทั้งในด้านการปกครองและในด้าน
ความประพฤติ ตลอดจนมีความสงบเสงี่ยม คือ การไม่वादดี ไม่หยิ่งหรือภูมิใจโดยไร้เหตุผล
อันควร ตรงกับหลัก มัททวัง คือ ความสุภาพอ่อนโยน ทั้งทางกายและวาจา ไม่แข็งกระด้าง
อวิโรธนัง คือ ความสงบเสงี่ยม และการมีสติควบคุมรักษามารยาทไม่ให้ผิดระเบียบประเพณี
กฎหมาย และศีลธรรม ให้มีความสุภาพเมื่อจะเสียขันติ สิ้นลัง คือความมีศีลธรรม สำรวม
ควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย

๓. ความซื่อสัตย์สุจริต คือ การซื่อตรง มั่นคงอยู่ในศีลธรรม รักษาัจจะและ
เกียรติยศ ตลอดจนเป็นที่เชื่อถือ ไว้วางใจได้ ในเรื่องการทำงานและมีความภักดี ต่อผู้ใหญ่
กว่า ผู้ร่วมงานตลอดจนผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งตรงกับหลัก อาชชวัง คือ ความซื่อตรงต่อ
ตนเอง ต่อการงาน และต่อบุคคลอื่น และมีความภักดีตั้งอยู่ในสุจริตธรรม

๔. ความอดทน คือทนต่อความเคร่งเครียดต่างๆ ทั้งทางกายและใจ เช่น อดทนต่อ
ความเจ็บปวด เหนื่อยอ่อน ทนต่อความทุกข์ เดือดร้อน และความยากลำบากไม่ยอมแพ้ รวมทั้ง
ความกล้าหาญ ทั้งทางกายและทางใจ คือ ตระหนักถึงความกลัวแต่ก็ยังสามารผเผชิญกับอันตราย

^{๓๐}ทินพันธ์ นาคะตะ, รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ก
ราฟิคอาร์ท, ๒๕๒๖), หน้า ๑๑๘-๑๒๐.

ได้ด้วยความสะดวก มั่นคง ควบคุมตัวเองได้ ทั้งยังสำนึกในความรับผิดชอบที่ต้องทำการในเหตุการณ์นั้นด้วย ซึ่งตรงกับหลัก ชั้นดี คือ ความอดทนอดกลั้น รู้จักข่มใจและห้ามใจตนเอง ทนทานต่อกิเลสและความทุกข์ มีสติ ควบคุมจิตใจให้คงที่อยู่ตามปกติ ไม่ให้กำเริบ อ่อนไหวในเมื่อเผชิญกับยุ่งยาก ความลำบากหรือภัยอันตราย เป็นธรรมที่จะฟันฝ่าอุปสรรคไปจนจุดหมายปลายทางได้ แสดงถึงความเข้มแข็งและกล้าหาญ

๕. ความเด็ดขาด มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมั่นคงและรวดเร็ว ไม่ลังเล และมีอำนาจในตัว (Force) คือ ความสามารถที่จะบังคับผู้อื่นปฏิบัติตาม ความตั้งใจของตน ซึ่งตรงกับหลัก ตบั้ง คือ การมีอำนาจ หรือธรรมที่ทำลายหรือขจัดความชั่วเป็นอำนาจที่ทำให้เกิดความเคารพยำเกรง

๖. ความเห็นอกเห็นใจ คือ รู้จักแบ่งเบาความรู้สึกของผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งตรงกับหลัก ความไม่กริ้วโกรธโดยชีวิต มีความรักเมตตา และปรารถนาดีต่อผู้อื่น และหลัก ความไม่เบียดเบียน มีความกรุณาช่วยเหลือผู้อื่น ให้พ้นจากความทุกข์

๗. ความยุติธรรม คือ มีความเสมอภาค ไม่ลำเอียงในการปฏิบัติต่อผู้ใดบังคับบัญชา เช่น การให้รางวัลหรือการลดโทษ ซึ่งตรงกับหลัก ปกครองโดยยุติธรรม คือ เว้นจากอคติ คือ เว้นจากการลำเอียงอันเป็นเหตุให้เสียความเป็นธรรม อันเนื่องมาจากความรักใคร่กัน ไม่ชอบกัน เนื่องจากความเขลาหรือความกลัว ดังมีพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลใดล่วงละเมิดความยุติธรรมเพราะอคติ ยศของบุคคลนั้นย่อมเสื่อม บุคคลใดไม่ล่วงละเมิดความยุติธรรมเพราะอคติ ยศของบุคคลนั้นย่อมบริบูรณ์”

๘. ความรู้ คือ มีความรอบรู้ในวิชาชีพและความรู้ทั่วไป รู้จักงานของตนมีความรู้ความเข้าใจบุคคลอื่น รวมทั้งมีความฉลาด มีสติปัญญาจัดการกับปัญหาต่าง ๆ และมีความแนบเนียน มีกาลเทศะ คือ มีปฏิภาณไหวพริบสามารถปฏิบัติต่อบุคคลโดยวิธีอันเหมาะสมปราศจากข้อขุ่นเคืองหรือขัดขืน

๙. ความกระตือรือร้น คือ มีความเอาใจใส่ จดจ่อ หรือสนใจอย่างจริงจังต่องานที่ทำ และการปฏิบัติต่าง ๆ ตลอดเวลา รวมทั้งมีความคิดริเริ่ม คือ คุณลักษณะที่ เล็งเห็นเองว่า สิ่งใดควรทำขึ้นหรือต้องทำ แล้วทำในสิ่งนั้น ซึ่งตรงกับ “หลักอิทธิบาท ๔ ประการ”^{๓๐} คือ คุณธรรมที่ทำให้สำเร็จความประสงค์ ๔ อย่าง คือ

- ๑) ฉันทะ ความพอใจ รักใคร่ในสิ่งนั้น
- ๒) วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น
- ๓) จิตตะ เอาใจใส่ฝักใฝ่สิ่งนั้นไม่วางธุระ
- ๔) วิมังสา หมั่นตรិตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น พร้อมทั้งมีความกระตือรือร้น

^{๓๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑๓.

ยังมีหลักมรรค ๘ ประการที่ความเจริญ^{๓๒} คือ

๑) สัมมาทิฏฐิ	ความเห็นชอบ
๒) สัมมาสังกัปปะ	ความดำริชอบ
๓) สัมมาวาจา	การเจรจาชอบ
๔) สัมมากัมมันตะ	การกระทำชอบ
๕) สัมมาอาชีวะ	การเลี้ยงชีพชอบ
๖) สัมมาวายามะ	ความพยายามชอบ
๗) สัมมาสติ	การระลึกชอบ
๘) สัมมาสมาธิ	การตั้งจิตมั่นชอบ

ข. มีหลักในการวินิจฉัยสั่งการ ในการบริหารงานและการวินิจฉัยสั่งการนั้น มีสิ่งสมควรพิจารณาอยู่ ๒ ประการ คือ ส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง และส่วนที่เป็นเรื่องของการตัดสินใจ ในคุณค่า สำหรับหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ก็ยึดถือองค์ประกอบทั้งสองประการเป็นหลัก เช่นเดียวกัน หลักธรรมของพระพุทธศาสนาย่อมพุดถึงสิ่งที่ถูกที่ควรอยู่เสมอ คำสอนของพระพุทธเจ้าจึงมีทั้งส่วนที่เป็นปฏิธานนิยมคือข้อเท็จจริง กับส่วนที่เป็นจริยธรรมหรือเรื่องการตัดสินใจในคุณค่า ดังหลักสัปปริสธรรม ๗ ประการ^{๓๓} ได้แก่

๑. ธัมมัญญู	ผู้รู้จักเหตุ
๒. อัตถัญญู	ผู้รู้จักผล
๓. อัตตัญญู	ผู้รู้จักตน
๔. มัตตัญญู	ผู้รู้จักประมาณ
๕. กาลัญญู	ผู้รู้จักกาลเวลา
๖. ปริสัญญู	ผู้รู้จักชุมชน
๗. บุคคลัญญู	ผู้รู้จักบุคคล

ค. การถือหลักสามัคคีธรรมในการทำงาน การบริหารงานนั้นส่วนหนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสามัคคีธรรมของกลุ่มคนที่มาร่วมมือกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ความร่วมแรงร่วมใจและความสามัคคีของสมาชิกในองค์กรจึงเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา สามารถที่จะช่วยเสริมสร้างความสมัคสมานสามัคคีแก่สมาชิกผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี โดยจะให้ผลทั้งทางด้านผลงานและน้ำใจ เพราะถ้าแต่ละคนปฏิบัติตามหลักธรรมได้ถูกต้อง หลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคี เช่น หลักสาราณียธรรม หลักสังคหวัตถุสี่ หลักพรหมวิหารธรรม การยึดถือหลักเหตุผล ความยุติธรรม เป็นต้น และ หลักการบริหาร

^{๓๒}ที่.ปา.(ไทย) ๑๑ / ข / ๒๐๗.

^{๓๓}ที่. ปา.(ไทย) ๑๑ / ๓๑๓ / ๓๓๒.

ธรรมที่สอนเน้นให้มีความสามัคคีพร้อมเพรียงในหมู่คณะ และความสำคัญของการบริหารงาน ในรูปของหมู่คณะอยู่ด้วย เมื่อพิจารณาหลักธรรมข้างต้นประกอบกับเหตุผลต่างๆ ที่กล่าว มาแล้ว ย่อมเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ทรงคุณค่าและมุ่งส่งเสริมสามัคคีธรรมใน การทำงาน

นอกจากนี้ในเทศกถา^{๓๔} ได้แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติของผู้ปกครองและหลักใน การดำเนินนโยบาย การบริหารงานไว้ ทั้งด้านการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ซึ่ง เนื้อความ โดยสรุปว่า

๑. พระราชา ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และนักการเมือง ต้องไม่มักโกรธ และจะต้อง ไม่ตัดสินใจในกิจการทั้งหลายในขณะที่กำลังมีความโกรธ

๒. ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และนักการเมือง ต้องมีใจดีต่อบุคคลทั้งปวงไม่ประมาท มีความอดสาหะในกิจทั้งหลาย

๓. ผู้ปกครอง และ ผู้บริหาร พึงแต่งตั้งข้าราชการที่เป็นปราชญ์ มีความฉลาด รอบรู้ในเรื่องผลประโยชน์ของชาติ เก็บความลับได้ดี ไม่เป็นนักเลงอบายมุข ไม่มีประวัติเสื่อม เสียเรื่องทุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ ให้ดำรงตำแหน่งสำคัญที่จะแสวงหา ดูแลรักษาและพัฒนา ผลประโยชน์ของประเทศชาติให้เจริญงอกงาม

๔. ผู้ปกครอง และผู้บริหาร พึงบริหารการเงินการคลังด้วยตนเอง ไม่ไว้วางใจใครให้ จัดการเรื่องทรัพย์สินและกฐินที่ยืมสินแทน ผู้ปกครองต้องมีความรอบรู้ได้รายจ่ายของแผ่นดิน อย่าง ละเอียด

๕. ผู้ปกครองและผู้บริหาร ต้องบำรุงขวัญและกำลังใจคนทำงานอย่างใกล้ชิด และ ยุติธรรม โดยยกย่องคนที่ควรยกย่อง ชมคนที่ควรชม

๖. ผู้ปกครองและผู้บริหาร ต้องเรียงลำดับภารกิจที่จะต้องทำแต่ละเรื่องก่อนหลัง และต้องเข้าใจในเรื่องนั้นๆ อย่างถูกต้องถ่องแท้

๗. ผู้ปกครองและผู้บริหารต้องหมั่นเยี่ยมเยียนปฏิสันถาร หรือชี้แนะเรื่องราวต่างๆ แก่ประชาชนที่อยู่ในชนบทห่างไกล

๘. ผู้ปกครองและผู้บริหารต้องตระหนกอยู่เสมอว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ โดยทุจริต ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เป็นธรรม ย่อมทำลายทรัพย์สินของแผ่นดินและ ทำรัฐสีมาให้ พิณาศ

๙. ผู้ปกครองและผู้บริหารไม่พึงมอบภาระด้านรัฐกิจแก่บุคคลอื่นหรือ ไม่พึง ดำเนินการด้วยตนเองด้วยความเร่งร้อนจนเกิดเหตุ เพราะหากเกิดความผิดพลาดขึ้นมา ย่อมจะ ประสบกับความเดือดร้อนในภายหลังได้ พึงปฏิบัติราชการทั้งปวงด้วยวิจิตรญาณที่ละเอียดลึกซึ้ง

^{๓๔} ชุ. ขา.(ไทย) ๒๗ / ๑- ๔๙ / ๕๙๕ - ๖๐๒.

๑๐. ผู้ปกครองและผู้บริหารไม่พึงละเลยการบำเพ็ญบุญกุศล และไม่ตกเป็นทาสของความโกรธ เพราะตระกูลที่มั่งคั่ง หรือประเทศที่มั่งคั่งต้องประสบกับความหายนะเพราะความโกรธ มาแล้ว

๑๑. ผู้ปกครองและผู้บริหารและนักการเมือง ไม่พึงตำราว่าตนเป็นใหญ่แล้วกดขี่ประชาชน อย่าทำให้ประชาชนภายในรัฐต้องได้รับความเดือดร้อน

๑๒. ผู้ปกครอง และ ผู้บริหาร หรือนักการเมืองไม่พึงลุ่มหลงกามคุณ เพราะจะเป็นเหตุให้โรคทรพีพิณาศ และชื่อเสียงเกียรติยศจะเสื่อมเสีย ต้องหมั่นบำเพ็ญบุญกุศลเสมอๆ

๑๓. ผู้ปกครอง และ ผู้บริหาร หรือนักการเมืองต้องเป็นคนมีปัญญา เพราะถึงแม้ว่าจะมีกำลังด้านอื่นๆ คือ กำลังแขน กำลังทรัพย์ กำลังแห่งชาติตระกูลสูง กำลังแห่งอำนาจ แต่ถ้าขาดปัญญาแล้ว ตำแหน่งก็รักษาไว้ไม่ได้ แผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ก็จะมีปัญญาดีแย่งชิงไปเสียจึงสมควรสั่งสมปัญญาเพื่อจะได้เป็นเครื่องมือในการปกครอง จะได้ใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจว่าสิ่งใดถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ปัญญาเป็นเครื่องเพิ่มพูนเกียรติยศชื่อเสียง ผู้ปกครองที่มีปัญญา ถึงแม้ว่าจะคราวอัปจนก็สามารถแก้ไขปัญหามาให้ผ่านพ้นไปด้วยดีได้

สรุปได้ว่า ความหมายของการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธ นั้นเป็นคุณธรรมทุกหมวดที่ใช้ในการบริหารตน บริหารคน และบริหารงานนั้น จะต้องนำไปบริหารตนก่อน แล้วจึงนำไปบริหารคนและบริหารงานในภายหลัง เพราะว่าความสามารถในการที่จะบริหารคนหรือบริหารงานนั้นเริ่มต้นมาจากการบริหารตนทั้งสิ้น และการบริหาร เหนือจากการยึดมั่นในผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ ยังจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่จะทำให้งานนั้น สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นั่นคือ บุคลากร หลักการของทฤษฎี ถือว่า การที่จะตั้งระเบียบแบบแผนขององค์กรไว้ให้พิจารณาถึงตัวบุคคลซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติย่อมจะไม่ได้ผล เพราะบุคลากรในหน่วยงานเป็นคนย่อมมีความรู้สึกความต้องการ และมีอารมณ์ จึงมีแนวคิดพื้นฐานโดยมีความเชื่อว่า บุคคลมีความต้องการขวัญ และกำลังใจ เป็นเรื่องสำคัญในการทำงาน ปริมาณและผลผลิตของงานให้อยู่กับสภาพว่า ร่างกาย จิตใจ ของบุคลากร และสภาพแวดล้อมขององค์กร ผลตอบแทนทางจิตใจมีผลต่อการทำงานมากกว่าเงินเดือน โดยเฉพาะบุคลากรระดับสูง นอกจากนี้ สิ่งสำคัญ คือ คน กับ งาน ผู้บริหารที่ดีจะต้องคำนึงถึงผู้ปฏิบัติงาน และเป้าหมายขององค์กร และต้องดู สถานการณ์ ในการทำงานด้วย เพราะสถานการณ์จะเป็นตัวกำหนดว่า ควรจะใช้มนุษย์สัมพันธ์อย่างไร จึงจะเหมาะสม ดังนั้น ผู้บริหาร จนถึงระดับ ผู้ปฏิบัติงานการมีมนุษย์สัมพันธ์อย่างไรจึงจะได้ผลผลิต ทำให้งานมีคุณภาพ และประสิทธิภาพสูงช่วยแก้ปัญหาช่องว่างระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง ตลอดจนช่วยลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่าง ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา

๒.๑.๕ กระบวนการบริหารการศึกษา

กระบวนการทางการบริหารเป็นแนวทางเทคนิคหรือวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติภารกิจให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ผู้บริหารการศึกษาในทุกระดับที่ปฏิบัติงานจะต้องอยู่กับกระบวนการบริการอยู่ตลอดเวลา เพียงแต่เราลืมนึกไปว่าขณะที่เราปฏิบัติและดำเนินการนั้น กระบวนการต่างๆ ได้ดำเนินไปพร้อมกับเราด้วย ดังนั้นผู้บริหารจึงมีความจำเป็นต้องทราบกระบวนการทางการบริหารไว้ให้แม่นยำและให้รู้ความสัมพันธ์ของกระบวนการเหล่านั้น

สุมิน อมรวิวัฒน์ และคณะ ได้เสนอ กระบวนการบริหารการศึกษาของเดมมิง (Deming) สำหรับผู้บริหารและครูในยุคโลกาภิวัตน์ ควรรู้จักและทำความเข้าใจกับวงจร PDCA เพื่อประโยชน์ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาดังต่อไปนี้^{๓๔}

๑. การวางแผน (Plan) การดำเนินการใดๆ ต้องมีการวางแผน ครูต้องมีการวางแผนการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องมีการวางแผนการบริหารการศึกษา การวางแผนขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริหารระดับใด หากเป็นผู้บริหารระดับหน่วยบังคับบัญชา ของโรงเรียน ก็ต้องวางแผนพัฒนาการศึกษาในภาพรวมของหน่วยงาน หากเป็นผู้บริหารโรงเรียนก็ต้องวางแผนการบริหารการศึกษาของโรงเรียน ขั้นตอนการวางแผน ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยละเอียดรอบคอบ เพื่อให้แผนที่วางไว้สมบูรณ์และดีที่สุด ถ้าการวางแผนดี มีประสิทธิภาพแล้ว จะทำให้การดำเนินกิจกรรมประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒. การปฏิบัติ (DO) เมื่อวางแผนเสร็จแล้วต้องนำแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ ไม่ใช่วางแผนไว้อีกอย่าง แต่ไปทำอีกอย่าง เช่น ครูวางแผนการเรียนการสอนเพียงเป็นการทำหน้าที่เพื่อส่งให้อำนาจการโรงเรียนตรวจเป็นหลักฐานว่าได้ทำหน้าที่ของความเป็นครูครบแล้ว แต่เวลาสอนกับสอนอีกอย่าง ไม่สอนตามแผนที่วางไว้ ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ

๓. ตรวจสอบ (Check) ในระหว่างการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อยู่นั้น ต้องมีการตรวจสอบหรือประเมินควบคู่กันไป เพื่อวิเคราะห์ผลว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ หรือยังมีปัญหาข้อบกพร่องอย่างไร

๔. การปรับปรุงแก้ไข (Action) เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรค ต้องวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นหรือหากประสบผลสำเร็จก็วางแผนปรับปรุงให้ได้ผลดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ

ดังนั้น วงจร PDCA จึงเป็นวงจรการพัฒนาที่หมุนให้มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ไม่หยุดนิ่ง องค์การใดหยุดหมุนวงจร PDCA ก็เปรียบเสมือนกับคนที่หมดลมหายใจ เพราะฉะนั้น วงจร

^{๓๔} สุมิน อมรวิวัฒน์ และคณะ, การพัฒนาการศึกษาด้วยกระบวนการ PDCA., (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสตรีศึกษาวิจัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑-๑๓.

PDCA จึงเหมาะสมกับการนำมาพัฒนาองค์กรการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้องค์กรศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเทียบทันกับนานาประเทศ

Fayol ได้เสนอ กระบวนการบริหารการศึกษาที่ได้รับผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสำหรับผู้บริหารไว้ ๕ ประการคือ^{๓๖}

๑. การวางแผน (Planning)
๒. การจัดองค์กร (Organizing)
๓. การบังคับบัญชา (Commanding)
๔. การประสานงาน (Coordinating)
๕. การควบคุมงาน (Controlling)

Sears ได้เสนอ กระบวนการบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหาร ๕ ประการคือ^{๓๗}

๑. การวางแผน (Planning)
๒. การจัดองค์กร (Organizing)
๓. การมอบหมายงานหรือการวินิจฉัยสั่งการ (Directing)
๔. การประสานงาน (Coordinating)
๕. การควบคุมงาน (Controlling)

Gregg ได้เสนอกระบวนการบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารไว้ ๗ ประการ คือ^{๓๘}

๑. การตัดสินใจ (Decision – Making)
๒. การวางแผน (Planning)
๓. การจัดองค์กร (Organizing)
๔. การติดต่อสื่อสาร (Communicating)
๕. การใช้อิทธิพล (Influencing)
๖. การประสานงาน (Coordinating)
๗. การประเมินผลงาน (Evaluating)

Campbell and Others ได้เสนอ กระบวนการบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารไว้ ๕ ประการ คือ^{๓๙}

^{๓๖} Fayol, Henri, **General and Industrial Management**, (London : Pitman, 1949), P. 56.

^{๓๗} Sear, Jesse B., **The Nature of Administrative Process**, (New York : McGraw-Hill Book Company, 1959), P.205.

^{๓๘} Gregg, Russell T., “The Administrative Process” **Administrative Behaviour in Education**, (New York : Harper, 1957), p.69.

^{๓๙} Campbell, Ronakd F. and Others. **Introduction to Education Administration**. 5th ed. (Boston : Allyn and Bacon, London : Pitman, 1978,), p221.

๑. การตัดสินใจ (Decision – making)
๒. การวางโครงการ (Programming)
๓. การเสริมกำลังบำรุง (Stimulating)
๔. การประสานงาน (Coordinationg)
๕. การประเมินผล (Appraising)

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารการศึกษา พบว่า มีความคล้ายคลึงกัน และมีลักษณะกระบวนการบริหารการศึกษาใกล้เคียงกันมาก ซึ่งประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การปฏิบัติงาน การตรวจสอบและการปรับปรุงผลการดำเนินงานมาใช้เป็นขั้นตอนและเป็นแบบแผนในการบริหารการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๒.๒ แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอน

๒.๒.๑ ความหมายของการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจในการเรียนการสอนการที่ผู้เรียนจะรู้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาที่ผู้สอนมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ซึ่งการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้สอนได้เข้าใจ ผู้เรียนและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียนและเนื้อหาวิชาได้ อย่างไรก็ตาม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของอาจารย์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีดังนี้

๑. จัดเนื้อหาวิชาให้มีความยากง่ายเหมาะสมและเป็นไปตามลักษณะพัฒนาการของผู้เรียนตามความสามารถ นอกจากนี้ผู้สอนควรชี้ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชานั้นๆ

๒. เลือกวิธีการสอนที่จะสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้ และสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนด้วย ทั้งนี้ยังหมายรวมถึงการเลือกใช้อุปกรณ์การสอนต่างๆ ที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น ตัวอย่าง รูปภาพ การตีความจากแผนภูมิ การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ต่างๆ

๓. จัดกิจกรรมการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติรวมทั้งให้ผู้เรียนได้รับทราบผลก้าวหน้าของการทำงานนั้นด้วย นอกจากนี้การให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติงานยังเป็นการฝึก ให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการทำงาน โดยผู้สอนจะต้องค่อยๆ ให้ผู้เรียนได้ฝึกการเป็นผู้รับผิดชอบในการทำงานด้วย

๔. แจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์ของการเรียนรวมทั้งเกณฑ์การประเมินผล กระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนสนใจเรียน รวมทั้งให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเรียนขึ้นอยู่กับความพยายาม หรือความสนใจในการเรียนและความรับผิดชอบของผู้เรียนต่อการทำงานเพื่อนำไปสู่ผลของรางวัล มากกว่าความสามารถเฉพาะตัว

๕. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นขั้นตอนย่อยๆ โดยคำนึงถึงสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องศึกษามาก่อนและความต่อเนื่องของเนื้อหาวิชาซึ่งหมายรวมถึงสอนในแต่ละจุดประสงค์ให้ต่อเนื่องกันในจำนวนที่เหมาะสมมากกว่าที่จะสอนรวมๆ กันทั้งหมดโดยไม่มีเป้าหมาย

๖. เลือกและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนทั้งนี้เพื่อกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่เรียน การให้งานที่ยากเกินไปจะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายไม่อยากทำและเห็นว่าเกินความสามารถของตนเอง ซึ่งในบางครั้งผู้สอนควรสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารต่างๆ การที่ผู้สอนรู้จักการสังเกตผู้เรียนจะมีส่วนช่วยให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้

๗. สนับสนุน หรือช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มผู้สอน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนได้สอดคล้องกัน โดยการวางแผนงานร่วมกัน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และมีประสบการณ์ในหลายๆ ด้าน

๘. ชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์จากการศึกษาจากเนื้อหาการเรียนรู้ ในการนำไปใช้ในชีวิตจริงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนควรมีพฤติกรรม ดังต่อไปนี้ เพื่อแสดงว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่ได้รับจากผู้สอน คือ

๑) การเรียนรู้ในด้านความจำ ผู้เรียนสามารถจดจำข้อมูลต่างๆ ได้จากการอ่าน ตำราจากการพบเห็น หรือได้ฟังอยู่เสมอๆ จากวิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้

๒) การเรียนรู้ในด้านแนวคิด ซึ่งผู้เรียนจะสามารถรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการเรียนและนำมาจัดเป็นกลุ่ม เป็นพวกรวมทั้งบอกเหตุผลได้ซึ่งจะเป็นการเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่อไป เช่น เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้เรื่อง “การบริหาร” ผู้เรียนจะสามารถแยกความแตกต่างของขั้นตอนต่างๆ รวมทั้งบอกลักษณะหรือองค์ประกอบของการบริหารได้

๓) การเรียนรู้ในด้านความจำและสามารถพูดในสิ่งที่จำมาได้ ผู้เรียนจะต้องเรียนและจดจำในสิ่งที่ผู้สอนกำหนดให้และสามารถพูดหรือกล่าวในสิ่งที่จำมาได้ถูกต้อง เช่น การท่องจำหลักธรรมคำสอน

๔) การเรียนรู้ในด้านการพูดและการเขียนเพื่อการสื่อความหมาย ซึ่งผู้เรียนจะต้องสามารถเขียนหรือบรรยายโดยใช้ภาษาของตนเองในการอธิบายหรือการสรุปเรื่องราวได้อย่างเข้าใจ จากข้อมูลต่างๆ เช่น จากการดูภาพยนตร์ จากการฟัง หรือข้อคิดจากผู้อื่น

ในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้อะไร การสอน มีความเข้าใจผู้เรียน รวมทั้งมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน มีทักษะการสอนซึ่งหมายถึงมีความสามารถในการกระตุ้น เสริมแรง สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนสิ่งเหล่านี้มีส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ รวมทั้งการกำหนดปัญหาหรือการ

ตั้งคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักค้นคิด แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ดังพุทธวิธีการสอนที่พระพุทธองค์ทรงใช้ มี ๔ วิธี คือ^{๔๐}

๑. สนุทสนา ซึ่งแจ้งให้ชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบาย และแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริง เหมือนจูงมือไปให้เห็นกับตา

๒. สมหาปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือห้าทำ ก็แนะนำ หรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญจนใจยอมรับ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ

๓. สมุตเตชนา ระวังให้อาจหาญแกลวกกล้า คือ ปลุกใจให้กระตือรือร้นเกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจริงได้ สู้งานไม่หวั่น ไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวยาก

๔. สมปหังสนา ปลอบโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตใจให้ชุ่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นคุณประโยชน์ ที่จะได้รับและทางก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมกัน ปรึกษาหารือกัน ทำงานด้วยกัน จะช่วยเพิ่มประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างไรก็ตาม ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้ความสามารถของผู้เรียนในทุกๆ ด้านด้วย

๒.๒.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอน

การเรียนรู้โดยใช้สัตว์และมนุษย์ เพื่อนำมาสู่ทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ มากมาย ซึ่งผู้สอนจะสามารถนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเลือกและปรับใช้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวเพียง ๕ ทฤษฎี รวมทั้งแนวทางการนำทฤษฎีมาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

๑. ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมนิยม (Behavioral Learning Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ในด้านนี้เน้นในด้านการจัดหรือการวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และปรับพฤติกรรม นักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่สำคัญ คือ Skinner ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมนิยมใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์แนวทางการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการสังเกตพฤติกรรมและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อทำนายและควบคุมพฤติกรรมในด้านการเรียนรู้ โดยเน้นการสังเกตและการศึกษาพฤติกรรม ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมที่กำหนดให้ รวมทั้งศึกษาการจัดสิ่งแวดล้อมสิ่งเร้า หรือสิ่งที่กระตุ้นเพื่อก่อให้เกิด

^{๔๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำานสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๘-๑๕๙.

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในส่วนนี้ สกินเนอร์ (B.F.Skinner) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวางเงื่อนไข การกระทำโดยใช้การเสริมแรง (reinforcement) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ การเสริมแรงจะแบ่งเป็นสองประเภท คือ การเสริมแรงในทางบวก ซึ่งพฤติกรรมนั้น จะได้รับการสนับสนุนและทำให้เกิดขึ้นได้อย่างถาวร สม่ำเสมอ บ่อยครั้ง สำหรับการเสริมแรงในทางลบ หรือการทำโทษนั้น ผลของพฤติกรรมดังกล่าวจะไม่ได้รับการส่งเสริมและทำพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นน้อยลง^{๔๑}

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านพฤติกรรมนิยม ซึ่งเน้นในด้านสิ่งเร้าและการตอบสนอง (stimulus- response) เชื่อว่าผู้สอนจะมีอิทธิพลต่อผู้เรียนอย่างมากที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้น ส่งเสริมหรือเสริมแรงให้แก่ผู้เรียน การสนับสนุน หรือการส่งเสริมให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมแรงในทางบวก ให้แก่ผู้เรียน มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้สอนจึงควรจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรมนิยม ดังต่อไปนี้

๑. ผู้สอนจะต้องมีความรู้ในเรื่องที่จะสอนเป็นอย่างดี
๒. ผู้สอนจะต้องบอกจุดประสงค์ของการเรียนให้ผู้เรียนเข้าใจ
๓. เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถและความสนใจ ผู้สอนจึงควรใช้เทคนิคและวิธีการสอนหลายรูปแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียน
๔. ผู้สอนจะต้องเริ่มสอนตั้งแต่ทักษะเบื้องต้นก่อนเป็นอันดับแรก
๕. ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนตามความสามารถของตนเองที่ละขั้นๆ
๖. ผู้สอนจะต้องจัดเรียงเรียงเนื้อหาวิชาที่จะสอนให้เป็นลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม

การวางเงื่อนไขการกระทำที่เหมาะสมตามแนวคิดของสกินเนอร์ ในด้านการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมนิยม คือ การจัดแบ่งเนื้อหาวิชาเป็นส่วนย่อยๆ และเรียงลำดับความสำคัญให้เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนตามความสามารถของตนเอง รวมทั้งจัดให้มีการเสริมแรงแก่ผู้เรียนเป็นระยะๆ ซึ่งจะเป็นการสร้างกำลังใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้นั้น แนวคิดดังกล่าวเป็นการเริ่มต้นของบทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction) ซึ่งสกินเนอร์ เชื่อว่าผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ ดังนั้นเมื่อผู้เรียนได้เรียน โดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมและรู้ผลคำตอบของตนเองในทันที จะเป็นการเสริมแรงในทางบวกเมื่อผู้เรียนตอบคำถามได้ถูกต้องหรือได้รับการเสริมแรงให้ทำงานใหม่ เมื่อตอบคำถามไม่ถูกต้อง

^{๔๑}ฉวีวรรณ สุวรรณภาและคณะ, "ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอน-หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู", รายงานการวิจัย, (บัณฑิตมหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙.

ในปัจจุบัน การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-assisted instruction) และ (teaching machine) จะมีลักษณะเช่นเดียวกับบทเรียนโปรแกรม โดยมีแนวคิดพื้นฐานมาจาก ทฤษฎีการเรียนรู้ใน ด้านพฤติกรรมนิยม ในลักษณะของสิ่งเร้าและการตอบสนอง (S - R)

๒. ทฤษฎีการเรียนรู้ในด้านปัญญาและความคิด (Cognitive Learning Theories) เป็นทฤษฎี การเรียนรู้ที่เน้นในตำราวิธีการหรือการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้ให้ผู้เรียนเกิด ความรู้ ความคิดและสติปัญญา นักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่สำคัญเป็นที่รู้จักทั่วไปในกลุ่มนี้ ประกอบด้วย Gage, Bruner และนักจิตวิทยากลุ่ม Gestalt ทฤษฎีการเรียนรู้นั้นจะได้มาจากการ ที่ ผู้เรียนแต่ละคนได้รับประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตนเอง วุฒิภาวะและนำมาเชื่อม ความ สัมพันธ์กับการหยั่งรู้ (insight) ของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์โดยทั่วๆ ไป สนใจที่จะ ศึกษาข้อมูลต่างๆ อยู่เสมอและนำข้อมูลต่างๆ เหล่านั้นมาประมวลกับความสามารถของตนเอง ความเชื่อ ความรู้สึก รวมทั้งประสบการณ์ดั้งเดิม เพื่อให้สามารถคิด สรุปและนำมาปรับใช้เพื่อ แก้ปัญหาต่างๆ ได้ เพียเจย์ (Jean Piaget) มีความเชื่อว่าพัฒนา การของระดับความคิดและ สติปัญญาของมนุษย์จะเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ในแต่ละขั้นตอน เกี่ยวพันกับอายุ วุฒิภาวะของ ผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ความคิดของผู้ใหญ่ที่คิดว่าเป็นสิ่งง่ายๆ ธรรมดาจะไม่เป็นสิ่งที่ง่ายสำหรับ เด็ก^{๔๒} ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิด (concept) การ จัดกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียนจะช่วยเพิ่มความสามารถให้แก่ผู้เรียนและทำ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จากกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น ตามความคิดเห็นของเพียเจย์ บุคคลตั้งแต่เด็กเล็ก สนใจที่จะนำความรู้ ประสบการณ์และความคิดของตนเองไปสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเอง เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้และแนว คิดใหม่ รวมทั้งมีความพร้อม ที่จะเข้าใจสภาพแวดล้อม นำประสบการณ์มาใช้ ปรับตนเองและเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ด้วย เพียเจย์ แบ่งพัฒนาการการเรียนรู้ตามลักษณะวัยของผู้เรียนออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ

๑) วัยของการสัมผัสและเคลื่อนไหว (Sensorimotor. เด็กที่อยู่ในวัย ๑- ๒ ปี จะมีลักษณะของการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาประกอบด้วย การเริ่มต้นใช้การเลียนแบบ มีความจำ ความคิดรู้ว่าวัตถุสิ่งของนั้นมีอยู่ ไม่สูญหายไป ใช้การเคลื่อนไหวตามสิ่งเร้า เพื่อ นำไปสู่จุดประสงค์ที่ต้องการ

๒) วัยของการเริ่มพูด (Preoperational. เป็นเด็กที่อยู่ในช่วงระหว่าง ๒ - ๗ ปี ลักษณะ ของพัฒนาการจะประกอบด้วยพัฒนาการในด้านการใช้ภาษาจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นและมี ความสามารถที่จะคิดในรูปแบบของสัญลักษณ์ มีความคิดและกระทำตามความนึกคิดของ ตนเองและไม่เข้าใจความคิดของผู้อื่น

^{๔๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

๓) วัยของการใช้ความคิดในเชิงรูปธรรม (Concrete operational. อยู่ระหว่างอายุ ๗ - ๑๑ ปี ผู้เรียนในวัยนี้จะสามารถพัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผลในเชิงรูปธรรม สามารถแบ่งเป็นกลุ่ม หรือหมวดหมู่ได้ เข้าใจกฎ ระเบียบ รวมทั้งมีความสามารถที่จะคิดย้อนหลัง

๔) วัยของการใช้ความคิด (Formal operational. อยู่ระหว่าง ๑๑ - ๑๕ ปี ผู้เรียนที่อยู่ในวัยนี้ จะมีลักษณะของพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ประกอบด้วยความสามารถที่จะคิดแก้ปัญหาที่เป็นนามธรรมได้อย่างมีเหตุผล มีทักษะการคิดโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับสังคมและมีความเป็นตนเองมากขึ้น

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอน เนื่องจากการเรียนรู้จะเป็นสิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องกับสังคมและสภาพแวดล้อม เป็นกระบวนการที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนตลอดเวลา รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำทฤษฎีหรือหลักการทางวิชาการที่เรียนมาแล้ว นำมาปรับใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ เชื่อว่าความสามารถในด้านสติปัญญาของผู้เรียนจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา ด้วยการศึกษาค้นคว้าตามความสนใจของตนเอง การพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความคิดของผู้เรียนในลักษณะนี้เรียกว่า (Discovery learning) ซึ่งการมีประสบการณ์ การสร้างจินตนาการ หรือมโนภาพของตนเอง รวมทั้งการเข้าใจสิ่งแวดล้อมและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยการสื่อความหมาย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สิ่งเหล่านี้ จะก่อให้เกิดเป็นความรู้และความคิดขึ้นได้ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องจัดเตรียมสถานการณ์ต่างๆ ปัญหา รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ การจัดการเรียนการสอนจะอยู่ในลักษณะของการสอนแบบอุปนัย (Inductive) โดยที่ผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากตัวอย่างในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์และสรุปเป็นแนวคิดใหม่ ของตนเอง^{๒๕}

๓. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นในด้านมนุษยนิยม (Humanistic Learning Theories) เน้นในด้านการส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์ หรือผู้เรียนและพัฒนาการของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง ประเมินความสามารถ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุดตามศักยภาพ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่สำคัญคือ Maslow แนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ในด้านมนุษยนิยม จะเน้นความสำคัญของผู้เรียนในทุกๆ ด้าน โดยการสังเกต พิจารณาและทำความเข้าใจกับการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านจิตพิสัยและพุทธิพิสัย ซึ่งหมายถึงความรู้ ความคิด รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้น

สำหรับความต้องการในกลุ่มที่ ๒ ของมาสโลว์นั้นเป็นความต้องการที่ต่อเนื่องจากความต้องการขั้นพื้นฐานเบื้องต้น ซึ่งบุคคลต่างๆ เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานแล้ว ขั้นต่อไปก็จะเป็นความต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตนเอง เพื่อการเจริญเติบโต ทางด้านสติปัญญา ประกอบด้วย

- ๑) ความต้องการที่จะรู้จักและเข้าใจ
- ๒) ความต้องการที่จะสุนทรียภาพในด้านความงาม
- ๓) ความต้องการที่จะกระทำและเป็นตัวของตนเอง

ความต้องการในกลุ่มที่ ๒ นี้ เป็นความต้องการที่ไม่มีขอบเขต ซึ่งจะไม่มีการตอบสนอง ที่เพียงพอกับความต้องการได้ เมื่อผู้เรียนได้รับการสนองขั้นพื้นฐานในกลุ่มแรกแล้ว ขั้นต่อไปผู้เรียนจะสนใจในสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ มีความสนใจ ต้องการจะเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ มากขึ้น รวมทั้งต้องการมีความรู้สึกในด้านสุนทรียภาพต่อความงาม ดนตรี หรือความประทับใจ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน สำหรับความต้องการในขั้นสุดท้ายนั้นจะหมายถึงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จโดยใช้ความสามารถของตนเองและดำเนินชีวิตในสิ่งที่ตนเองมีความสามารถที่จะทำได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเองซึ่งความต้องการในขั้นนี้จะต้องขึ้นอยู่กับได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอในความต้องการขั้นอื่นๆ มาก่อนแล้วและมนุษย์ที่จะประสบความสำเร็จในขั้นนี้ มีอยู่น้อยมาก

ดังนั้น ในด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดในด้านมนุษยนิยมของมาสโลว์ นั้น ผู้สอนโรงเรียน หรือรัฐ จึงจำเป็นต้องจัดความต้องการพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนก่อน จึงจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนได้ เช่น การจัดโครงการอาหารกลางวัน การจัดโครงการหนังสือเรียน รวมทั้งการให้ความรัก ความสนใจแก่ผู้เรียนอย่างไม่มีอคติ ซึ่งเป็นการสนองความต้องการขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน จะเป็นการเสริมสร้าง ความสามารถในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้ในขั้นที่สูงกว่าต่อไป มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและมีความคิดสร้างสรรค์

๔. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านสังคม (Social Learning Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านสังคม เป็นผลที่สืบเนื่องมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านพฤติกรรมนิยมซึ่งเน้นผลของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากสิ่งเร้า หรือสิ่งที่มีมากระตุ้นสำหรับทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านสังคม นั้น เน้นในด้านพฤติกรรมของมนุษย์ในส่วนของเกี่ยวข้องกับสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม โดยสนับสนุนการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งหมายถึงการอยู่รวมกลุ่มกันของมนุษย์ การแลกเปลี่ยนความรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มและจัดให้มีการสื่อสารระหว่างกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งการช่วยเหลือกัน บันดูรา (Albert Bandura) เป็นผู้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ด้านสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพฤติกรรมนิยม โดยเน้นพฤติกรรมที่เกิดจากการที่ผู้เรียนสังเกตสิ่งแวดล้อมและเลียนแบบซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมใน

รูปแบบต่างๆ รวมทั้งการเรียนรู้จากความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของผู้อื่นในด้านต่างๆ ด้วย บันดูรา ได้กำหนดขั้น ตอนของการเรียนรู้จากการสังเกต ดังนี้^{๔๓}

๑) ขั้นให้ความสนใจ(Attention) เป็นขั้นต้นที่ผู้เรียนสนใจต่อรูปแบบที่สังเกตเห็น ซึ่งส่วนมากแล้วผู้เรียนจะสนใจรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจ ทันสมัย เป็นที่นิยมหรือเป็นสิ่งที่น่าประทับใจ

๒) ขั้นจดจำรูปแบบ (Retention) เมื่อผู้เรียนมีความสนใจต่อรูปแบบแล้ว ผู้เรียนจะจดจำรูปแบบ หรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนต้องการจะเลียนแบบและฝึกหัดหรือประพฤติปฏิบัติตามรูปแบบที่ได้จดจำมา

๓) ขั้นการแสดงพฤติกรรมให้เหมือนรูปแบบ (Reproduction) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะพยายามที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้เหมือนตามรูปแบบที่ตนสนใจและได้จดจำไว้จนมีลักษณะใกล้เคียงที่สุดตามรูปแบบนั้นๆ ขั้นได้รับแรงจูงใจ (Motivation) ในขั้นสุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตและเลียนแบบนั้น ผู้เรียนจะได้รับแรงจูงใจจากการเลียนแบบ เนื่องจากมีความรู้สึกว่าการเลียนแบบดังกล่าวเป็นประโยชน์และจะสามารถทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้เช่นเดียวกับต้นแบบหรือได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

๕. ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory of learning) เนื่องจากผู้เรียนจะมีความสามารถในด้านการเรียนรู้ ความคิด สติปัญญาและทักษะที่แตกต่างกัน การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ได้ศึกษาลักษณะพัฒนาการการเรียนรู้ของมนุษย์ทางด้านสติปัญญา ความคิดและทักษะโดยแบ่งความสามารถของมนุษย์แต่ละคนในการเรียนรู้ออกเป็น ๘ ส่วนเรียกว่า พหุปัญญา (multiple intelligence) ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ภาษา (Linguistic Intelligence) ความสามารถในทางคณิตศาสตร์ (Logical - Mathematical Intelligence) ความสามารถในการนึกคิดและจินตนาการ (Spatial Intelligence) ความสามารถในด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย (Bodily - Kinesthetic) ความสามารถในด้านดนตรี (Musical Intelligence) ความสามารถที่จะสนใจและเข้าใจผู้อื่น (Interpersonal intelligence) และความสามารถประการสุดท้าย คือ ความสามารถที่จะสร้างแนวคิดและความเข้าใจ ให้แก่ตนเอง (Intrapersonal Intelligence) ซึ่งความสามารถทั้ง ๘ ด้านนี้ ยังแบ่งเป็นความสามารถย่อยๆ ลงไปได้อีก เช่น ความสามารถทางด้านดนตรี ประกอบด้วยความสามารถในด้านการร้องเพลง การแต่งเพลง การประสานทำนองดนตรี การใช้เครื่องดนตรี การฟังดนตรีอย่างมีสุนทรียภาพและอื่นๆ อีก (Campbell : Introduction) โรงเรียนส่วนใหญ่โดยทั่วไปแล้วจะจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนโดยเน้นความสามารถทางด้านการใช้ภาษาและความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ให้แก่ผู้เรียน และถ้าผู้เรียนมีความสามารถในด้านที่กล่าวมานี้ก็จะได้รับการยกย่องและถือว่าประสบความสำเร็จในการเรียน ซึ่งผู้เรียนโดยทั่วไปจะไม่มีความสามารถ

^{๔๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

เฉพาะในด้านที่โรงเรียนมุ่งหวังมากนัก ดังนั้น ผู้สอนควรจะต้องจัดการเรียนการสอน โดยเอื้อให้แก่วิद्यার্থณที่มีความสามารถในด้านอื่นๆ ด้วย ซึ่งทฤษฎีทางด้านพหุปัญญา ของการ์ดเนอร์ จะมีผลกระทบต่อการจัดหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ความสามารถของผูเรียน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อใหผูเรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านพหุปัญญาตามทฤษฎีของการ์ดเนอร์นั้น ผู้สอนจะต้องให้ผูเรียนได้พัฒนาและใช้ความสามารถทางด้านสติปัญญาของตนเองทั้ง ๘ ด้าน ในการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เมื่อสอนให้ผูเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่อง “สัตว์น้ำ” ผู้สอนควรจะต้องจัดการเรียนการสอนโดยให้ผูเรียนได้มีโอกาสเล่าหรืออธิบายเกี่ยวกับสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ที่ตนสนใจ ราคาของสัตว์น้ำนั้นๆ เมื่อมีการซื้อขายกันหรือการนับจำนวนของสัตว์น้ำจากรูปภาพ การวาดภาพสัตว์น้ำตามความนึกคิดของผูเรียน การร้องเพลงที่เกี่ยวข้อง หรือจัดให้มีการแสดงกิริยา ท่าทางลักษณะของสัตว์น้ำรวมทั้งการเสนอความคิดเห็นและการรวมกลุ่มกันปรึกษาหารือเกี่ยวกับคุณสมบัติประโยชน์ หรือในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์น้ำ การจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวผู้สอนจะต้องกำหนดปัญหา ถาถามคำถาม หรือให้ข้อมูลและคำแนะนำต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ผูเรียนได้แสดงความสามารถของตนเอง รวมทั้งสามารถเรียนรู้ในแนวทางที่ตนเองมีความสามารถและมี ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนเพิ่มขึ้น การสอนโดยใช้ทฤษฎีพหุปัญญา นี้ จำเป็นต้องใช้เวลาและความสามารถของผู้สอนในการจัดกิจกรรม ซึ่งจะสามารถนำมาใช้ได้ผลดีกับผูเรียนในระดับประถมศึกษา เนื่องจากเป็นการเรียนการสอน ที่เน้นในด้านกิจกรรม สำหรับการประเมินความรูความสามารถของผูเรียนนั้นจะนิยมใช้รูปแบบของการใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เพื่อให้ทราบผลความก้าวหน้าในด้านความสามารถของผูเรียนในแต่ละด้านการรายงานความสามารถของผูเรียนในด้านความรู้ความสามารถและทักษะรวมทั้งผลของความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม ซึ่งผู้สอนอาจจะรายงานในรูปแบบของตาราง ตลอดจนการจัดให้มีการทดสอบ เพื่อทดสอบความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาวิชาและทักษะของผูเรียน

๒.๓ ประวัติความเป็นมาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ในสังคมไทยนั้น การบวชเณรและพระเป็นทางเลือกในการแสวงหาโอกาสทางการศึกษาและการไต่เต้าทางอาชีพของคนจนในชนบทจำนวนมาก ที่ไม่มีโอกาสรับการศึกษา และประเพณีการบวชเรียนซึ่งมีความหมายว่า บวชคู่กับเรียน เมื่อบวชก็ต้องเรียน หรือที่บวชก็เพื่อเรียน^{๔๔}

^{๔๔} พระพรหมคุณณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต),การศึกษาของคณะสงฆ์ : ปัญหาที่รอทางออก, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

การศึกษาสงฆ์ถูกแยกออกจากระบบการจัดการศึกษาสำหรับประชาชน โดยจัดให้อยู่ในความดูแลของกรมการศาสนาและมหาเถรสมาคม ด้วยเหตุที่ผู้เรียนอยู่ใน "ภิกษุภาวะ" แม้จะเป็นหลักสูตรเดียวกับการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป เช่น หลักสูตรพระปริยัติธรรมศึกษาแผนกสามัญศึกษาก็ตาม เป็นต้น โครงการสร้างการบริหารการศึกษาเช่นนี้จึงก่อให้เกิดปัญหาทางการศึกษาของคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ เนื่องจากการจัดการศึกษามีใช้ภาระหน้าที่หลักของกรมการศาสนาและมหาเถรสมาคมเหมือนเช่นกรณีอื่น ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ หากพิจารณาโครงสร้างการบริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จะเห็นความแตกต่างระหว่างการจัดการศึกษาของฆราวาสและการศึกษาสงฆ์อย่างชัดเจน เพราะในหน่วยงานระดับกรม ๑๔ หน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาจำแนกตามระดับอย่างชัดเจน ๗ หน่วยงาน และเน้นเฉพาะการศึกษาของฆราวาส^{๔๕}

รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทุกฉบับ มิได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไว้เป็นส่วนเฉพาะต่างหากจากการศึกษาของประชาชน ดังนั้นการศึกษาของคณะสงฆ์จึงควรเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแห่งชาติและใช้หลักการในการจัดตามแนวทางการจัดการศึกษาที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติด้วย

การศึกษาสงฆ์ หมายถึง สิ่งที่พระภิกษุสามเณรต้องเล่าเรียนทำความเข้าใจ ส่วนคณะสงฆ์ หมายถึง บรรดาพระภิกษุที่ได้รับการบรรพชาอุปสมบทจากอุปัชฌาย์ การศึกษาของคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่ภิกษุสามเณร โดยคณะกรรมการศึกษาของคณะสงฆ์และสภามหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหลักโดยมี วัตถุประสงค์สำคัญคือ ป้องกันมิให้เปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยให้ผิดไปจากพระบาลีในพระไตรปิฎก ซึ่งปัจจุบันประกอบด้วยการศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้ คือ

๑. หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มี ๓ ระดับ ได้แก่ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรม ชั้นเอก

๒. หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มี ๘ ระดับ ได้แก่ ประโยค ๑-๒ และเปรียญธรรม ๓-๔-๕-๖-๗- ๘-๙

๓. หลักสูตรปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย ได้แก่ พุทธศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย และศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๔. หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งตอน ต้นและตอนปลายของกระทรวงศึกษาธิการ

^{๔๕} สมปอง มากแจ้ง, รายงานการวิจัยการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๓๗.

หลักสูตรทั้ง ๔ ประเภทสามารถจำแนกได้เป็น ๒ กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มหลักสูตรที่ศึกษาเฉพาะวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จัดเป็น การศึกษาปริยัติธรรม กลุ่มที่ ๒ เป็นหลักสูตรที่ศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนาพร้อมกับวิชาสามัญอื่น ๆ ได้แก่ หลักสูตรมหาวิทยาลัยสงฆ์และหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญจัดเป็น การศึกษาพระปริยัติธรรมประยุกต์^{๔๖}

เมื่อพิจารณาเป็นส่วนใหญ่ ๒ ส่วน คือ คันชชฺระ ๑ วิปัสสนาชฺระ ๑ คันชชฺระนั้นเรียนหนัก เริ่มต้นด้วยการเรียนภาษาบาลี และแปลพระไตรปิฎก พยายามให้อ่านออกแปลได้ คันคว่าให้แตกฉาน ส่วนวิปัสสนาชฺระนั้น ไม่หนักนัก โดยการเรียนทางสมาธิวิปัสสนากรรมฐาน ทำให้ใจสะอาดปราศจากกิเลสทั้งปวง^{๔๗}

กระทรวงศึกษาธิการให้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๔ เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๔ และปรับปรุงใหม่เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๓๕ การศึกษาแบบนี้เป็นการศึกษาแบบประยุกต์หรือเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งทางการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ โดยมีวัตถุประสงค์คือฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดีมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และฝ่ายบ้านเมือง เมื่อพระภิกษุสามเณรได้ลาสิกขาแล้วก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้หรือเข้ารับราชการสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไป ปัจจุบันนี้การศึกษาประเภทนี้ได้กระจายอยู่จังหวัดต่างๆทั่วประเทศ

มหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงเห็นว่าการศึกษเป็นสิ่งสำคัญจึงได้ปฏิรูปการศึกษา จัดการเรียนการสอนให้เป็นระบบเหมือนนานาอารยประเทศให้ราษฎรทุกคนได้ศึกษาอย่างมีระบบ และสำหรับพระภิกษุสามเณร พระองค์ก็ทรงสนับสนุนให้คณะสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งด้านพระปริยัติธรรมและวิชาการชั้นสูงสมัยใหม่ควบคู่กันไป ได้ทรงตั้งสถาปนามหาธาตุวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๔ ได้พระราชทานนามใหม่ว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” และในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ ก็โปรดให้เปิดขึ้นที่วัดบวรนิเวศวิหาร และได้ทรงพระราชทานนามว่า “มหามกุฏราชวิทยาลัย” อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่งนี้ได้ดำเนินการมาโดยลำดับ แต่ก็ยังไม่ก้าวหน้าถึงขั้นเป็นมหาวิทยาลัย เพิ่งจะมายกระดับการศึกษาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยในรัชกาลปัจจุบันนี้เอง โดยเฉพาะมหาเถรสมาคมได้ออกคำสั่งมหาเถร

^{๔๖} สมปอง มากแจ้ง, รายงานการวิจัยการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์, อ้างแล้ว, หน้า ๒-๔.

^{๔๗} กองบาลีสนามหลวง. เรื่องสอบบาลีสนามหลวงแผนกบาลี, ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๐. ๑๑ เล่ม. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๔๐-๒๕๕๐), หน้า ๕.

สมาคมเรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์อันเป็นการรับการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่งนั้นเป็นการศึกษาสงฆ์อย่างเป็นทางการ

ต่อมารัฐบาลโดยการยินยอมของรัฐสภาที่รับรองพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ ลงวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ และรับรองพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เมื่อพ.ศ. ๒๕๔๐ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐ ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๘ ตอนที่ ๕๑ ก ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้น เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา และบาลีสถาบันศึกษาสำนักเรียนวัด กล่าวคือ ภายหลังจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๒ และพ.ศ. ๑๔๘๙ ตามลำดับ ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมาเรียกว่า โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กำหนดให้มีการเรียนบาลี นักธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่ง มีพระภิกษุและสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีวิสามันต์ศึกษาสำนักเรียนวัด โดยมีมติคณะสังฆมนตรีและกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ออกระเบียบกระทรวง ให้โรงเรียนบาลีวิสามันต์ศึกษาสำนักเรียนวัดนี้ เปิดทำการสอนสมทบในชั้นตัวประโยค คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ได้ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา และเมื่อสอบได้แล้วก็ยังคงจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุสามเณรนิยมเรียนกันมาก โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่างๆอย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษารธรรมและบาลีจะถูกกลืนหายไป เพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษารธรรมและบาลีเสีย แต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาการทางโลกอยู่ ดังนั้นแม่กองบาลีสนามหลวง พระธรรมปัญญาบดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ฟั่น ชุตินฺธโร) จึงได้ตั้งคณะกรรมการ ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่มีวิชาบาลี วิชาธรรม และวิชาทางโลก เรียกว่าบาลีศึกษาสามัญศึกษา และปริทัศน์ศึกษา และได้ประกาศใช้เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๗ พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามันต์ศึกษา สำนักเรียนวัดเสีย และกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่การณ์ปรากฏต่อมาว่า การตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย สาเหตุที่มีผู้นิยมเรียนน้อย เพราะพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียน โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้น นักเรียนใน

โรงเรียนดังกล่าว จึงได้พากันเข้าชื้อกันเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัด ซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ สมัครงบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงระยะนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก

ขณะเดียวกันได้มีผู้แทนราษฎรได้ยื่นเรื่องราวขอให้กระทรวงศึกษาธิการเปิดการสอบสวนในชั้นตัวประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรมการศาสนาร่วมกับกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาลงความเห็นร่วมกันว่า จะตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรม และวิชาสามัญศึกษาควบคู่กันไป โดยไม่มีการสอบสวน แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง และโดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ว่า “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป”^{๔๔} ในที่สุด กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาพ.ศ. ๒๕๓๕ (ที่ใช้ในปัจจุบัน) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาไปแล้ว ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าแก่ตนเอง และบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน ในระยะเริ่มแรกมีเจ้าอาวาส ๕๑ แห่งรายงานเสนอจัดตั้งต่อกรมการศาสนา ปัจจุบันการศึกษาระบายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ปีการศึกษา ๒๕๔๔ มีโรงเรียน ๔๐๑ โรง มีนักเรียนจำนวน ๗๒,๓๙๖ รูป

^{๔๔} มาถนพ พลไพรินทร์, หลักการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕), หน้า ๓.

๒.๔ หลักการบริหารงานโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องกำหนดแผนงาน วิธีการ ตลอดจนขั้นตอนต่างๆในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบบริหารภายในโรงเรียนไม่ดี จะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่นๆของหน่วยงานได้ ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารโรงเรียน จึงขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ นักวิชาการด้านการศึกษาก็ได้ให้นิยามหรือความหมายของการบริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

สมคิด บางโม กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาประชากรของประเทศที่สำคัญยิ่ง เป็นหน่วยงานที่ใช้คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ จำนวนมากมาย หากการจัดการบริหารงานในโรงเรียนขาดประสิทธิภาพ ผลผลิตของโรงเรียนคือ นักเรียนที่สำเร็จออกไปย่อมมีประสิทธิภาพต่ำ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาประเทศย่อมล่าช้าตามไปด้วย^{๔๙}

เมธี บิลันธนานนท์ มีความเห็นว่า การบริหารการศึกษา เป็นการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินการบริหารหรือการบริหารด้านการปกครอง การเรียนการสอน และการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการศึกษาร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา^{๕๐}

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ ให้ความหมายการบริหารโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมต่างๆที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่บุคคลร่วมกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบ และใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆที่เหมาะสม ผู้บริหารโรงเรียนมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน ในการดำเนินการ ๕ ประการ คือ^{๕๑}

๑. การให้โอกาสทางการศึกษาหรือปรับปรุงการศึกษา ในโรงเรียนหรือบริหารงานวิชาการ
๒. บริหารงานบุคลากรในโรงเรียน
๓. บริหารงานเกี่ยวกับชุมชน และการประชาสัมพันธ์โรงเรียน
๔. บริหารงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ธุรการ การเงิน และการให้บริการ
๕. บริหารงานกิจการนักเรียน

^{๔๙}สมคิด บางโม, การบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕๓.

^{๕๐}เมธี บิลันธนานนท์, การบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : เมธีทีปส์, ๒๕๒๕), หน้า ๒.

^{๕๑}นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒๘.

นิพนธ์ กินาวงศ์ กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน คือกระบวนการต่างๆในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล ซึ่งเรียกว่า ผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม^{๕๒}

สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จะต้องทำเป็นกระบวนการ โดยกลุ่มบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นั่นก็คือ การพัฒนาสมาชิกหรือผู้รับบริการทางการศึกษา ให้เป็นผู้มีคุณภาพ ที่สังคมต้องการ และเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องสามารถนำองค์กรให้อยู่รอด ต้องกำหนดแผนงานวิธีการ ตลอดจนขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระเบียบ โดยพึงพิงงบประมาณจากรัฐที่มีไม่มากนักด้วยความประหยัด ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ทั้งคน เงิน เวลา และทรัพย์สินอย่างอื่น เพราะถ้าระบบบริหารภายในสถานศึกษาไม่ดี จะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่นๆ ของหน่วยงานได้ ดังนั้น ความสำเร็จหรือความล้มเหลว ในการบริหารสถานศึกษา จึงขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ โรงเรียนจะจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการวิเคราะห์ภารกิจที่รับผิดชอบ และกำหนดขอบข่ายงานให้ครอบคลุมภารกิจนั้น พร้อมทั้งใช้กระบวนการและวิธีการจัดการดังกล่าวดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีการจัดโครงสร้างและขอบข่ายงานครอบคลุมภารกิจต่างๆ เหมือนกับโรงเรียนอื่นๆ ในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ คือ จะแบ่งงานครอบคลุมภารกิจ ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งานธุรการ การเงิน และพัสดุ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

๒.๔.๑ งานวิชาการ

โรงเรียนทั่วไปมีฝ่ายวิชาการ ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับงานวิชาการ ควบคุมการเรียนการสอน จัดครูเข้าสอน จัดให้มีอุปกรณ์เครื่องมือ วัสดุ นิเทศการสอน การวัดผลประเมินผล จัดโปรแกรมใช้เครื่องมือสโตนทัศน์ศึกษา การใช้ห้องสมุด ส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน จัดโปรแกรมการเรียน ประเมินผลงานด้านวิชาการ สรรหาและจัดการใช้ทรัพยากรทั้งที่เป็นบุคคล และสิ่งของเพื่อปรับปรุงและพัฒนางานด้านวิชาการให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

สมคิด บางโม ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า หมายถึงกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดี และก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น^{๕๓}

^{๕๒}นิพนธ์ กินาวงศ์, หลักการบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พิษณุโลก : ตรีภูมิตูไทย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒.

^{๕๓}สมคิด บางโม, การบริหารการศึกษา, หน้า ๑๖๒-๑๗๔.

๒.๔.๒ งานธุรการ การเงิน และพัสดุ

งานธุรการ การเงิน และพัสดุ เป็นงานที่ต้องปฏิบัติโดยยึดกฎหมาย ระเบียบหลักเกณฑ์ ข้อบังคับ เจื่อนไขและตามหนังสือสั่งการ เป็นงานที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำ มีการตรวจสอบ การควบคุมกำกับ ติดตามให้เป็นไปตามกำหนดเวลา ซึ่งงานในขอบข่ายของงานธุรการ การเงิน และพัสดุ ได้แก่ งานสารบัญ งานทะเบียนและรายงาน งานรักษาความปลอดภัย สถานที่ราชการ งานประชาสัมพันธ์ งานการเงิน ซึ่งได้แก่รายรับรายจ่ายของส่วนราชการทั้งที่เป็นเงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ และเงินรายได้ของแผ่นดิน งานพัสดุ ซึ่งประกอบด้วยงานจัดซื้อจัดจ้าง และควบคุมพัสดุ การตรวจสอบพัสดุประจำปี งานจำหน่ายพัสดุ

สมคิด บางโม ให้ความหมายของงานการบริหารงานบุคคลไว้ว่า หมายถึงการบริหารในด้านที่เกี่ยวกับตัวบุคคลผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้คนให้เกิดประโยชน์เต็มที่ เพื่อรักษากำลังแรงงาน บำรุงส่งเสริมสมรรถภาพและกำลังใจผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๔}

๒.๔.๓ งานบุคลากร

งานบุคลากร หรืองานบริหารงานบุคคล เป็นงานที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้งานบริหารการศึกษา ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารที่สามารถดำเนินการด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถใช้บุคลากรเท่าที่มีอยู่ให้เป็นกำลังสำคัญในการบริหารงานด้านอื่นๆ ในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมคิด บางโม ให้ความหมายของงานการบริหารบุคคลไว้ว่า หมายถึงการบริหารในด้านที่เกี่ยวกับตัวบุคคลผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้คนให้เกิดประโยชน์เต็มที่ เพื่อรักษากำลังแรงงาน บำรุงส่งเสริมสมรรถภาพและกำลังใจผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์^{๔๕}

กระบวนการในการบริหารงานบุคคลโดยทั่วไปมี ๗ ขั้นตอน คือ การวางแผน กำลังคนและกำหนดเงินเดือน การแสวงหา การบำรุงรักษา การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคคลและการให้พ้นจากงาน และการจัดสวัสดิการ ซึ่งงานการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนโดยทั่วไปมีดังนี้

๑. การปฐมนิเทศ
๒. การควบคุมการทดลองปฏิบัติราชการ
๓. การโอนย้าย
๔. การจัดทำทะเบียนประวัติ
๕. การเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น

^{๔๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

^{๔๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๒-๑๗๔.

๖. การประเมินผลการปฏิบัติงาน
๗. การพิจารณาความดีความชอบ
๘. การพัฒนาบุคคล
๙. การจัดสวัสดิการ และ
๑๐. การให้ออกจากงาน

กระบวนการบริหารงานบุคคลมีขอบข่ายดังนี้ คือ การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน การพัฒนาและธำรงรักษาบุคลากร การรักษาระเบียบวินัย การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

งานบุคลากรหรืองานบริหารงานบุคคล จึงหมายถึง การวางแผนบุคคล และอัตรากำลังในการปฏิบัติงานในโรงเรียน การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม การประเมินผลการทำงานเพื่อพัฒนางานการจัดการเรียนการสอน เพื่อพิจารณาความดีความชอบ และเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น และรวมถึงการทำโทษทางวินัยตามความเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียในการปฏิบัติงานของบุคลากร

๒.๔.๔ งานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียนหรือการบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน และกิจกรรมที่จัดให้นักเรียนทั้งหมด ยกเว้นกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งเป็นงานด้านวิชาการ วัตถุประสงค์ของงานกิจการนักเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุผลมากยิ่งขึ้น

สมคิด บางโม ได้ให้ความหมายของการบริหารกิจการนักเรียนว่า หมายถึงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ในห้องเรียนไม่ว่ากิจกรรมนั้นจะทำในโรงเรียนนอกโรงเรียน นับตั้งแต่นักเรียนเข้ามาเรียนในโรงเรียนจนกระทั่งออกจากโรงเรียนไป^{๕๖}

ส่วน **เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์** ได้กำหนดงานกิจการนักเรียนไว้ ๔ อย่าง คือ การกิจด้านสวัสดิการ ด้านการควบคุม ด้านกิจกรรม ด้านการสอน งานกิจการนักเรียนมีขอบข่ายงาน ๓ ประเภท คือ^{๕๗}

๑. งานปกครองและวินัย

๒. งานจัดบริการต่างๆ ได้แก่ การแนะแนว ทุนการศึกษา สุขภาพอนามัย อาหารกลางวัน ความปลอดภัย นันทนาการ การสื่อสารคมนาคม และสหกรณ์ร้านค้า

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๕-๑๗๖.

^{๕๗} เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, การวิจัยการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๑๓๗.

๓. การจัดกิจกรรมนักเรียน ได้แก่ บรรดากิจกรรมประกอบหรือเสริมหลักสูตรทั้งหลายที่จัดขึ้นในโรงเรียน โดยนักเรียนสมัครใจเข้าร่วมดำเนินกิจการเอง ทั้งในและนอกโรงเรียน โดยความเห็นชอบและสนับสนุนของทางโรงเรียน

งานบริหารกิจการนักเรียน จึง หมายถึง การปกครองนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย การจัดกิจกรรมต่างๆในการแนะแนว ความปลอดภัย การนันทนาการ และการให้บริการทางการศึกษาในด้านต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนให้แก่ นักเรียน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆของนักเรียน

๒.๔.๕ งานอาคารสถานที่

งานอาคารสถานที่ เป็นการบริการด้านการใช้สถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารจะต้องจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ การบริหารสถานที่ ถ้าบริหารได้ดี สถานที่เหมาะสม การใช้อาคารและตกแต่งอาคารเอื้อให้อำนวยต่อการเรียนการสอนแล้วย่อมทำให้การบริหารงานด้านอื่นๆดีไปด้วย

สมคิด บางโม ได้กล่าวว่า สถานที่ตั้งของอาคารเรียน ห้องเรียน อาคาร ประกอบการดูแลบำรุงรักษา และการปรับปรุงอาคารสถานที่ การบริหารอาคารสถานที่ การวางแผนการใช้อาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสร้างและจัดหาอาคารเพิ่มเติม เป็น คณะกรรมการการควบคุมการก่อสร้างอาคารให้ความรู้เรื่องการใช้อาคารสถานที่ แต่งตั้งเวรยาม ในการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ประดับตกแต่งบริเวณโรงเรียนให้ดูสะอาด มีบรรยากาศดี ดูแลความสะอาดเรียบร้อยของอาคารสถานที่ ประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ สรุปปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น และหาข้อเสนอแนะพร้อมแนวทางการแก้ไข หน้าที่ของฝ่ายบริหารอาคารสถานที่ ประกอบด้วย^{๔๔}

๑. การจัดสร้างอาคารสถานที่
๒. การใช้อาคารสถานที่
๓. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่
๔. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่
๕. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

กล่าวได้ว่า การจัดอาคารสถานที่ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้แก่ การพิจารณาสถานที่ตั้งที่เหมาะสมกับอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน สอดคล้องกับสภาพความต้องการใช้ ตลอดจนการดูแลบำรุงรักษา ปรับปรุงให้สามารถใช้งานได้สม่ำเสมอ รวมทั้งการดูแลให้สาธารณูปโภคใช้งานได้ดีตลอดมา

^{๔๔}สมคิด บางโม, การบริหารการศึกษา , หน้า ๑๗๗.

๒.๕.๖ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นการสร้างและรักษา เป็นการสร้างและรักษาเกียรติประวัติของโรงเรียน การให้บริการทางการศึกษาแก่ชุมชน เช่น กีฬานันทนาการ วิชาการ สถานที่ การสร้างทัศนคติที่ดี และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน และหน่วยงานอื่น

สมคิด บางโมกล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จัดว่าเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารการศึกษา เพราะโรงเรียนจะต้องระดมทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียน ทั้งอุปกรณ์ เครื่องมือ อาคารเรียน ตลอดจนการสนับสนุนด้านการเงิน การใช้แหล่งวิทยากร สถานประกอบการต่างๆ ในชุมชนจึงมีความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้วยเหตุผลที่ว่าโรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้แก่ชุมชน เป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม เป็นแหล่งรวมของศาสตร์ต่างๆ ที่จะให้ความรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการให้บริการอาคาร บริเวณประกอบพิธีต่างๆ ของโรงเรียนและชุมชน มีเป้าหมายสร้างความสันติสุขร่วมกัน คือสร้างคนให้เป็นคนดีของสังคม^{๕๙}

หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ต้องดำเนินการอย่างจริงจัง บริสุทธิ์ใจ รอบคอบ ตรงไปตรงมา เชื่อถือได้ เป็นภารกิจที่ต้องกระทำต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกด้าน เป็นงานสร้างสรรค์ส่งเสริมภาพพจน์ของโรงเรียน ควรติดต่อสื่อสารสองทาง โดยคำนึงถึงความต้องการและพัฒนาการของชุมชน ดำเนินงานในวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงหมายถึง การบริหารการจัดการให้บริการและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน ด้วยการสัมพันธ์สร้างภาพพจน์ที่ดี โดยส่งเสริมการจัดตั้งชมรม หรือสมาคม เพื่อระดมทรัพยากรมาช่วยสนับสนุนการบริหาร จัดการศึกษาของโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายร่วมกันของโรงเรียนกับชุมชน

๒.๕ หลักการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๒.๕.๑ ด้านหลักสูตร

อมรา เล็กเริงสินธุ์ ได้กล่าวถึง หลักสูตร หมายถึง สิ่ง ๕ ประการต่อไปนี้^{๖๐}

๑. รายวิชาที่ใช้สอน
๒. มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน
๓. แผนงานหรือโครงการซึ่งเป็นข้อกำหนดในการจัดการศึกษา

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๙.

^{๖๐} อมรา เล็กเริงสินธุ์, หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๐), หน้า ๕.

๔. กิจกรรมการเรียนการสอน

๕. สื่อกลางในการนำผู้เรียนไปส่งจดหมายปลายทาง

ธำรง บัวศรี ได้กล่าวถึง หลักสูตร หมายถึง แผนที่ใช้ออกแบบจัดขึ้นเพื่อแสดงถึง จุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ ผู้เรียนมีการพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้^{๖๐}

ชูศรี สุวรรณโชติ ได้กล่าวถึง หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ ผู้สอนสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองให้เป็นมวลมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนที่มีคุณภาพในอนาคต ตามเจตนารมณ์ของ หลักการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๖๑}

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ผู้สอนสร้างสรรค์ ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พัฒนาตนเองให้ เป็นมวลมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นครูที่มีคุณภาพในอนาคต ตามเจตนารมณ์ของหลักการจัดการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒.๕.๒ ด้านการเรียนการสอน

ในการสอนย่อมมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้เรียนจะบรรลุได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนเป็น ประการสำคัญ การเรียนการสอนมีหลายรูปแบบและวิธีการ ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความ เข้าใจจึงจะจัดการเรียนการสอนได้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่ง ให้สอดคล้องกับเป้าหมายทิศทางของหลักสูตรฉบับปัจจุบัน^{๖๒}

วไลพร คุณุณทัย ที่ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์ ของการจัดประสบการณ์ และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอน และผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพน่าสนใจและผู้เรียนเกิดการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้^{๖๓}

^{๖๐}ธำรง บัวศรี, *ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา*, (กรุงเทพมหานคร : เอรวัฒน์การ พิมพ์, ๒๕๔๒) , หน้า ๖.

^{๖๑}ชูศรี วงศ์รัตน์, *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๔), หน้า ๔๑.

^{๖๒}อาภรณ์ ใจเที่ยง, *หลักการสอน*, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรินติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๗), หน้า ๗๑.

^{๖๓}วไลพร คุณุณทัย, *หลักการสอน*, (กรุงเทพมหานคร : กองส่งเสริมวิทยฐานะครูกรรมการ ฝึกหัดครู, ๒๕๓๐), หน้า ๑๗.

อารมณ์ใจเที่ยง ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้ไว้หลายประการ ดังนี้^{๖๕}

๑. กิจกรรมเร้าความสนใจของเด็ก
๒. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
๓. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
๔. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
๕. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๖. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหว
๗. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน
๘. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
๙. กิจกรรมช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
๑๐. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความองกงามและพัฒนาการของเด็ก
๑๑. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
๑๒. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
๑๓. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานเป็นหมู่
๑๔. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียน
๑๕. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้ง ความงามในเรื่องต่างๆ

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ และทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนควรจัดบรรยากาศการเรียนรู้อีก กิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมความพร้อมของร่างกายและจิตใจ และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

๒.๕.๓ ด้านการใช้สื่อ

สื่อนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการสอนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของเนื้อหาบทเรียนให้ตรงกับผู้สอนต้องการ หมายความว่าสื่อจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตามล้วนแต่เป็นทรัพยากรที่สามารถอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น

^{๖๕} อารมณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, หน้า ๗๒-๗๓.

เมื่อเลือกสื่อการเรียนการสอนได้เหมาะสมแล้ว มิได้หมายความว่า สื่อนั้นจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายเสมอไป สื่อการเรียนการสอนที่เลือกมาจะมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด นอกจากขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของตัวอุปกรณ์เองแล้ว ยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นอีกหลายประการ โดยเฉพาะเทคนิคการใช้ของครูแต่ละคนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้สอนจะต้องรู้ว่าจะใช้สื่อแต่ละชนิดเมื่อไร อย่างไร จึงจะได้ผลเต็มที่ สื่อแต่ละชนิดมีเทคนิคการใช้ไม่เหมือนกัน ผู้ใช้จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการใช้และต้องเตรียมสภาพแวดล้อม ให้เหมาะสมด้วย จึงจะบังเกิดผล

คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กล่าวว่าการใช้สื่อการเรียนการสอนให้ได้ผลดี โดยทั่วไปยอมรับกันว่ามี ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นเลือก ขั้นเตรียม ขั้นใช้และขั้นวัดประเมินผล ในที่นี้ได้ตัดขั้นเลือกออกไป เพราะได้กล่าวมาแล้วโดยละเอียด จึงถือว่าได้ผ่านขั้นตอนการเลือกสื่อมาแล้ว เมื่อสื่ออยู่ในมือแล้ว การใช้สื่อจึงควรปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้^{๖๖} คือ ก) ขั้นวางแผนเตรียมการใช้สื่อ ข) ขั้นนำสื่อไปใช้ตามแผนและ ค) ขั้นวัดและประเมินผลการใช้สื่อ

ก. ขั้นวางแผนเตรียมการใช้สื่อการสอน ประกอบด้วย ๔ ส่วน คือ

๑. เตรียมตัวผู้สอนเอง ให้ปฏิบัติดังนี้

๑) ทำความรู้จักสื่อการเรียนการสอน ในด้านลักษณะองค์ประกอบหน้าที่การทำงาน เนื้อหา เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง ถ้าเป็นรูปภาพ แผนภูมิ แผนภาพ ต้องสามารถอธิบายได้ ถ้าเป็นภาพยนตร์ต้องเข้าใจเรื่องราวเป็นอย่างดี ถ้าเป็นเครื่องมือต้องรู้จักองค์ประกอบหน้าที่ของส่วนต่างๆ ตลอดจนวิธีใช้

๒) วางแผนการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยพิจารณาร่วมกับระบบการสอนว่าจะใช้สิ่งใด เมื่อไร อย่างไร น่าจะบังเกิดผลดีที่สุด โดยกำหนดขั้นตอนการใช้ไว้ให้ชัดเจน

๒. เตรียมสื่อการเรียนการสอน ให้ปฏิบัติดังนี้

๑) ตรวจสอบสภาพสื่อการเรียนการสอนให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะนำไปใช้ โดย ไม่เกิดปัญหา

๒) เตรียมจำนวนสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

๓) เตรียมสิ่งจำเป็นที่จะต้องใช้ควบคู่กับสื่อการเรียนการสอนเพื่อความคล่องตัวในการใช้และเสริมความเข้าใจ

๔) ทดลองใช้สื่อการเรียนการสอนตามแนวที่จะนำไปใช้จริงเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น

๕) เตรียมจัดลำดับสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้สะดวกต่อการใช้หรือนำออกแสดง

^{๖๖} คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา, เอกสารประกอบการสอน เรื่องการใช้สื่อการเรียน เล่ม ๑,๒, (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙), หน้า ๕๓-๕๖.

๓. เตรียมผู้เรียนให้ปฏิบัติดังนี้

๑) เตรียมล่วงหน้าก่อนเรียน การใช้สื่อบางประเภทผู้เรียนอาจจำเป็นต้องเตรียมบางสิ่งบางอย่างมาด้วยตนเองหรือเตรียมตัวเองก่อนเรียน ซึ่งผู้สอนจะต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า เป็นต้น

๒) เตรียมวัสดุ อุปกรณ์บางอย่าง เช่น ต้องเตรียมกระดาษกราฟ เชือก เศษไม้ เศษผ้า หรืออื่นๆ

๓) เตรียมทำบางอย่างล่วงหน้า ซึ่งต้องใช้เวลาในการเตรียมการนาน เช่น เตรียมเพาะเมล็ดพืช เป็นต้น

๔) เตรียมก่อนทำการสอน การใช้สื่อบางประเภทผู้สอนอาจมีความจำเป็นต้องอธิบายชี้แจงแนะนำหรือแสดงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถร่วมกระทำในการใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับประเภทและชนิดของสื่อที่ใช้

๕) การดูภาพยนตร์ ผู้สอนจะต้องบอกวัตถุประสงค์ เนื้อหาโดยย่อ จุดสำคัญที่ควรสนใจ ภารกิจที่ต้องกระทำระหว่างดูและหลังจากดูจบจะต้องทำอะไรบ้าง

๖) การใช้กิจกรรมบางอย่าง ผู้สอนต้องแนะนำให้ผู้เรียนทราบกระบวนการว่าจะเริ่มต้นอย่างไรและมีภารกิจอะไรบ้าง เช่น การสอนแบบศูนย์การเรียนจะต้องแนะนำให้เข้าใจก่อน

๗) การใช้เครื่องมือทดลอง ผู้สอนต้องแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักเครื่องมือชี้แจงวิธีใช้ การบันทึกข้อมูล ข้อควรระวังเพื่อไม่ให้เกิดอันตราย หรือชำรุดเสียหายตลอดจนการปฏิบัติเมื่อเสร็จการทดลอง

๔. เตรียมสถานที่ให้ปฏิบัติดังนี้

๑) เตรียมสภาพห้องเรียนให้สอดคล้องกับการใช้สื่อ และการประกอบกิจกรรมโดยจัดโต๊ะ เก้าอี้ให้เหมาะสม

๒) ตรวจสอบสภาพความพร้อมด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการใช้สื่อ เช่น การใช้เครื่องฉายภาพ ต้องตรวจปลั๊กไฟ การระบายอากาศ การควบคุมแสงภายในห้อง เป็นต้น

ข. ชี้แนะสื่อไปใช้ตามแผน ประกอบด้วย ๒ ส่วน

๑. ใช้สื่อการเรียนการสอนตามแผนที่วางไว้ โดยปฏิบัติตามขั้นตอน ตามวิธีการ และเวลาที่กำหนดไว้ สื่อบางชนิดใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียน บางชนิดใช้ประกอบคำอธิบายบางชนิดใช้สรุป บางชนิดใช้ในการประเมินผล จึงควรคำนึงถึงเทคนิคการใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

๒. จัดสภาพเพื่อให้การใช้สื่อดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

๑) การควบคุมชั้นเรียนให้มีระเบียบวินัย

๒) พยายามให้ทุกคนมองเห็นชัดเจน

๓) ให้ความเข้าใจความเข้าใจพอสมควร

๔) คำอธิบายต้องชัดเจน ใช้คำพูดที่เข้าใจง่าย

- ๕) หยุดบรรยายเมื่อมีเสียงรบกวนจากภายนอก
 - ๖) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ
 - ๗) ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดโดยใช้คำถามนำ
 - ๘) ให้โอกาสผู้เรียนซักถามเมื่อมีปัญหาข้อข้องใจ
๓. ชั้นวัดและประเมินผลการใช้สื่อ

มีวัตถุประสงค์เพื่อจะทราบผลสัมฤทธิ์ด้านการใช้สื่อ ตามวิธีการที่ผ่านมาว่า เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ได้ผลมากน้อยเพียงใด มีอะไรที่ควรปรับปรุงแก้ไขบ้าง โดยปฏิบัติดังนี้

๑) พิจารณาว่า ชั้นตอนการใช้เป็นไปตามแผนหรือไม่ ผู้ใช้เป็นผู้ประเมินเอง โดย ยึดแผนการใช้ที่กำหนดไว้เดิมเป็นหลัก

๒) พิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้ว่ามีอะไรบ้าง ถ้ามีเองมาจากสาเหตุใด อาจใช้วิธีสอบถามผู้เรียนหรืออภิปรายร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนก็ได้

๓) พิจารณาด้านความเหมาะสมในการนำสื่อดังกล่าวมาใช้ช่วยในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความชัดเจน ความน่าสนใจและความพึงพอใจของผู้สอนและผู้เรียนถามหรือใช้แบบสอบถาม

๔) พิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนเนื่องจากการใช้สื่อดังกล่าว โดยใช้ข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเป้าหมายที่วางไว้

สรุปด้านการใช้สื่อในการเล่าเรียน เมื่อผู้สอนนำสื่อมาใช้ประกอบการสอนเรียกว่า “สื่อสอนการสอน” และเมื่อนำมาให้ผู้เรียนใช้เรียกว่า “สื่อการเรียน” โดยเรียกรวมกันว่า “สื่อการเรียนการสอน” หรืออาจจะเรียกสั้นๆ ว่า “สื่อการสอน” หมายถึงสิ่งใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทป บันทึกลายเสียง สไลด์ วิดีโอ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ แผนภูมิ รูปภาพ ฯลฯ ซึ่งเป็นวัสดุบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือเป็นอุปกรณ์เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุอุปกรณ์ทางกายภาพที่นำมาใช้เทคโนโลยีการศึกษาเป็นสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางทำให้การสอนส่งไปถึงผู้เรียน สื่อการสอนถือว่ามีบทบาทมากในการเรียนการสอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินการไปได้โดยมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความหมายของเนื้อหาบทเรียนได้ตรงกับที่ผู้สอนต้องการเรียนรู้อย่างแท้จริง ในการใช้สื่อการสอนนั้นผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะคุณสมบัติของสื่อแต่ละชนิด เพื่อเลือกสื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์การสอนและสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยต้องการวางแผนอย่างเป็นระบบในการใช้สื่อด้วย ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๕.๔ ด้านกิจกรรมการเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงการพัฒนาด้านการจัดกรรมในโรงเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนในห้องเรียน เป็นกิจกรรมการสอนจริยศึกษาที่นำมาใช้กับหัวข้อคุณธรรมที่หลัก สูตรและแผนการสอนได้กำหนดขึ้น กิจกรรมที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญเป็นเบื้องต้น ที่จะให้แนวคิดประสบการณ์ที่มุ่งปลูกฝังให้เกิดกับผู้เรียน การพัฒนามโนคติการพัฒนาผู้เรียนในทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และการปรับตนเอง เป็นต้น เนื่องจากกิจกรรมลักษณะนี้ จะต้องนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ โดยมีหลักการสำคัญในการจัดเตรียมกิจกรรมการสอน จึงมีแนวคิดพื้นฐาน ดังนี้^{๖๗}

๑. นักเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการเรียนการสอนทุกประการ การดำเนินกิจกรรมทุกอย่างนักเรียนควรเป็นผู้ได้ประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้แต่ละครั้ง

๒. กิจกรรมการสอนจริยศึกษาย่อมสามารถการเรียนรู้ สติปัญญา อารมณ์ สังคม คุณสมบัติที่สำคัญ และเสริมสร้างเจตคติที่ดีให้แก่ผู้เรียนได้

๓. กิจกรรมการสอนจริยศึกษาย่อมมีสาระความรู้ให้ข้อคิด เป็นตัวอย่างที่ดีของประสบการณ์และมีความน่าสนใจอยู่เสมอ

กระบวนการในการคิดสร้างกิจกรรมการสอน ได้อาศัยแนวคิดดังกล่าวในการจัดเตรียมกิจกรรมแต่ละประเภท โดยครูต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ในหลายๆ ด้านประกอบด้วยระดับวุฒิภาวะ ความสนใจ ทฤษฎีทางการศึกษา นวัตกรรมการศึกษาจิตวิทยาการผลิตสื่อการเรียนการสอนประเภทต่างๆ เป็นต้น เพื่อทำการประมวลผลให้เกิดความชัดเจนในการจัดกิจกรรมการสอนจริยศึกษาแต่ละครั้ง ครูสามารถพัฒนากิจกรรมได้ตามวิธีการ ต่อไปนี้

๑. กิจกรรมการสอนต้องมีความชัดเจนและสามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับมโนคติของการสอนตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนที่กำหนดไว้ และอยู่บนพื้นฐานของเนื้อหาคุณธรรมที่นำมาสอน

๒. กิจกรรมการสอนเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะของการคิด การวิเคราะห์การเลือกการตัดสินใจและทักษะอื่นๆ ที่จำเป็นอยู่เสมอ

๓. กิจกรรมการสอนต้องมีผลต่อการเรียนรู้ พฤติกรรม ความรู้สึก ความนึกคิดของนักเรียนในทางที่ดีและมีประโยชน์

๔. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับวัย ประสบการณ์ ช่วงความสนใจ ระดับวุฒิภาวะและความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน

^{๖๗} กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือปฏิบัติการกรมสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การทหารราบ, ๒๕๒๒), หน้า ๑๐-๑๑.

๕. กิจกรรมการสอนต้องเป็นสื่อกลาง ที่จะนำมาใช้ในการบูรณาการเรื่องของเนื้อหาประสบการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหา ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อให้เกิดความกลมกลืนในการเรียนรู้ มีความใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ

๖. กิจกรรมการสอนต้องมีสาระน่าสนใจ สอดแทรกความสนุกสนานเพลิดเพลินได้ และประการสำคัญต้องมีส่วนท้าทายให้นักเรียนรู้จักคิด การใช้เหตุผลและการแสวงหาคำตอบต่างๆ ด้วยตนเอง

๗. กิจกรรมการสอนควรสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง การปฏิบัติตามกฎระเบียบและขั้นตอนที่กำหนดได้

๘. กิจกรรมการเรียนการสอนควรมีส่วนของการพัฒนา ในเรื่องการทำงานร่วมกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม การดูแลและช่วยเหลือกัน

๙. กิจกรรมการสอนไม่มุ่งเน้นการแข่งขันผลการแพ้ชนะมากเกินไปทุกคนควรมีความพอใจและรู้จักการยอมรับพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

๑๐. กิจกรรมการสอนต้องสามารถปรับคุณธรรมซึ่งเป็นรูปธรรมที่ยาก นิ่ง ไม่น่าสนใจให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แสดงออกได้ เคลื่อนไหว น่าสนใจ และมีส่วนในการเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่ห้องเรียนได้

๑๑. กิจกรรมการสอนควรมีสื่อการสอนประเภทต่างๆ ให้ตรง และเหมาะสมกับสิ่งที่นำมาใช้สอน กิจกรรมและสื่อการสอนต้องมีส่วนสัมพันธ์และใช้ได้ดีสอดคล้องกันทุกครั้ง

๑๒. กิจกรรมการสอนควรระบุชัดเจนถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนจะสามารถกระทำได้ และต้องสามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ หลังจากกระบวนการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง^{๖๔}

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการสอน นั้น มีมากมายหลายประเภท และสามารถนำมาใช้ในการสอนทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นในขั้นนำการสอน ชั้นกิจกรรมการสอน การอภิปราย การสรุปและประยุกต์ใช้ ขึ้นอยู่กับความคิดและการวางแผนการสอนของครูในแต่ละครั้ง

๒.๕.๕ ด้านการวัดผลการเรียนรู้

วนิดา เดชนานนท์ กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการในการกำหนด หรือหาจำนวนปริมาณอันดับแทนคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือแทนพฤติกรรม ความสามารถของบุคคลโดยใช้เครื่องมือช่วยในการวัดผลการวัดจะอยู่ในรูปของตัวเลขหรือคะแนน หรือบรรยายลักษณะสิ่งนั้น ทำให้รู้รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่วัดว่ามีจำนวนหรือปริมาณเท่าใด หรือมี

^{๖๔}วนัสชาค์ สุวรรณทอง , “ทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์,” *ครุศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๒-๓๓.

ลักษณะอย่างไร กระดานด้ายาว ๓ เมตร ๕๐ เซนติเมตร เด็กชายน้อย ได้คะแนนวิชาคณิตศาสตร์ ๓๐ คะแนน เด็กหญิงแดงเขียนหนังสือตัวบรรจง ๒๙

ปริยาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่า การวัดผลเป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมาย และเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้นๆ เช่น การวัดความสามารถทางสมองด้านต่างๆ ผลที่ได้จากการวัดผลจะเป็นตัวเลขเป็นการวัดปริมาณ^{๖๙}

สรุปได้ว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์ให้กับบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์อย่างมีกฎเกณฑ์เป็นขั้นตอน และมีระเบียบแบบแผน มีเครื่องมือเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แทนปริมาณ หรือคุณภาพของคุณลักษณะที่จะวัด

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทวี ศันสนีย์พันธ์ และเดชา พวงงาม ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๑ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของสงฆ์ ปัญหาและอุปสรรคตลอดจนความต้องการในการจัดการศึกษาของสงฆ์ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหาร ผู้จัดการและครูสอนมีความเห็นดังนี้ ด้านสภาพการจัดการศึกษาซึ่งครอบคลุมกระบวนการ ๖ ด้าน คือ ด้านการบริหารงาน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณและด้านการส่งเสริมและสนับสนุน ในภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ โดยด้านที่เห็นว่าได้ดำเนินการมากกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านบุคลากร ด้านปัญหาและอุปสรรคในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยด้านที่เห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคมากกว่าด้านอื่น ๆ คือด้านบุคลากร ส่วนด้านความต้องการในการจัดการศึกษาโรงเรียนมีความต้องการบุคลากรปฏิบัติงานประจำและได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการโดยการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อการจัดการศึกษาโดยเฉพาะ เนื่องจากโรงเรียนไม่อยู่ภายใต้ พ.ร.บ.โรงเรียนเอกชน พ.ศ.๒๕๒๕ และไม่ใช่วิทยาลัยรัฐบาลโดยตรง แต่เป็นโรงเรียนที่สังกัดกรมการศาสนา^{๗๐}

^{๖๙}วินิตา เดชตานนท์, การประเมินผลการเรียน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นครราชสีมา : ภาควิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๐), หน้า ๔.

^{๗๐}ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๖๖.

^{๗๑}ทวี ศันสนีย์พันธ์ และเดชา พวงงาม, “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๑”, ในเอกสารวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : การศึกษา, ๒๕๓๗), หน้า ๗๙.

สุแทน โคตรภูเวียง ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคคณะสงฆ์ ๙ ผลการวิจัยพบว่า^{๗๒}

๑. โครงสร้างการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ในภาคคณะสงฆ์ ๙ ส่วนใหญ่จะมีโครงสร้างการบริหารที่คล้ายคลึงกันคือ เป็นแบบโครงสร้างสายงานหลัก โดยมีผู้จัดการ เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด รองลงมาคือครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าฝ่ายรับผิดชอบงานฝ่ายต่าง ๆ ลดหลั่นกันลงมาซึ่งมักจะมี ๔ ฝ่าย คือ ชุรการ วิชาการ ทะเบียนและปกครอง

๒. ผู้บริหารครูผู้สอนมความคิดเห็นว่าโรงเรียนได้ปฏิบัติงานบริหารการศึกษา ทั้ง ๖ คือ วิชาการ บุคลากร ชุรการ กิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ และความสัมพันธ์กับชุมชน อยู่ระดับกลาง

๓. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารส่วนใหญ่เกิดจากโครงสร้างการบริหารที่ขาดความชัดเจนและเกิดจากการขาดแคลนปัจจัยการบริหารที่สำคัญ ได้แก่ เงิน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรที่มีความสามารถทางการศึกษา

กฤษิสา ปราบบริปู^{๗๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารผู้สอน และผู้เรียนหรือบุคคลทุกกลุ่มโดยรวม มีความเห็นว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีปัญหาการบริหารโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุสำคัญของปัญหาการบริหารงานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหารชุรการ และการเงิน และงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเกิดจากปัญหาทางการเงิน และวัสดุอุปกรณ์ สาเหตุสำคัญของปัญหาการบริหารงานกิจกรรมนักเรียน เกิดจากปัญหาด้านวิธีการจัดการและคน และสาเหตุสำคัญของปัญหาการบริหารงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เกิดจากปัญหาคนและเงิน

พระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์^{๗๔} ได้ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

^{๗๒}สุแทน โคตรภูเวียง, “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคคณะสงฆ์ ๙”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๐), บทคัดย่อ.

^{๗๓}กฤษิสา ปราบบริปู, “ปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๕), หน้า ๖๒.

^{๗๔}พระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์, “การดำเนินงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น”, การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓), บทคัดย่อ.

ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านงานวิชาการ ด้านงานธุรการ ด้านงานปกครองนักเรียน ด้านงานอาคารสถานที่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านงานโรงเรียนกับชุมชน และด้านงานบริการ นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านการบริการทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์กรในโรงเรียนไม่ชัดเจน การบริหารการเงินยุ่งยาก ชับซ้อน บุคลากรไม่เข้าใจ ระเบียบ การสื่อสารต่างๆ ไม่สะดวกและทันสมัย งบประมาณมีน้อย บุคลากรขาดความรู้ขาดประสบการณ์ ด้านงานวิชาการไม่มีการวางแผนงานวิชาการที่เป็นระบบและชัดเจนไว้ล่วงหน้าไม่มีบุคลากรที่มีความรู้โดยตรง ในการช่วยงานส่งเสริมและพัฒนา ด้านงานธุรการ ขอบข่ายการวางแผนงานธุรการไม่ชัดเจน ไม่มีบุคลากรหลักรับผิดชอบงานธุรการ โดยเฉพาะการปฏิบัติงานไม่เป็นระบบ ด้านงานปกครอง ไม่มีแผนงานปกครองนักเรียนที่ชัดเจน ไม่มีบุคลากรที่รับผิดชอบงานนี้ โดยเฉพาะด้านงานบริการ มีขอบข่ายที่กำหนดไว้ตามแผนมากเกินไปไม่สามารถทำได้ทั้งหมด การบริการด้านโสตทัศนูปกรณ์ ไม่เพียงพอ ด้านงานโรงเรียนที่จะช่วยบริการแก่ชุมชนในด้านต่างๆ ไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง ด้านงานอาคารสถานที่ ไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมายที่กำหนดของโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน ตลอดจนห้องพิเศษต่างๆ ไม่เพียงพอและมีบริเวณคับแคบ รวมไปถึงงบประมาณ สำหรับงานด้านนี้มีจำนวนจำกัด

มงคล สิทธิหล่อ^{๗๕} ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย พบว่า ความพร้อมในการจัดการศึกษา ด้านบุคลากร มีความเพียงพอในเชิงปริมาณ แต่ขาดแคลนในเชิงคุณภาพ ด้านอาคารสถานที่มีเพียงพอแต่ไม่เหมาะสมต่อการใช้งาน ด้านวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ มีความขาดแคลนไม่เพียงพอส่วนสภาพการบริการโรงเรียน ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุมงาน โรงเรียนได้ดำเนินการครอบคลุมทุกด้านแต่ยังไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะโครงสร้างการบริหารยังไม่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของการจัดการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ สำหรับสภาพการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนได้ดำเนินการ ด้านการวางแผนการสอน ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผลตามสภาพที่สามารถทำได้ยกเว้นด้านสื่อและนวัตกรรมโรงเรียนดำเนินการน้อย ได้แก่ การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย นอกจากนั้น โรงเรียนยังได้รับการนิเทศจากหน่วยงานภายนอกน้อยเกินไป

พระอภิเดช บุพลา^{๗๖} ได้ศึกษาความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การบริการจัดการของโรงเรียนพระ

^{๗๕}มงคล สิทธิหล่อ, “การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

^{๗๖}พระอภิเดช บุพลา, “ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ”, การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

ปรียัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมและเป็นรายด้านทั้ง ๔ ด้าน ส่วนใหญ่ เห็นว่าการบริหารบุคลากร งบประมาณ และการบริหารงานทั่วไปมีประสิทธิภาพ ส่วนในด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีประสิทธิภาพส่วนในด้านปัญหาการบริหารจัดการ พบว่า มีปัญหาทั้ง ๔ ด้าน คือ ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล เช่น การขาดครูผู้สอนที่ตรงสายงาน ปัญหาด้านการบริหารงบประมาณ เช่น งบประมาณไม่เพียงพอ ปัญหาด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ เช่น ขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย และปัญหาด้านการบริหารงานทั่วไป เช่น ขาดการประสานงานทั้งภายในและภายนอก

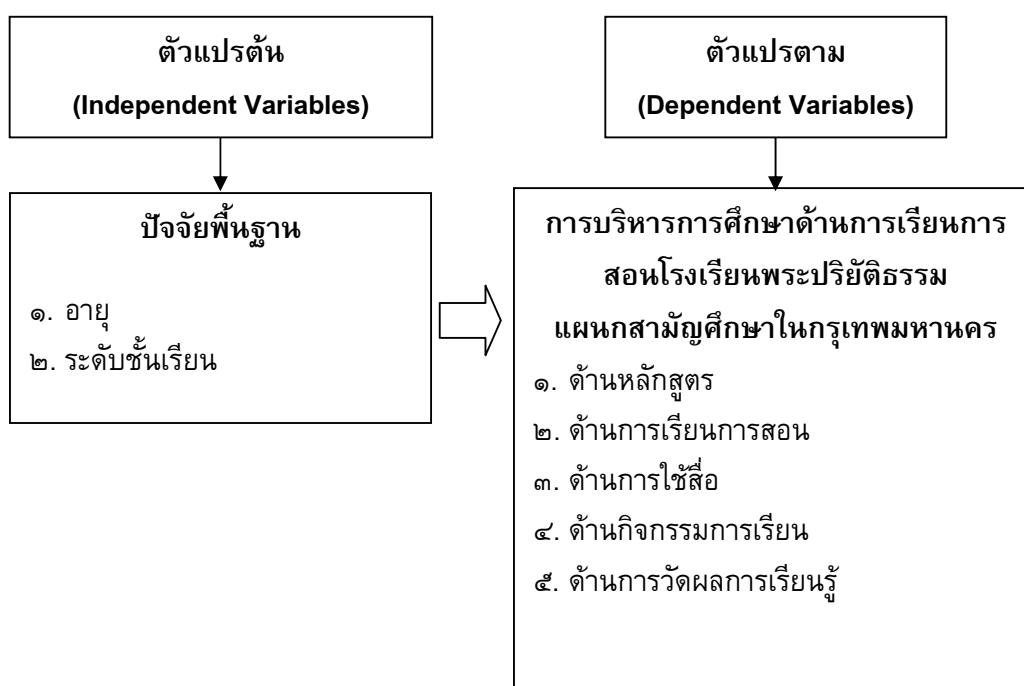
จากเอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา นั้น ประสบปัญหาในการบริการงานหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริการงานทั่วไป ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และบุคลากรในโรงเรียนจะต้องให้ความร่วมมือกันทุกฝ่าย เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เข้าใจ และรอบรู้ในกระบวนการบริการงานรวมถึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักนำหลักพุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการบริการเพื่อให้การบริหารงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์ และไม่เกิดปัญหาการบริหารอีกต่อไป

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ นักเรียน ได้แก่ อายุ ระดับชั้นเรียน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อ ด้านกิจกรรมการเรียน ด้านการวัดผลการเรียนรู้ ดังภาพที่ ๒.๑

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๑.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียน รวมจำนวน ๓๘๓ รูป
๓.๑.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้เลือกคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ R.V.Krejcie และ D.W.Morgan^๑ โดยวิธีเจาะจง (Purposive) นักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึงเดือน มีนาคม ๒๕๕๔ ได้จำนวน ๓โรงเรียน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ๒๑๕ รูปดังปรากฏตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	โรงเรียนพระปริยัติธรรม	เขต	นักเรียน	กลุ่มตัวอย่าง
๑.	วัดศรีบุญเรือง	บางกะปิ	๑๑๑	๗๐
๒.	กาญจนสิงหาสน์วิทยา	จตุจักร	๑๙๔	๙๕
๓.	พุทธศาสตร์วิทยา	บางกอกน้อย	๗๘	๕๐
รวม			๓๘๓	๒๑๕

^๑รณินทร์ ศิลป์จารุ , การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย Spss, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บิซซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒), หน้า ๔๗.

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยดำเนินการดังนี้ คือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครโดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับชั้น ลักษณะแบบสอบถามเป็นสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)^๒ และกรอกรายละเอียดในช่องที่กำหนดให้ จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามถึงการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ลักษณะแบบสอบถามเป็นสอบถามประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) มี ๕ ด้าน ๕ ระดับ จำนวน ๔๐ ข้อ แบ่งเป็น

ด้านหลักสูตร	๙	ข้อ
ด้านการเรียนการสอน	๙	ข้อ
ด้านการใช้สื่อ	๗	ข้อ
ด้านกิจกรรมการเรียน	๘	ข้อ
ด้านการวัดผลการเรียนรู้	๗	ข้อ

ตอนที่ ๓ การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครโดยการทดสอบค่า F-test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA)

ตอนที่ ๔ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open –Ended) เป็นคำถามซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปทำการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑. หาความเที่ยงตรง (Validity) ในการหาค่า IOC ซึ่งได้ค่าเป็น ๐.๖๐ - ๑. ๐๐ โดยการไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ช่วยตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

๑) ผศ.ดร. สมศักดิ์ บุญปุ๋ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๒Likert, **Technique for the measurement of attitudes archives of psychology**, (NewYork : McHraw Hill International Book Company, 1932), p. 55.

๒) ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) พระมหาสมบุญ สุทธิโม อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) ผศ.ดร.เรียงชัย หมื่นชนะ อาจารย์พิเศษคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) ผศ.ดร.พิชัย ไชยสงคราม อาจารย์พิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๔ ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เก็บแบบสอบถาม เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๔ ได้นำแบบสอบถามที่ตรวจแล้วให้คะแนนหาความเชื่อมั่น ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์ ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๔๔

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. แจกบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๑๕ ฉบับ

๒. รัปคืนแบบสอบถามจากบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้วยตนเอง จำนวน ๒๑๕ ฉบับ

๓. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามมา จำนวนทั้งหมด ๒๑๕ ฉบับ แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

๓.๓.๑ เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้อดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ
มากที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ ๕ คะแนน
มาก	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ ๔ คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ ๓ คะแนน
น้อย	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ ๒ คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ ๑ คะแนน

๓.๓.๒ เกณฑ์การแปลความหมาย

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลความหมายตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด^๓ และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๐- ๕.๐๐	แปลความว่า	มีความคิดเห็น มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๐- ๔.๔๙	แปลความว่า	มีความคิดเห็น มาก
คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๐- ๓.๔๙	แปลความว่า	มีความคิดเห็น ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๐- ๒.๔๙	แปลความว่า	มีความคิดเห็น น้อย
คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐- ๑.๔๙	แปลความว่า	มีความคิดเห็น น้อยที่สุด

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ
๒. วิเคราะห์ระดับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครโดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
๓. เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน โดยการทดสอบค่า F-test (One-way ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี (Fisher's Least-Significant Difference) LSD

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๕.๑ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตรดังนี้

๑. สูตรการหาค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ร้อยละ
	X	แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
	N	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

^๓บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยา ศาสน์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑-๒๕.

๒. สูตรการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X})

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
N	แทน	จำนวนคน

๓. สูตรการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum (X - \mu)^2}{N - 1}}$$

S.D	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
X	แทน	ผลรวมกำลังสอง ของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
X ²	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนนในกลุ่ม
N	แทน	จำนวนคน
\sum	แทน	ผลรวม

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

๑. ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตร ดังนี้

$$[\alpha] = \frac{K}{K-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right)$$

เมื่อ	α	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
	K	หมายถึง	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum s_i^2$	หมายถึง	ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
	s^2	หมายถึง	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

๒. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) เพื่อหาความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ โดยการแปลความคือ
 ถ้า $IOC \geq 0.5$ แสดงว่าข้อสอบนั้นวัดวัตถุประสงค์ข้อนั้นจริง
 ถ้า $IOC < 0.5$ แสดงว่าข้อสอบนั้นไม่วัดวัตถุประสงค์ข้อนั้น

๓.๕.๓ สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Independent Samples t-test, F-test (One -way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ถ้าพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Fisher's Least-significant Difference (LSD)

๑. สูตร F-test

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}$$

MS_B หมายถึง ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_W หมายถึง ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

เมื่อทดสอบด้วยสถิติ F-test (One-way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (Sig) จะเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ (Post Hoc Multiple Comparisons) ด้วยวิธี Fisher's Least-Significant Difference (LSD) โดยใช้สูตร ดังนี้

๒. สูตร LSD

$$\text{เมื่อ } n_i \neq n_j \text{ LSD } t_{1-\frac{\alpha}{2}; n-k} \sqrt{MSE \left[\frac{1}{n_i} + \frac{1}{n_j} \right]}$$

$$n_i = n_j \text{ LSD } t_{1-\frac{\alpha}{2}; n-k} \sqrt{\frac{2MSE}{n_i}}$$

โดยที่ t df_w = n-k

LSD หมายถึง ค่าผลต่างนัยสำคัญที่คำนวณได้สำหรับกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่ i และ j

MSE หมายถึง ค่า Mean Square Error (MS_W)

K หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดสอบ

N หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

α หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อน

n_i หมายถึง จำนวนตัวอย่างในกลุ่มที่ i

n_j หมายถึง จำนวนตัวอย่างในกลุ่มที่ j

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาเรื่อง การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป แบ่งออกเป็น ๔ หัวข้อ ดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA)

๔.๔ ข้อเสนอแนะปัญหาอุปสรรคและแนวทางการบริหารการศึกษา ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

๔.๑ วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามอายุ

อายุของนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
๑๒ - ๑๕ ปี	๗๗	๓๕.๘
๑๖ - ๑๘ ปี	๗๕	๓๔.๙
๑๙ ปี	๖๓	๒๙.๓
รวม	๒๑๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๑๒-๑๕ ปี จำนวน ๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘ รองลงมา มีอายุตั้งแต่ ๑๖-๑๘ ปี จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๙ และมีอายุ ตั้งแต่ ๑๙ ปีขึ้นไป จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๓

ตารางที่ ๔.๒ แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาปีที่ ๑	๓๒	๑๔.๙
มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๖๑	๒๘.๔
มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๕๔	๒๕.๑
มัธยมศึกษาปีที่ ๔	๒๕	๑๑.๖
มัธยมศึกษาปีที่ ๕	๒๕	๑๑.๖
มัธยมศึกษาปีที่ ๖	๑๘	๘.๔
รวม	๒๑๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔ รองลงมา มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑ มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๙ มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕ มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕ และมีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๔

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยการหา
ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ ๔.๓ แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม
โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การบริหารการศึกษา ด้านการเรียนการสอน	N = ๒๑๕		ระดับ การบริหารการศึกษา
	\bar{X}	S.D.	
ด้านหลักสูตร	๓.๗๔	๐.๗๗	มาก
ด้านการเรียนการสอน	๓.๙๕	๐.๘๑	มาก
ด้านการใช้สื่อ	๓.๙๘	๐.๖๗	มาก
ด้านการจัดกิจกรรม	๓.๘๗	๐.๖๖	มาก
ด้านการวัดผลประเมินผล	๓.๔๗	๐.๗๐	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	๓.๗๑	๐.๘๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้าน
การเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มี
ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๔๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าอยู่ในระดับมากโดย
เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการใช้สื่อ ($\bar{X} = ๓.๙๘$) รองลงมา ด้านการเรียนการ
สอน ($\bar{X} = ๓.๙๕$) ด้านการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = ๓.๘๗$) ด้านหลักสูตร ($\bar{X} = ๓.๗๔$) และด้านการ
วัดผลประเมินผลอยู่ในอันมาปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๗$)

ตารางที่ ๔.๔ แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครหลักสูตรโดยการ
หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ด้านหลักสูตร	N = ๒๑๕		ระดับ การบริหาร การศึกษา
	\bar{X}	S.D.	
๑. มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรให้สอดคล้องกับ เจตนารมณ์ของคณะสงฆ์	๓.๕๗	๐.๘๙	มาก
๒. การจัดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	๓.๖๘	๐.๙๙	มาก
๓. มีคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ	๓.๖๗	๐.๘๘	มาก
๔. จัดหลักสูตรตรงตามความต้องการและความถนัด ของผู้เรียน	๓.๖๖	๐.๙๑	มาก
๕. จัดให้มีเอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ให้เพียงพอกับความต้องการของครู	๓.๗๒	๐.๘๗	มาก
๖. มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรในแต่ละกลุ่มวิชา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม	๓.๘๗	๐.๘๔	มาก
๗. จัดอบรมครูให้เข้าใจจุดมุ่งหมายโครงสร้างเนื้อหา หลักสูตรและการใช้หลักสูตร	๓.๘๔	๐.๗๙	มาก
๘. มีการจัดทำแผนการสอนครอบคลุมเนื้อหาวิชา ในหลักสูตร	๓.๘๑	๐.๗๙	มาก
๙. มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น	๓.๘๘	๐.๘๘	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	๓.๗๔	๐.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้าน
การเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านหลักสูตร
 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่
 ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรใน
 แต่ละกลุ่มวิชาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม ($\bar{X} = ๓.๘๗$) จัดอบรมครูให้เข้าใจ
 จุดมุ่งหมายโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = ๓.๘๔$) และที่นักเรียนมีความ
 คิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของคณะ
 สงฆ์ ($\bar{X} = ๓.๕๗$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการเรียนการสอนโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ด้านการเรียนการสอน	N = ๒๑๕		ระดับ การบริหาร การศึกษา
	\bar{X}	S.D.	
๑. การจัดทำคู่มือประกอบการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา มีจำนวนเพียงพอ	๓.๙๓	๐.๙๖	มาก
๒. มีการวางแผนบริหารการเรียนการสอนไว้ตลอดปี	๓.๙๗	๐.๙๕	มาก
๓. มีการจัดการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	๓.๙๔	๑.๐๒	มาก
๔. เลือกให้เทคนิควิธีการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของหลักสูตร	๓.๙๙	๑.๐๓	มาก
๕. มีการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนการสอน	๓.๙๙	๑.๐๐	มาก
๖. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียน	๔.๐๕	๐.๙๔	มาก
๗. มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน	๓.๙๐	๐.๙๒	มาก
๘. มีการสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อและใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย	๔.๐๔	๐.๙๑	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	๓.๙๕	๐.๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการเรียนการสอน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียน ($\bar{X} = ๔.๐๕$) รองลงมา คือ มีการสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อและใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย ($\bar{X} = ๔.๐๔$) และที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการจัดการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = ๓.๙๔$)

ตารางที่ ๔.๖ แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการใช้สื่อ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ด้านการใช้สื่อ	N = ๒๑๕		ระดับ การบริหาร การศึกษา
	\bar{X}	S.D.	
๑. การสำรวจความต้องการสื่อการเรียนการสอน	๔.๐๑	๐.๙๐	มาก
๒. การจัดทำสื่อการสอนตามความต้องการ	๓.๙๑	๐.๙๘	มาก
๓. โรงเรียนได้จัดหาสื่อสำเร็จรูปเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนของครูอย่างเพียงพอ	๔.๐๒	๐.๙๐	มาก
๔. เปิดโอกาสให้ครูประจำชั้น ครูประจำวิชามีส่วนร่วมในการเลือก หรือพิจารณาจัดหาสื่อการเรียนการสอนตามความต้องการ	๓.๙๘	๐.๙๗	มาก
๕. ครูผู้สอนทุกคนได้รับการพิจารณาให้มีความรู้พื้นฐานในการจัดการทำสื่อการสอน	๓.๙๔	๐.๙๖	มาก
๖. มีระบบการควบคุมและสะดวกต่อการนำสื่อไปใช้ประกอบการสอน	๔.๑๒	๐.๗๑	มาก
๗. การส่งเสริมและติดตามการใช้สื่อ	๔.๐๓	๐.๙๒	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	๓.๙๘	๐.๖๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการใช้สื่อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มีระบบการควบคุมและสะดวกต่อการนำสื่อไปใช้ประกอบการสอน ($\bar{X} = ๔.๑๒$) รองลงมา คือ การส่งเสริมและติดตามการใช้สื่อ ($\bar{X} = ๔.๐๓$) และที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เปิดโอกาสให้ครูประจำชั้น ครูประจำวิชามีส่วนร่วมในการเลือก หรือพิจารณาจัดหาสื่อการเรียนการสอนตามความต้องการ ($\bar{X} = ๓.๙๘$)

ตารางที่ ๔.๗ แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดกิจกรรม โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ด้านการจัดกิจกรรม	N = ๒๑๕		ระดับ การบริหาร การศึกษา
	\bar{X}	S.D.	
๑. มีกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึก โดยเฉพาะในสมณเพศ	๓.๙๘	๐.๙๘	มาก
๒. มีการจัดทำแผน/โครงการและปฏิทินงานกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๓.๙๘	๐.๘๘	มาก
๓. มีกิจกรรมแนะแนวในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	๓.๙๕	๐.๗๙	มาก
๔. มีอุปกรณ์การเรียนที่ส่งเสริมความสนใจและค้นคว้า ในการเรียนรู้ของผู้เรียน	๔.๐๐	๐.๘๐	มาก
๕. มีการประสานและพัฒนาความรู้ ทางด้านหลักสูตร บุคลากรตลอดจนกระบวนการวิธีการที่เป็นสากลและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเพื่อเอื้อต่อการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี	๔.๐๕	๐.๘๐	มาก
๖. มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง	๓.๑๙	๐.๗๑	ปานกลาง
๗. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และบุคคลที่เป็นผู้นำมาร่วม จัดระบบการเรียนการสอน	๓.๑๙	๐.๘๓	ปานกลาง
๘. มีความสามารถในการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างเขต พื้นที่การศึกษาต่างกัน	๔.๐๖	๐.๙๒	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	๓.๘๗	๐.๖๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความสามารถในการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน ($\bar{X} = ๔.๐๖$) มีการประสานและพัฒนาความรู้ ทางด้านหลักสูตร บุคลากรตลอดจนกระบวนการวิธีการที่เป็นสากลและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเพื่อเอื้อต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี ($\bar{X} =$

๔.๐๕) มีระดับปานกลาง คือ มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง ($\bar{X} = 3.19$) และ ที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และบุคคลที่เป็นผู้นำมาร่วมจัดระบบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.19$)

ตารางที่ ๔.๘ แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการวัดผลประเมินผล โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ด้านการวัดผลประเมินผล	N = ๒๑๕		ระดับการบริหารงานวิชาการ
	\bar{X}	S.D.	
๑. มีการประเมินความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน	3.28	0.85	ปานกลาง
๒. มีการประเมินด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล	3.38	0.87	ปานกลาง
๓. มีการประเมินจากกรปฏิบัติ เช่น โครงงาน เป็นต้น	3.40	0.82	มาก
๔. มีการประเมินสภาพจริง (Authentic Assessment)	3.48	0.83	มาก
๕. มีการประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment)	3.62	0.89	มาก
๖. มีการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน	3.62	0.89	มาก
๗. มีคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	3.65	0.80	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.49	0.80	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการวัดผลประเมินผลโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ($\bar{X} = 3.65$) รองลงมา คือ มีการประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) ($\bar{X} = 3.62$) มีการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน ($\bar{X} = 3.62$) และมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง คือ มีการประเมินด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล ($\bar{X} = 3.38$) และ มีการประเมินความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.28$)

**๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร**

ตารางที่ ๔.๙ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ
ของนักเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way
Analysis of Variance: ANOVA)

		SS	df	MS	F	Sig.
ด้านบริหารหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	๐.๘๘๔	๒	๐.๔๔๒	๐.๗๒๗	๐.๔๘๔
	ภายในกลุ่ม	๑๒๘.๘๐๒	๒๑๒	๐.๖๐๘		
	รวม	๑๒๙.๖๘๖	๒๑๔			
ด้านการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๘๖	๒	๐.๔๙๓	๐.๗๓๖	๐.๔๘๐
	ภายในกลุ่ม	๑๔๑.๙๑๗	๒๑๒	๐.๖๖๙		
	รวม	๑๔๒.๙๐๓	๒๑๔			
ด้านการใช้สื่อ	ระหว่างกลุ่ม	๑.๙๒๗	๒	๐.๙๖๔	๒.๑๖๖	๐.๑๑๗
	ภายในกลุ่ม	๙๔.๓๒๘	๒๑๒	๐.๔๔๕		
	รวม	๙๖.๒๕๕	๒๑๔			
ด้านการการจัดกิจกรรม	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๖๒	๒	๐.๕๘๑	๑.๓๒๒	๐.๒๖๙
	ภายในกลุ่ม	๙๓.๑๖๑	๒๑๒	๐.๔๓๙		
	รวม	๙๔.๓๒๓	๒๑๔			
ด้านการวัดผลประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๑๕	๒	๐.๕๕๗	๑.๑๓๖	๐.๓๒๓
	ภายในกลุ่ม	๑๐๔.๐๐๘	๒๑๒	๐.๔๙๑		
	รวม	๑๐๕.๑๒๓	๒๑๔			
ผลรวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๘๙๑	๒	๐.๔๔๕	๑.๘๗๒	๐.๑๕๖
	ภายในกลุ่ม	๕๐.๔๒๐	๒๑๒	๐.๒๓๘		
	รวม	๕๑.๓๑๑	๒๑๔			

จากตารางที่ ๔.๙ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียน
การสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุของ
นักเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance:
ANOVA) โดยภาพรวม (F= ๑.๘๗๒, Sig =๐.๑๕๖) พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครจำแนกตามระดับชั้น โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA)

		SS	df	MS	F	Sig.
ด้านบริหารหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	๑๔.๘๑๐	๕	๒.๙๖๒	๕.๓๘๙	๐.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๑๔.๘๗๕	๒๐๙	๐.๕๕๕๐		
	รวม	๑๒๙.๖๘๖	๒๑๔			
ด้านการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๑๔.๓๕๒	๕	๒.๘๗๐	๔.๖๖๗	๐.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๒๘.๕๕๑	๒๐๙	๐.๖๑๕		
	รวม	๑๔๒.๙๐๓	๒๑๔			
ด้านการใช้สื่อ	ระหว่างกลุ่ม	๖.๓๖๓	๕	๑.๒๗๓	๒.๙๕๙	๐.๑๓๑
	ภายในกลุ่ม	๘๘.๕๙๖	๒๐๙	๐.๔๒๔		
	รวม	๙๔.๙๖๓	๒๑๔			
ด้านการการจัดกิจกรรม	ระหว่างกลุ่ม	๒.๔๐๘	๕	๑.๑๔๕	๒.๗๐๒	๐.๒๒๐
	ภายในกลุ่ม	๑๐๒.๗๑๔	๒๐๙	๐.๔๒๔		
	รวม	๑๐๕.๑๒๓	๒๑๔			
ด้านการวัดผลประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๒.๔๐๘	๕	๐.๔๘๒	๐.๙๘๐	๐.๔๓๑
	ภายในกลุ่ม	๑๐๒.๗๑๔	๒๐๙	๐.๔๙๑		
	รวม	๑๐๕.๑๒๓	๒๑๔			
ผลรวม	ระหว่างกลุ่ม	๕.๖๕๐	๕	๑.๑๓๐	๕.๑๗๓	๐.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๔๕.๖๖๑	๒๐๙	๐.๒๑๘		
	รวม	๕๑.๓๑๑	๒๑๔			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA) โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหารการศึกษา ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาใน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านหลักสูตร ตามวิธี LSD (Lease significance difference)

ระดับชั้นเรียน ด้านหลักสูตร	\bar{X}	ชั้น ม.๑	ชั้น ม.๒	ชั้น ม.๓	ชั้น ม.๔	ชั้น ม.๕	ชั้น ม.๖
		๓.๕๗	๓.๕๐	๓.๗๑	๓.๘๕	๔.๓๔	๓.๙๗
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	๓.๕๗	-	๐.๐๗	๐.๑๔	๐.๒๘	๐.๗๗*	๐.๔๐
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	๓.๕๐		-	๐.๒๑	๐.๓๕	๐.๘๓*	๐.๔๗
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	๓.๗๑			-	๐.๕๔	๐.๖๓*	๐.๒๖
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๓.๘๕				-	๐.๔๙	๐.๑๒
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๔.๓๔					-	๐.๓๗
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๓.๙๗						-

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหารการศึกษา ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านหลักสูตร ตามวิธี LSD (Lease significance difference) เป็นรายคู่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๓ คู่ ได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีความคิดเห็นการบริหารการศึกษา ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านหลักสูตรมากกว่ามัธยมศึกษาปีที่ ๕ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๒ มีความคิดเห็นการบริหารการศึกษา ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านหลักสูตรมากกว่ามัธยมศึกษาปีที่ ๕ และระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีความคิดเห็นการบริหารการศึกษา ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้านหลักสูตรมากกว่ามัธยมศึกษาปีที่ ๕ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหาร การศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครจำแนกตามจำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านการเรียนการสอน ตามวิธี LSD (Lease significance difference)

ระดับชั้นเรียน	\bar{X}	ชั้น ม.๑	ชั้น ม.๒	ชั้น ม.๓	ชั้น ม.๔	ชั้น ม.๕	ชั้น ม.๖
ด้านการเรียนการสอน		๓.๗๔	๔.๐๕	๓.๘๕	๓.๖๗	๓.๘๖	๔.๒๙
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	๓.๗๔	-	๐.๓	๐.๑๑	๐.๐๗	๐.๑๒	๐.๕๕
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	๔.๐๕		-	๐.๒๐	๐.๓๘	๐.๑๙	๐.๒๔
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	๓.๘๕			-	๐.๑๘	๐.๐๑	๐.๔๔
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๓.๖๗				-	๐.๑๙*	๐.๖๒
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๓.๘๖					-	๐.๔๓
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๔.๒๙						-

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหาร การศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านการเรียนการสอน ตามวิธี LSD (Lease significance difference) เป็นรายคู่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๑ คู่ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โดย นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๕ มีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนมากกว่านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหาร การศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ทำงานจำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยภาพรวม ตามวิธี LSD (Lease significance difference)

ระดับชั้นเรียน โดยภาพรวม	\bar{X}	ชั้น ม.๑ ๓.๗๒	ชั้น ม.๒ ๓.๕๙	ชั้น ม.๓ ๓.๖๐	ชั้น ม.๔ ๓.๗๒	ชั้น ม.๕ ๔.๐๘	ชั้น ม.๖ ๓.๙๒
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	๓.๗๒	-	๐.๑๓	๐.๑๒		๐.๓๖	๐.๓๓
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	๓.๕๙		-	๐.๐๑	๐.๑๓	๐.๔๙	๐.๓๓
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	๓.๖๐			-	๐.๑๒*	๐.๔๘	๐.๓๒
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๓.๗๒				-	๐.๓๖	๐.๒๐
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๔.๐๘					-	๐.๑๘
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๓.๙๒						-

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการบริหาร การศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยภาพรวม ตามวิธี LSD (Lease significance difference) เป็นรายคู่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๑ คู่ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีความคิดเห็นดีกว่านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ข้อเสนอแนะปัญหาอุปสรรคและแนวทางการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านหลักสูตร

ด้านหลักสูตร	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหา		
๑. ขาดการวางแผนในการเรียนการสอนหลักสูตรของโรงเรียน	๒๑	๙.๗๗
๒. ขาดงบประมาณในการวางแผนด้านหลักสูตร	๑๕	๖.๙๘
ข้อเสนอแนะ		
๑. ควรจัดแผนการเรียนการสอนด้านต่างๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียน	๓๒	๑๔.๘๙
๒. ควรจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรมาดำเนินการวางแผน	๙	๔.๑๙

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการเรียนการสอน

ด้านการเรียนการสอน	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหา		
๑. ขาดครูภาษาต่างประเทศที่มาสอนในโรงเรียน	๒๖	๑๒.๐๙
๒. ขาดงบประมาณในการสรรหาครูมาสอนในโรงเรียน	๒๔	๑๑.๑
ข้อเสนอแนะ		
๑. ควรจัดหางบประมาณมาใช้ในโรงเรียน	๓๔	๑๕.๘๑
๒. ควรจัดหาครูชาวต่างชาติมาสอนในโรงเรียน	๑๒	๕.๕๙

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการใช้สื่อ

ด้านการใช้สื่อ	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหา		
๑. ครูขาดประสบการณ์ทำสื่อเพื่อการเรียนการสอน	๔๐	๑๘.๖๐
๒. ขาดงบประมาณจัดซื้อคอมพิวเตอร์ในการใช้สื่อ	๕๔	๒๕.๑๑
ข้อเสนอแนะ		
๑. ควรจัดหาคอมพิวเตอร์ให้ทันสมัยในการใช้สื่อ	๒๒	๑๐.๒๓
๒. ควรใช้สื่อที่ทันสมัยเหมาะสมกับนักเรียน	๓๖	๑๖.๗๔

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดกิจกรรม

ด้านการจัดกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหา		
๑. นักเรียนไม่ให้ความสนใจการจัดกิจกรรมในโรงเรียน	๔๘	๒๒.๓๒
๒. นักเรียนขาดความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันในการเรียนการสอน	๓๙	๑๘.๑๓
ข้อเสนอแนะ		
๑. ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคีกัน	๕๑	๒๓.๗๒
๒. ควรให้นักเรียนช่วยเหลือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๖	๒.๗๙

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการวัดผล
ประเมินผล

ด้านการวัดผลประเมินผล	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหา		
๑. ครูขาดความรับผิดชอบกับการวัดผลประเมินผล	๔๓	๒๐
๒. นักเรียนให้ความสนใจน้อยเกี่ยวกับการสอบวัดผลประเมินผล	๒๑	๙.๗๖
ข้อเสนอแนะ		
๑. ควรนำผลการวัดและประเมินผลมาปรับปรุงทางการเรียนการสอน	๕๖	๒๖.๐๔
๒. ควรจัดหางบประมาณมาใช้ในการวัดผลประเมินผลกับนักเรียน	๒๓	๑๐.๖๙

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครเพื่อศึกษาการเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล และ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารครู และนักเรียน จำนวน ๒๑๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๔๔ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า F-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ผลการวิจัยสามารถสรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น นักเรียนมีอายุตั้งแต่ ๑๒-๑๕ ปี จำนวน ๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘ และระดับชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔ ตามลำดับ

๕.๑.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับ การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ๔ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ

๑. ด้านหลักสูตร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย การประเมินผลการใช้หลักสูตรในแต่ละกลุ่มวิชาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม จัดอบรมครูให้เข้าใจจุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร และอยู่ในอันดับค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของคณะสงฆ์

๒. ด้านการเรียนการสอน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการเรียนการสอน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียน มีการสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อและใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย และอยู่ในอันดับน้อยที่สุด คือ มีการจัดการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๓. ด้านการใช้สื่อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการใช้สื่อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีระบบการควบคุมและสะดวกต่อการนำสื่อไปใช้ประกอบการสอน การส่งเสริมและติดตามการใช้สื่อ และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เปิดโอกาสให้ครูประจำชั้น ครูประจำวิชามีส่วนร่วมในการเลือก หรือพิจารณาจัดหาสื่อการเรียนการสอนตามความต้องการ

๔. ด้านการจัดกิจกรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดกิจกรรม โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ๒ ข้อ ได้แก่ มีความสามารถในการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน มีการประสานและพัฒนาความรู้ ทางด้านหลักสูตร บุคลากรตลอดจนกระบวนการวิธีการที่เป็นสากลและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเพื่อเอื้อต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง

๕. ด้านการวัดผลประเมินผล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการวัดผลประเมินผล โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ๒ ข้อ ได้แก่ มีคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) มีการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการประเมินความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน

๕.๑.๓ การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA)

การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

๑. นักเรียนที่มีอายุต่างกัน พบว่า การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุของนักเรียนโดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนด้านอายุของนักเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ กันทุกด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน พบว่า การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ข้อเสนอแนะปัญหาอุปสรรคและแนวทางการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ปัญหา พบว่า ขาดการวางแผนในการเรียนการสอนหลักสูตรของโรงเรียน ขาดงบประมาณในการวางแผนด้านหลักสูตร ขาดงบประมาณในการสรรหาครูมาสอนในโรงเรียน ขาดครูภาษาต่างประเทศที่มาสอนในโรงเรียน ครูขาดประสบการณ์ทำสื่อเพื่อการเรียนการสอน ขาดงบประมาณจัดซื้อคอมพิวเตอร์ในการใช้สื่อ นักเรียนไม่ให้ความสนใจการจัดกิจกรรมในโรงเรียน นักเรียนขาดความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันในการเรียนการสอน ขาดระบบในการวัดผลประเมินผล และ นักเรียนให้ความสนใจน้อยเกี่ยวกับการสอบวัดผลประเมินผล

แนวทางการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนพบว่า ควรจัดแผนการเรียนการสอนด้านต่างๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียน ควรจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรมาดำเนินการวางแผน ควรจัดหางบประมาณมาใช้ในโรงเรียน ควรจัดหาครูชาวต่างชาติมาสอนในโรงเรียน ควรจัดหาคอมพิวเตอร์ให้ทันสมัยในการใช้สื่อ ควรใช้สื่อที่ทันสมัยเหมาะสมกับนักเรียน ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคีกัน ควรให้นักเรียนช่วยเหลือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรให้มีกระบวนการในการสอบวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ควรนำผลการวัดผลประเมินผลกลับมาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อเนื่อง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

จากผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ๑) สภาพและปัญหาของการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานครการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับความสำคัญมากเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการใช้สื่อ รองลงมา ด้านการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรม ด้านหลักสูตร และด้านการวัดผลประเมินผลอยู่ในอันมากค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ ๒) ผลการศึกษาการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครในแต่ละด้านได้แก่

๑. ด้านหลักสูตร พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านหลักสูตร โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ **สุแทน โคตรภูเวียง** ได้ทำวิจัย การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคคณะสงฆ์ ๙ พบว่า โครงสร้างการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ในภาคคณะสงฆ์ ๙ ส่วนใหญ่จะมีโครงสร้างการบริหารที่คล้ายคลึงกันคือ เป็นแบบโครงสร้างสายงานหลัก โดยมีผู้จัดการ เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด รองลงมามีครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าฝ่ายรับผิดชอบงานฝ่ายต่าง ๆ ลดหลั่นกันลงมาซึ่งมักจะมี ๔ ฝ่าย คือ ธุรการ วิชาการ ทะเบียนและปกครอง ผู้บริหารครูผู้สอนความคิดเห็นว่าโรงเรียนได้ปฏิบัติงานบริหารการศึกษา ทั้ง ๖ คอ วิชาการ บุคลากร ธุรการ กิจการนักเรียน อาคารสถานที่ และความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ระดับกลาง ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารส่วนใหญ่เกิดจากโครงสร้างการบริหารที่ขาดความชัดเจนและเกิดจากการขาดแคลนปัจจัยการบริหารที่สำคัญ ได้แก่ เงิน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรที่มีความสามารถทางการศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับความสำคัญมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรในแต่ละกลุ่มวิชาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม จัดอบรมครูให้เข้าใจจุดมุ่งหมายโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร และอยู่ในอันดับน้อยที่สุด คือ มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของคณะสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับ **ภูริสา ปราบบริปู** ได้ทำการวิจัยปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารผู้สอน และผู้เรียน พบว่า ผู้บริหารผู้สอน และผู้เรียนหรือบุคคลทุกกลุ่มโดยรวม มีความเห็นว่างานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีปัญหาการบริหารโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับ

ปานกลาง สาเหตุสำคัญของปัญหาการบริหารงานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหารธุรการ และการเงิน และงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเกิดจากปัญหาทางการเงิน และวัสดุอุปกรณ์ สาเหตุสำคัญของปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียน เกิดจากปัญหาด้านวิธีการจัดการและคน และสาเหตุสำคัญของปัญหาการบริหารงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เกิดจากปัญหาคน และเงิน

๒. ด้านการเรียนการสอน พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครด้านการเรียนการสอน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับ **มงคล สิทธิหล่อ** ได้ทำการวิจัย การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย พบว่า ความพร้อมในการจัดการศึกษา ด้านบุคลากร มีความเพียงพอในเชิงปริมาณ แต่ขาดแคลนในเชิงคุณภาพ ด้านอาคารสถานที่ มีเพียงพอแต่ไม่เหมาะสมต่อการใช้งาน ด้านวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ มีความขาดแคลนไม่เพียงพอส่วนสภาพการบริการโรงเรียน ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุมงาน โรงเรียนได้ดำเนินการครอบคลุมทุกด้านแต่ยังไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะโครงสร้างการบริหารยังไม่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของการจัดการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ สำหรับสภาพการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนได้ดำเนินการ ด้านการวางแผนการสอน ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผลตามสภาพที่สามารถทำได้ยกเว้นด้านสื่อและนวัตกรรมโรงเรียนดำเนินการน้อย ได้แก่ การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย นอกจากนั้น โรงเรียนยังได้รับการนิเทศจากหน่วยงานภายนอกน้อยเกินไป เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ได้แก่ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียน รองลงมา คือ มีการสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อและใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย และอยู่ในอันดับน้อยที่สุด คือ มีการจัดการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์** ได้ทำการวิจัย การดำเนินงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า การบริหารการเงินยุ่งยาก ซับซ้อน บุคลากรไม่เข้าใจ ระเบียบ การสื่อสารต่างๆ ไม่สะดวกและทันสมัย งบประมาณมีน้อย บุคลากรขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ ด้านงานวิชาการไม่มีการวางแผนงานวิชาการที่เป็นระบบและชัดเจนไว้ล่วงหน้าไม่มีบุคลากรที่มีความรู้โดยตรง ในการช่วยงานส่งเสริมและพัฒนา ด้านงานธุรการ ขอบข่ายการวางแผนงานธุรการไม่ชัดเจน ไม่มีบุคลากรหลักรับผิดชอบงานธุรการ โดยเฉพาะการปฏิบัติงานไม่เป็นระบบ ด้านงานปกครอง ไม่มีแผนงานปกครองนักเรียนที่ชัดเจน ไม่มีบุคลากรที่รับผิดชอบงานนี้ โดยเฉพาะด้านงานบริการ มีขอบข่ายที่กำหนดไว้ตามแผนมากเกินไปไม่สามารถทำได้ทั้งหมด การบริการด้านโสตทัศนูปกรณ์ ไม่เพียงพอ ด้านงานโรงเรียนที่จะช่วยบริการแก่ชุมชนในด้านต่างๆ ไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง ด้านงานอาคารสถานที่

ไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมายที่กำหนดของโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน ตลอดจนห้องพิเศษต่างๆ ไม่เพียงพอและมีบริเวณคับแคบ รวมไปถึงงบประมาณสำหรับงานด้านนี้มีจำนวนจำกัด

๓. ด้านการใช้สื่อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการใช้สื่อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ **พระอภิเดช บุพลา** ได้ทำการวิจัย ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมและเป็นรายด้านทั้ง ๔ ด้าน ส่วนใหญ่เห็นว่าการบริหารบุคลากร งบประมาณ และการบริหารงานทั่วไปมีประสิทธิภาพ ส่วนในด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีประสิทธิภาพส่วนในด้านปัญหาการบริหารจัดการ พบว่า มีปัญหาทั้ง ๔ ด้าน คือ ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล เช่น การขาดครูผู้สอนที่ตรงสายงาน ปัญหาด้านการบริหารงบประมาณ เช่น งบประมาณไม่เพียงพอ ปัญหาด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ เช่น ขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย และปัญหาด้านการบริหารงานทั่วไป เช่น ขาดการประสานงานทั้งภายในและภายนอก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มีระบบการควบคุมและสะดวกต่อการนำสื่อไปใช้ประกอบการสอน รองลงมา คือ การส่งเสริมและติดตามการใช้สื่อ และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เปิดโอกาสให้ครูประจำชั้น ครูประจำวิชามีส่วนร่วมในการเลือก หรือพิจารณาจัดหาสื่อการเรียนการสอนตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ **ทวี ศันสนีย์พันธ์ และ เดชา พวงงาม** ได้ทำการวิจัย การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๑ พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหาร ผู้จัดการและครูสอนมีความเห็นดังนี้ ด้านสภาพการจัดการศึกษาซึ่งครอบคลุมกระบวนการ ๖ ด้าน คือ ด้านการบริหารงาน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณและด้านการส่งเสริมและสนับสนุน ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ โดยด้านที่เห็นว่าได้ดำเนินการมาก กว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านบุคลากร ด้านปัญหาและอุปสรรคในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยด้านที่เห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคมากกว่าด้านอื่น ๆ คือด้านบุคลากร ส่วนด้านความต้องการในการจัดการศึกษา โรงเรียนมีความต้องการบุคลากรปฏิบัติงานประจำและได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการโดยสรุป การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อการจัดการศึกษาโดยเฉพาะ เนื่องจากโรงเรียนไม่อยู่ภายใต้ พ.ร.บ.โรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๕ และไม่ใช่วิทยาลัยโดยตรง แต่เป็นโรงเรียนที่สังกัดกรมการศาสนา

๔. ด้านการจัดกิจกรรม พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการจัด

กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มีความสามารถในการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน รองลงมา คือ มีการประสานและพัฒนาความรู้ ทางด้านหลักสูตร บุคลากรตลอดจนกระบวนการวิธีการที่เป็นสากลและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเพื่อเอื้อต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง

๕. ด้านการวัดผลประเมินผลพบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบการบริหารการศึกษา ด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการวัดผลประเมินผลโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ **ยัณยงค์ สูงงาม** ได้ทำการวิจัย การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอกของสถานศึกษา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปางพบว่า การบริหารคุณภาพเป็นกระบวนการทำงาน เพื่อให้ผลงานสร้างความพึงพอใจ ความประทับใจและมั่นใจแก่ผู้ให้บริการทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานดังนี้ ๑. จัดระบบดำเนินงานและปฏิบัติงานโดยปรับระบบการทำงานและจัดโครงสร้างองค์กร กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ การจัดบุคลากรเข้าทำงานของสถานศึกษา ๒. กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานโดยกำหนดมาตรฐานในการทำงานของบุคคลทุกฝ่าย ซึ่งได้วางการดำเนินให้สอดคล้องกับกระบวนการและต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพการจัดการ ๓. การดำเนินการต้องมีการประเมินผลปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ๔. พัฒนาบุคลากรการสร้างคุณภาพขององค์กร โดยบุคลากรต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ **สุแทน โคตรภูเวียง** ได้ทำการวิจัย การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคคณะสงฆ์ ๙ มีคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รองลงมา คือ มีการประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) มีการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการประเมินความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน

ปัญหา พบว่า ขาดการวางแผนในการเรียนการสอนหลักสูตรของโรงเรียน ขาดงบประมาณในการวางแผน ขาดครูภาษาต่างประเทศที่มาสอนในโรงเรียน ขาดงบประมาณในการสรรหาครูมาสอนในโรงเรียน ครูขาดประสบการณ์ทำสื่อเพื่อการเรียนการสอน ขาดงบประมาณจัดซื้อคอมพิวเตอร์ในการใช้สื่อ ขาดความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันในการเรียนการสอน ขาดความรับผิดชอบกับการวัดผลประเมินผล

แนวทางการบริหารการศึกษา พบว่า ควรจัดแผนการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียน ควรจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรมาดำเนินการวางแผน ควรจัดหาครูชาวต่างชาติมาสอนในโรงเรียนด้านการใช้สื่อ ควรจัดหางบประมาณมาใช้ในโรงเรียน ควรจัดหาคอมพิวเตอร์ให้ทันสมัยในการใช้สื่อ ควรใช้สื่อที่ทันสมัยเหมาะสมกับนักเรียน ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคีกัน ควรให้นักเรียนช่วยเหลือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรให้

นักเรียนสนใจเกี่ยวกับการสอบวัดผลประเมินผล ควรจัดหางบประมาณมาใช้ในการวัดผล ประเมินผลกับนักเรียน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเชิงนโยบาย

๑. ด้านหลักสูตร ได้แก่ ควรจัดแผนการเรียนการสอนด้านต่างๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียน ควรจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรมาดำเนินการวางแผน

๒. ด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ควรจัดหางบประมาณมาใช้ในโรงเรียน ควรจัดหาครูชาวต่างชาติมาสอนในโรงเรียน

๓. ด้านการใช้สื่อ ได้แก่ ควรจัดหาคอมพิวเตอร์ให้ทันสมัยในการใช้สื่อ ควรใช้สื่อที่ทันสมัยเหมาะสมกับนักเรียน

๔. ด้านการจัดกิจกรรม ได้แก่ ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคีกัน ควรให้นักเรียนช่วยเหลือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๕. ด้านการวัดผลประเมินผล ได้แก่ ควรให้นักเรียนสนใจเกี่ยวกับการสอบวัดผล ประเมินผล ควรจัดหางบประมาณมาใช้ในการวัดผลประเมินผลกับนักเรียน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

๑. ควรมีการจัดเปรียบเทียบหลักสูตรในการวางแผน เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมในปัญหา ด้านหลักสูตร ด้านการใช้สื่อ การเรียนการสอน ด้านนิเทศการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรม ด้านการวัดผลประเมินผล เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากขึ้น

๒. ควรมีการศึกษา การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น โดยให้นักเรียนมีกิจกรรมด้านสังคมมากขึ้น มีบทบาทการเรียนการสอนต่างๆ ด้านสังคมให้ทันสมัยเกี่ยวกับหลักสูตร

๓. ควรศึกษาสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กรมการศาสนา. คู่มือการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

กระทรวงศึกษาธิการ. การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖.

—————. คู่มือปฏิบัติการกิจกรรมสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การทหารราบ, ๒๕๒๒.

กองบาลีสนามหลวง. เรื่องสอบบาลีสนามหลวงแผนกบาลี. ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๐. ๑๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐-๒๕๕๐.

คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา. เอกสารประกอบการสอน เรื่องการสื่อสารสอน เล่ม ๑.๒. (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙.

จำนง คันทิก. วารสารปัญญาจักขุ 3. (มิถุนายน – กรกฎาคม ๒๕๔๒ .

ชาญชัย อาจินสมอาจารย์. ศัพท์การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ้อแกรมมี, ๒๕๕๐.

—————.การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เสริมสื่อกรุงเทพ., ๒๕๔๑.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๔.

ทวี ศันสนีย์พันธ์ และเดชา พวงงาม. “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา๑๑”. ในเอกสารวิชาการ การวิจัยทางด้านการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๓๗.

ทินพันธ์ นาคะตะ. รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กราฟิคอาร์ต, ๒๕๒๖.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๙.

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ . การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย Spss. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : บิสนิตเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒.
- ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : เอราวิถันการพิมพ์ , ๒๕๕๒.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บิสนิตการพิมพ์, ๒๕๕๐.
- นิพนธ์ กิณางค์. หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (พิษณุโลก : ตรีภูไทย, ๒๕๕๓).
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาสน์, ๒๕๕๓.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๔.
- พระธรรมโกศาจารย์. (ประยูร ฐมมจิตโต. พุทธวิธีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระพรหมคุณณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต.การศึกษาของคณะสงฆ์ : ปัญหาที่รอกทางออก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๕๒. หน้า ๓.
- .พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ด้านสุทธการพิมพ์, ๒๕๕๒.
- พระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์. “การดำเนินงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น”. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓.
- มาณฑ พลไพรินทร์. หลักการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.๒๕๓๕.
- เมธี ปิลันธนานนท์. การบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : เมธีทีปส์, ๒๕๒๕. หน้า ๒.
- รังสรรค์ มณีเล็ก. หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน **School Based Management**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๐.
- วนิดา เดชตานนท์. การประเมินผลการเรียน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นครราชสีมา : ภาควิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๐.
- วไลพร คุณุณทัย. หลักการสอน. กรุงเทพมหานคร : กองส่งเสริมวิทยฐานะครูกรรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๐.

สมคิด บางโม. การบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๔.

—————.หลักและทฤษฎีบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๔.

สมปอง มากแจ้ง. รายงานการวิจัยการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริงานบุคคลแผนใหม่. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙.

สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์. “หลักปกครองที่ดีกับสภาวะแวดล้อมของระบบควบคุมภายใน”. วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๓. ๒๑: ๕๑ – ๕๒.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. “แบบประเมินคุณลักษณะของบุคคลเพื่อพิจารณาความเหมาะสมสำหรับตำแหน่งเพื่อคัดเลือกข้าราชการครูเพื่อแต่งตั้งหรือเลื่อนและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา”. วารสารครูเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

สุนน อมรวิวัฒน์ และคณะ. การพัฒนาการศึกษาด้วยกระบวนการ PDCA.. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๕.

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. การวิจัยการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖.

อมรา เล็กเริงสั้นธุ์. หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๐.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรินติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๗.

(๓) วิทยานิพนธ์

ฉวีวรรณ สุวรรณภาและคณะ. “ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอน-หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู”. รายงานการวิจัย. บัณฑิตมหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่. ๒๕๔๗.

ผู้สดี สัตยมานะ. “การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับกระบวนการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง กลุ่มที่ ๑”. รายงานวิจัย ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระมหาธรรมมัต อริยธมโม (ยศขุน. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักสูตรที่มีในพระไตรปิฎก”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

- พระราชวรดิฐ. “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขต การปกครองคณะสงฆ์ภาค๔”. **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** วิชา บริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓.
- พระอภิเดช บุพลา. “ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก สามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ”. **การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหา บัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.
- ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์ .“ความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น”. **ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓.
- ภริสา ปราบบริปู. “ปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตาม ทักษะของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต** วิชาเอกการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๕.
- มงคล สิทธิหล่อ. “การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัด เชียงราย”. **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.
- ยੰนงค์ สูงงาม. “การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอกของ สถานศึกษา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.
- วันสชาติ สุวรรณทอง . “ทักษะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์.” **ครุศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ บุรีรัมย์, ๒๕๔๖.
- วิรัตน์ สายสุด. “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนตามทักษะของข้าราชการครูและ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอยะ จีระ”. **วิทยานิพนธ์ ค.ม.**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๗.
- สุแทน โคตรภูเวียง. “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคคณะสงฆ์๙”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๐.

สุรัชย์ โสภภาพรม. “ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจังหวัดอุบลราชธานีที่มีต่อการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ, ๒๕๔๒ และฉบับที่ ๒ พ.ศ, ๒๕๔๕”.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๗.

๒. ภาษาอังกฤษ

Campbell. Ronakd F. and Others. **Introduction to Education Administration**. 5th ed.
(Bostom : Allyn and Bacon. London : Pitman. 1978. .

Fayol. Henri. **General and Industrial Management**. (London : Pitman. 1949.

Gregg. Russell T.. “The Administrative Process” **Administrative Behaviour in Education**. (New York : Harper. 1957.

Likert. **Technique for the measurement of attitudes archives of psychology**.
(NewYork : McHraw Hill International Book Company. 1932.

Sear. Jesse B..**The Nature of Administrative Process**. (New York : McGraw-Hill Book Company. 1959.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร อันจะเป็นประโยชน์ในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค และ พัฒนาระบบการบริหารศึกษาต่อไป

ข้อมูลที่ได้ จะแปลผลการวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลท่านเป็นความลับ และใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยนี้เท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่าน แต่อย่างไร

แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีบุญเรือง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

พระครูสังฆรักษ์ชิษณุพงศ์ สุนติมคโค

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริง
เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. ปัจจุบันท่านมีอายุ

๑. ๑๒ - ๑๕ ๒. ๑๖ - ๑๘ ปี
 ๓. ๑๙ ขึ้นไป

๒. ระดับชั้น

๑. มัธยมศึกษาปีที่ ๑ ๒. มัธยมศึกษาปีที่ ๒
 ๓. มัธยมศึกษาปีที่ ๓ ๔. มัธยมศึกษาปีที่ ๔
 ๕. มัธยมศึกษาปีที่ ๕ ๖. มัธยมศึกษาปีที่ ๖

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระ
ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับการบริหารการศึกษาด้านการเรียนการ
สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ท่านปฏิบัติในระดับใด ที่ตรงกับสภาพ
ความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับมากที่สุด
๔ หมายถึง ระดับมาก
๓ หมายถึง ระดับปานกลาง
๒ หมายถึง ระดับน้อย
๑ หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น				
	๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด
๑. ด้านหลักสูตร					
๑. มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรให้สอดคล้องกับ เจตนารมณ์ของคณะสงฆ์					
๒. การจัดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร					
๓. มีคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่ เสมอ					
๔. จัดหลักสูตรตรงตามความต้องการและความถนัด ของผู้เรียน					
๕. จัดให้มีเอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตร สถานศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการของครู					
๖. มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรในแต่ละกลุ่มวิชา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม					
๗. จัดอบรมครูให้เข้าใจจุดมุ่งหมายโครงสร้างเนื้อหา หลักสูตรและการใช้หลักสูตร					
๘. มีการจัดทำแผนการสอนครอบคลุมเนื้อหาวิชาใน หลักสูตร					
๙. มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น					
๒. การเรียนการสอน					
๑๐. การจัดทำคู่มือประกอบการเรียนการสอนใน แต่ละรายวิชา มีจำนวนเพียงพอ					
๑๑. มีการวางแผนบริหารการเรียนการสอนไว้ตลอด ปี					
๑๒. มีการจัดการเรียนการสอนตามแนวของ หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
๑๓. เลือกใช้เทคนิควิธีการเรียนการสอนได้ เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของหลักสูตร					

๑๔. มีการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนการสอน					
๑๕. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียน					
๑๖. มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน					
๑๗. มีการสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อและใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย					
๑๘. สนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอน					
๓. ด้านการใช้สื่อ					
๑๙. การสำรวจความต้องการสื่อการเรียนการสอน					
๒๐. การจัดทำสื่อการสอนตามความต้องการ					
๒๑. โรงเรียนได้จัดหาสื่อสำเร็จรูปเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนของครูอย่างเพียงพอ					
๒๒. เปิดโอกาสให้ครูประจำชั้น ครูประจำวิชามีส่วนร่วมในการเลือก หรือพิจารณาจัดหาสื่อการเรียนการสอนตามความต้องการ					
๒๓. ครูผู้สอนทุกคนได้รับการพิจารณาให้มีความรู้พื้นฐานในการจัดการทำสื่อการสอน					
๒๔. มีระบบการควบคุมและสะดวกต่อการนำสื่อไปใช้ ประกอบการสอน					
๒๕. การส่งเสริมและติดตามการใช้สื่อ					
๔. ด้านกิจกรรมการเรียน					
๒๖. มีกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกโดยเฉพาะในสมณเพศ					
๒๗. มีการจัดทำแผน/โครงการและปฏิทินงานกิจการนักเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน					
๒๘. มีกิจกรรมแนะแนวในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					

๒๙. มีอุปกรณ์การเรียนที่ส่งเสริมความสนใจและ ค่าน้ำในการเรียนรู้ของผู้เรียน					
๓๐. มีการประสานและพัฒนาความรู้ ทางด้าน หลักสูตร บุคลากรตลอดจนกระบวนการวิธีการที่ เป็นสากลและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเพื่อเอื้อ ต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี					
๓๑. มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน โดยมีวัด เป็นศูนย์กลาง					
๓๒. มีการน้อมมีปัญญาท้องถิ่น และบุคคลที่เป็นผู้นำ มาร่วมจัดระบบการเรียนการสอน					
๓๓. มีความสามารถในการเทียบโอนผลการเรียน ระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน					
๕. ด้านการวัดผลการเรียนรู้					
๓๔. มีการประเมินความพร้อมและพื้นฐานของ ผู้เรียน					
๓๕. มีการประเมินด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล					
๓๖. มีการประเมินจากปฏิบัติ เช่น โครงการ เป็น ต้น					
๓๗. มีการประเมินสภาพจริง (Authentic Assessment)					
๓๘. มีการประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment)					
๓๙. มีการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาค เรียน					
๔๐. มีคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์					

ตอนที่ ๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการบริหารการศึกษาด้าน การ
เรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร

๑. ปัญหา อุปสรรค ในด้านหลักสูตร

.....
.....

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

.....
.....

๒. ปัญหา อุปสรรค ในการเรียนการสอน

.....
.....

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

.....
.....

๓. ปัญหา อุปสรรค ในด้านการใช้สื่อ

.....
.....

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

.....
.....

๔. ปัญหา อุปสรรค ในด้านกิจกรรมการเรียน

.....
.....

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

.....
.....

๕. ปัญหา อุปสรรค ในด้านการวัดผลการเรียนรู้

.....
.....

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

.....
.....

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินตา ศิริวรรณ
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. พระมหาสมบุรณ์ สุทธิโม
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. รองศาสตราจารย์ พิเศษ ดร.เริงชัย หมั่นชนะ
อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชัย ไชยสงคราม
อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๐๘

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุदारาม บางขุนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
 โทร.๐๘๙-๐๖๘-๔๙๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๒๐ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.เรียงชัย หมั่นชนะ

ด้วย พระครูสังฆรักษ์ชินนุพงศ์ ฉายา สนฺติมคฺโค นามสกุล กฤดากร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษาพิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
 ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๐๘

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุदारาม บางขุนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
 โทร. ๐๘๙-๐๖๘-๔๙๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๒๐ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.พิชัย ไชยสงคราม

ด้วย พระครูสังฆรักษ์วิชญ์พงศ์ ฉายา สนฺติมคฺโค นามสกุล กฤดากร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษาพิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
 ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะครุศาสตร์ มจร. วัชรวิบูลยาราม บางกอกน้อย กรุงเทพฯ โทร./โทรสาร. ๐-๒๔๓๓-

๖๕๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๐๕

วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ

ด้วย พระครูสังฆรักษ์ชินนพวงศ์ ฉายา สนฺติมคฺโค นามสกุล กฤดากร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๒๕๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาค้นคว้าเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาค้นคว้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญป)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะครุศาสตร์ มจร. วัชรสิทธาราม บางกอกน้อย กรุงเทพฯ โทร./โทรสาร. ๐-๒๔๓๓-

๖๕๘๘

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๐๘

วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน พระมหาสมบุรณ์ สุธมโม

ด้วย พระครูสังฆรักษ์ชินนุพงศ์ ฉายา สหุติมคฺโค นามสกุล กฤดากร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษาพิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญป)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะครุศาสตร์ มจร. วัชรบุรีดาราม บางกอกน้อย กรุงเทพฯ โทร./โทรสาร. ๐-๒๔๓๓-

๖๕๘๘

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๐๘

วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร. สมศักดิ์ บุญปู

ด้วย พระครูสังฆรักษ์ชินนุพงษ์ ฉายา สนฺติมคฺโค นามสกุล กฤดากร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาด้านการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษาพิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ค

หนังสือออกในการดำเนินการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๐๘

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุदारาม บางขุนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
 โทร. ๐๘๙-๐๖๘-๔๙๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๒๙ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรือง

ด้วย พระครูสังฆรักษ์ชินนพวงศ์ ฉายา สนฺติมคฺโค นามสกุล กฤดากร รหัสประจำตัว
 นิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
 การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาด้าน
 การเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์
 โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
 ทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญป)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
 ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๐๘

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุदारาม บางขุนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
 โทร.๐๘๙-๐๖๘-๔๙๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๒๙ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดกาญจนสิงหาสน์วิทยา

ด้วย พระครูสังฆรักษ์ชินนุพงศ์ ฉายา สนฺติมคฺโค นามสกุล กฤดากร รหัสประจำตัว
 นิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
 การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาด้าน
 การเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์
 โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
 ทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษและกิจการคณะสงฆ์
 ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษ

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๐๘

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุदारาม บางขุนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
 โทร. ๐๘๙-๐๖๘-๔๙๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๒๙ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมพุทธศาสตร์วิทยา

ด้วย พระครูสังฆรักษ์ชินนุพงศ์ ฉายา สนฺติมคฺโค นามสกุล กฤดากร รหัสประจำตัว
 นิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๒๘๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
 การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาด้าน
 การเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์
 โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
 ทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษและกิจการคณะสงฆ์
 ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษ

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระครูสังฆรักษ์ชัชฌิพงษ์ สนมติมคฺโค (กฤดากร)
- เกิด : วันพุธที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๗
- ภูมิลำเนา : ๒๗/๑๗๔ คลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๔๐
- อุปสมบท : พ.ศ.๒๕๒๗ วัดศรีบุญเรือง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
- สังกัด : วัดศรีบุญเรือง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
- การศึกษา : พ.ศ.๒๕๒๐ มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดธาตุทอง กรุงเทพมหานคร
 : พ.ศ. ๒๕๓๔ นักรธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดศรีบุญเรือง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
 : พ.ศ. ๒๕๕๐ ป.บส วิทยาลัยบาฬีศึกษาพุทธโฆส
 : พ.ศ.๒๕๕๔ ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- หน้าที่การงาน : ครูพระสอนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดศรีบุญเรือง บางกะปิ กรุงเทพมหานคร
- เข้าศึกษา : ๑ มิถุนายน ๒๕๕๓
- สำเร็จการศึกษา : ๓ เมษายน ๒๕๕๕
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดศรีบุญเรือง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
 : โทร. ๐๘๗-๗๖๓-๒๘๑๒